

www.corum.bel.tr
© f t crmbelediyesi

SEHİR DEFTERİ

ÇORUM BELEDİYESİ KÜLTÜR - SANAT - EDEBİYAT DERGİSİ

YIL: 3 SAYI: 8

“

Kırgın kırgın bakma yüzüme Roza
Henüz dinlemedin benden türküler
Benim aşkım sığmaz öyle her saza
En güzel şarkıyı bir kurgun söyler
Kırgın kırgın bakma yüzüme Roza
Serai KARAKOÇ

”

İÇİNDEKİLER

Başkan'dan.....	2
Genel Yayın Yönetmeninden.....	3
ŞEHİR VE MEDENİYET	
Önce Yeryüzünü Kırlet, Sonra Uzayda Koloni Kur!	
Prof. Dr. Suat KIYAK.....	4
İslam Medeniyeti ve Sadaka Üzerine	
Mehmet Pektaş	8
ŞEHİR VE TARİH	
Saraylardan Gelen Lezzet: Boza	
Prof. Dr. Ebru GÖKMEŞE	10
Rus Zulmünden Kaçan Artvinlilerin İzinde Çorum ve Alaca Gezi Notlarım	
Ülkü ÖNAL	12
ŞEHİR VE EDEBİYAT	
Sezai Karakoç'un Şiirindeki Kemâl Yolculuğu	
Prof. Dr. Alâattin KARACA	18
Sezai Bey'in Hırkası	
Ethem ERDOĞAN	24
Taha'ya	
Halit YILDIRIM	25
Ölümü Güzelleştiren Şair: Sezai KARAKOÇ	
Nuray ALPER	26
Şiir Üstadı, Düşünür ve Yazar: SEZAI KARAKOÇ	
Durdu ŞAHİN	28
Şehrin Ötesinden Gelen	
Hüseyin KIR	33
Soğuk Bir Şaheser: "Elhân-ı Şitâ	
Prof. Dr. Özer ŞENÖFİYİCİ	34
Allah Kar Gibi Gökten Yağınca	
Mustafa UÇURUM	36
Ben Olayım	
Mustafa IŞIK	38
Sızı	
Sevda Doğan KARAKAŞ	39
Beyaz Yürüyüş	
Osman ÇEVİKSOY	40
Kar Düşü	
Kenan YAŞAR	43
Çocuk, Kar ve Kuş	
Mehmet DEMİRKAPI	44
Erzurum Kristal Bir Sur Gibidir	
Yaşar BAYAR	47
Gönlün Yazı Var, Kışı Var	
H. Mustafa AKTAŞ	48
Kar	
Murat ERTAŞ	50
Burası Gül Bahçesi, Burası Sarıkamış	
Fikret GÖRGÜN	51
Kar Tatili	
Hasan Ali KALAYLIOĞLU	52
Bir Kar Yazısı	
Erdal ŞAHİN	54

Kar	
Levent SARI	56
Kar Yağsın Yüreğime	
Halil MANUŞ	57
Kula Buyduran	
Bahri GÜVEN	58
Duvardaki Fotoğraflar	
Fatih TEZCE	60
Kar Yağsa	
Nilüfer A. ZONTUL	61
Yargan	
Ayşe YAZ	62
Kış ve Sen	
Songül ÖZEL	65
Töre	
Gülçin Yağmur AKBULUT	66
Eşref Ertekin	
Âşık Mustafa ÖKSÜZ	68
Afrin Şehitlerimize	
Nermin EKER	69
Türkçe'mize Sesleniş	
Ezgi Fatma AÇIKGÖZ	70
Soğuk Geceler	
Ahmet PEKER	73
Canı Sağ Olsun	
Muzaffer GÜNDOĞAR	74
Geçmiş İçimizde Paslı Bir Telaş	
Reşit Güngör KALKAN	76
Kar Yağarken	
Mehmet Yaşar GENÇ	78
ŞEHİR VE KÜLTÜR - SANAT	
Çorum İlinin Kadın Halk Ozanı Varlığı Üzerine	
İbrahim GÖSTERİR & Hasan KORKMAZ	80
ŞEHİRİN HAFIZASI	
Çorum'un Unutulmuş Bir Kültürel Değeri: Sessiz ve Vakur, Bir Menengiç Ağacının Tescil Serencamı	
Fatih ŞAHİN	84
Unutulmaya Yüz Tutmuş Geleneklerimiz: Koç Katımı ve Savaş Dolanma	
Deniz KARAMEŞE	88
Orada Bir Köy Var: Elvan Çelebi	
Mennan TARIK	92
ŞEHİR VE MÜSİKİ	
Bizim Türkümüz	
Dr. Mehmet GÜNEŞ	94
ŞEHİR ve KİTAP	
"Abdülmuttalib" Romanı Hakkında	
İlkay Coşkun	96

1

Şehir Defteri
Ocak 2022

ŞEHİR DEFTERİ

ÇORUM BELEDİYESİ
KÜLTÜR - SANAT - EDEBİYAT DERGİSİ
YIL: 3 SAYI: 8

4 AYDA BİR YAYIMLANIR

Çorum Belediyesi Adına
İmtiyaz Sahibi
Dr. Halit İbrahim AŞGIN
Belediye Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni
Turhan CANDAN

Yazı İşleri Sorumlusu
Mahmut YABACIOĞLU

Yayına Hazırlayanlar
Mahmut YABACIOĞLU
Halit YILDIRIM
Hüseyin KIR
Mehmet OKUMUŞ
Nilüfer AŞKIN
Çorum Belediyesi
Kent Arşivi
Tel: +90 364 225 08 10 - 1539
www.corum.bel.tr

Grafik Tasarım
Bir Medya
Yenişel Mah. Gaz. Sk. No: 9/13
Tel: (+90-364)-225 08 64 ÇORUM
www.birmediya.net

Baskı & Cilt
Semih Ofset Matbaa.
Sek. Yay. Sağ. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Serhika No: 40581
Büyük Sanayi 1. Cadde Yıpaç İş. Hanı No: 74 İkitler
Atırdag / ANKARA

112
ACİL
ÇARŞI

ÇORUM 112 ACİL ÇARŞI MERKEZİ

İletişim Adresi
sehirdefteri@hotmail.com

BAŞKAN'DAN...

Mustafa Göv

B arışın ve kardeşliğin şehri Çorum'dan hayata, şehre, insana, edebiyata, kültüre, sanata, iyi – güzel – doğruya dair duygu ve düşüncelerimizi paylaştığımız Şehir Defteri'mizin sekizinci sayısı ile kıymetli okurlarımıza 'merhaba' demenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Üç yıldır fikir ve düşünce dünyamızın kıymetli isimleri, yazarlar, şairler, şehrimizin kültür insanları şiirleriyle, makale ve denemeleriyle, fotoğraflarıyla dergimize katkı sağlıyor. Dergimize yayımlanmak muradıyla gönderilen tüm yazılı ve görsel çalışmaların her birinin bu topraklara ait bir değer olduğuna inanıyoruz. Bu değerleri de Türkiye'nin dört bir yanındaki okurlarımızla paylaşmak büyük bir kıvanç kaynağı. Bu kıvancın kaynağı olan tüm yazarlarımıza, sanatçılarımıza sekizinci sayımız vesilesiyle bir kez daha teşekkür ediyorum.

Çorum Belediyesi olarak kültürel belediyeçilik alanında yaptığımız çalışmaları gün geçtikçe çeşitlendiriyor ve zenginleştiriyoruz. Kültürel alandaki görevlerimizi aşkla yerine getirmenin, bu alandaki hizmetlerimizi çeşitlendirmenin, şehrimizin kültür ve sosyal hayatına

katkılarını müşahade ettikçe motivasyonumuz artıyor. Zaten tarihi ve kültürel birikim açısından oldukça zengin olan Çorum'da bu alanlara ait yeni değerler üretmeyi, üretenleri desteklemeyi önemli görev ve sorumluluklarımız arasında görüyoruz. Kültür Belediyeciliği anlayışı çerçevesinde yaptığımız birbirinden değerli çalışmaları yapmaya devam edeceğiz.

Duygu, düşüncenin iletişim dili olan edebiyat ve sanat alanında söyleyecek sözü olan herkes için ortak bir mecra olmasına ihtimam gösterdiğimiz Şehir Defteri'mizde yazar – okur arasındaki muhabbeti kurmaya, güçlendirmeye gayret ediyoruz. Şehir dergileri arasında ilk sayılardan itibaren önemli bir yer tutan dergimize katkı sunan tüm kültür insanlarımıza, takipçilerimize, şükranlarımı sunuyorum.

Dergimizin çıkmasında emeği geçen kültür insanlarına gönül dolusu şükranlarımı sunuyorum. Dokuzuncu sayıda görüşmek ümidiyle...

Kasım ayında hakkın rahmetine kavuşan, Türkçemizin yüz akı şairlerinden Üstat Sezai Karakoç'a Allah'tan rahmet diliyorum.

DR. HALİL İBRAHİM AŞGIN
Belediye Başkanı

BAŞLARKEN...

Mustafa Göv

**“Dünyanın en uzun hüznü yağıyor,
Yorgun ve yenilmiş insanlığımızın üstüne.
Kar yağıyor ve sen gidiyorsun,
Ağlar gibi yürüyerek gidiyorsun,
Belki bulmağa gidiyorsun kaybettiğimizi
O insan ve tabiat çağını.
Dön bana ve dinle!
Kuşlar uçuşuyor içimde
...”**

K uraklıktan sararmış takvimin son yapraklarına suyu çekilmiş, soğuğu pekişmiş kar düşerken Erdem Bayazıt'ın “Kar Altında Hüzün Denemesi” şiiri eşliğinde karşıladık yeni yılı. Giden gitti bir hüzün bestesiyle, gelen geldi heybesinde bir dolu muamma ile.

Salgının yorduğu insanlığın çeşit çeşit yenilgi halleriyle şekilleniyor hayatımız. Modern zamanlarda meydan okuduğumuz ne varsa ona yeniliyoruz. Bilimin, teknolojinin, sanayinin ürettiği filizkırın fırtınalarında rotamızı bulmakta zorlanıyoruz. Gücümüzü kudretimizi ne çok abarttığımızı anlatıyor tabiat bize. Gün geçtikçe anlıyoruz ki günlük hayat tablosunun ressamı değil fotoğrafçısı olabiliyoruz ancak.

Ha düzeldi ha düzelecek diye beklerken iki yılı kaygılı bir akışta tükettik. Çocukların çocukluğundan, yaşlıların âhir ömründen çalınmış, tadını ve rengini bir türlü bulamayan mevsimler geçti gitti.

2021, aramızdan ayırdıklarıyla da hafızamızda acı bir tortu bırakan bir yıl oldu. Kasım'da Sezai Karakoç, Aralık'ta Teoman Duralı önden gidenlere katıldı. Kültür ve sanat dünyamızın bu iki değeri, artık eserleri ve kıymetli hikayeleriyle var olmaya devam edecekler.

Yeni yıl, yeni sayı, yeni umutlar...

Şehir Defteri'mizin 8. sayısında kış mevsimini ve Sezai Karakoç'u öne çıkardık. Mevsimlerin hayat akışımızı, duygularımızı ve edebiyatı etkilediği muhakkak. İçinde bulunduğumuz kış mevsiminin deyim ve atasözlerine, şiire, hikaye ve anılara yansıyan yanlarını değerli şair ve yazarlarımız kaleme aldılar. Edebiyat ve düşünce dünyamızın müstesna beyefendisi, Diriliş havzasının sultanı Sezai Karakoç da konu edildiği yazılarla dergimize değer kattı.

Çorum'da yayımlanıp ülkemizin dört bir yanına ulaşan bir güzide ses olan Şehir Defteri'miz sanal ortamda 3 kez gerçekleştirdiği Elvan Çelebi Şiir Dinletilerinin 4.sünü 2022 baharında Çorum'da yüz yüze gerçekleştirerek geleneksel hâle getirecek.

İlk sayımızdan bu güne dergimize fikirleri, yazıları ve fotoğraflarıyla katkı veren dostlarımıza teşekkür ediyoruz.

Güzellikler getirmesini dilediğimiz baharda yeni sayımızla buluşmak üzere...

Okumakla, yaşamakla ve umutla kalın.

TURHAN CANDAN
Genel Yayın Yönetmeni

ÖNCE YERYÜZÜNÜ KİRLİT, SONRA UZAYDA KOLONİ KUR!

Prof. Dr. Suat KIYAK

4

Şehir Defteri
Ocak 2022

Şehir ve Medeniyet

Malumunuz olduğu üzere sanayi devrimi sonrası sanayileşme faaliyetleri ile çağdaşı olduğumuz günümüz insanı, yaşam konforunu insanlık tarihinde görülmediği kadar zir-ve düzeyde yaşıyor.

İnsanoğlunun faaliyetleri sonucu dünyamız artık belki de geri döndürülmesi imkânsız yahut zor bir sürece girmiştir. 1800'lerden bu yana dünya üzerinde olağandışı bir değişime sebep olunduğunun etkilerini görmekte, şahit olmaktadır. Mesela, biyoçe-şitlilik ve ekosistemlerdeki tahribat ve yok oluş hızı artmış, diğer taraftan küresel ısın-ma, iklim krizi, sera etkisi, ekosistemlerin kirlenmesi ve daha nice etkiler gün yüzüne çıkmıştır.

Ancak bugün geline noktada bu nimetin külfeti de giderek artarken

canlı küremi-zi/biyosferi tehdit eder bir seviyeye de maalesef gelmiştir ve bilim insanları dünya tari-hinde gerçekleşen 5 yok oluşun ardından 6. yok oluşun insan kaynaklı olacağını, antro-posen olarak adlandırılan bu çağda, insan kaynaklı bu yok oluşun işaret fişeklerinin atıldığını uzun zamandır yazıp çizmeye başlamışlardır.

Antroposen terimi; insanların dünya ekolojisi üzerinde her geçen gün artan etkisini ifade eder.

Dünyamız canlılar için hassas ekolojik denge ve düzene sahip yapıda inşa edilmiş, adeta bir kundak, bir kütüphane gibidir.

Dünyamız; güneşten gelen ölümcül etkili elektronları süzen manyetik kalkandan tutunuz, zararlı UV ışınlarını süzen ozon tabakasına, hidrolojik çevrimden tutunuz kar-

bon ve diğer elementlerin ekolojik çevrimine kadar canlılık için hassas bir biyo-ekolojik şartlara sahip...

Ancak sanayileşme kaynaklı antropojen faaliyetler ile sanayileşme ile daha çok üre-tim ve kazanma adına insanoğlu fosil yakıtları fütursuzca kullanarak karbondioksit emisyonu ile sera gazlarının artışına ve dolayısı ile iklim krizine sebep olmuştur, Bugün iklim anlaşmaları ve CO2 emisyonunun belirli bir değerde tutulması anlaşmalarına özel-likle de gelişmiş ülkeler pek yanaşmamaktadırlar.

Dünyayı tehdit eden bir diğer mes'ele ise aşırı pestisit kullanımı ile toprak su ve havayı canlılığın aleyhine kirlenmiş olmak ki, gerek evsel atıklar, gerekse sanayi atıkları ve kullanılan kimyasalların ekosistemleri giderek türler için barınamaz, yaşayamaz du-ruma doğru zorlamaktadır.

Ancak göz ardı edilmemesi gereken bir şey var ki, o da canlıların genotipik yapısı-nın tolerans sınırları... Canlılar insan faaliyetleri ile çevreye boşaltılan hava, su ve top-raktaki kirlenmelerin aşırı yükü karşısında zorlanıyor ve bu durum türlerin yok oluşları hızlandırmış durumda...

Bugün, yeryüzünde bildiğimiz canlı türü sayısı 1.8 milyon, yapılan simülasyonlara göre ise dünyamızın ~ 8,5 milyon türe ev sahipliği yaptığı bildiriliyor.

Gelinen bu noktada sadece bilim insanlarının, mevcut durumu tesbiti ve gelecek projeksiyonları ile ilgili çabaları bu gidişatı durdurmaya yetmez, özellikle ve öncelikle pol-lutantların/kirlenmelerin aşırı salınımından sorumlu devletlerin yöneticilerinin, iktidarla-rın, STK ların ve ülkelerin vatandaşlarının da gerekli ve yeterli adımları atması ve alın-a-cak tedbirlerin hayata geçirilmesi ve top yekün mücadele gerekmektedir.

Bilhassa ekosistem ve habitatların tahribatını izleme çalışmaları, ekositem ve kom-munite ekolojisi gibi bilgilere haiz daha fazla ekologlar, taksonomistlere ihtiyaç var dün-yanın geleceği için.

Diğer taraftan gen teknolojileri ve biyo-teknolojide geldiğimiz nokta itibarı ile, haya-tımıza girmiş olan genetiği değiştirilmiş (genetiği ile oynanmış) canlılar (GDO), virüsler bakterileri de günlük hayatımızda ve bunların istikbalde açılımların ne olacağını, ne geti-ri-ri ne götürececeklerini kestirmek oldukça zor...

İki yıldır dünya insanı covid 19 salgını ile karşı karşıya ve bir RNA zinciri halindeki, kendi başına canlılık işlevlerini yürütemeyen, ancak canlı hücreye girince onun sentez mekanizmalarını kullanarak kendini çoğaltan bir yapıya karşı biyoloji ve biyoteknoloji bil-gileri sayesinde aşı üretimini çok kısa sürede bilim insanları gerçekleştirdi... kullanılan m-RNA teknolojisi ile üretilen ürün ile

bugün toplumun her kesimi tanışmak zorunda kaldı..

Artan dünya nüfusunu bekleyen önemli tehlikelerden biri de, iklim krizinin netice-si ortaya çıkan tatlı su ve gıda arzı krizi...

Bu hususta da besin olarak kullanılan türlerin korunması, nesli kaybolma tehlikesi altında olan ve/veya endemik türlerin tohumları için tohum bankaları ile ilgili çalışmalar ve organizmalardaki ıslah çalışmaları yeterli olmasa da dünyanın birçok yerinde giderek daha fazla yapılmaya başlanmıştır.

Dünyamızda yaşayan (bugün bildiklerimiz) 1.8 milyon canlı türünün yarısından bi-raz fazlası böcek türüdür ve dünyamızda 300 bin civarında olan çiçekli bitkilerin büyük çoğunluğunun tozlaşma yapabilmesi için böcekler olmazsa olmaz şarttır. Pestisit ve in-sektisit kullanımı ile böcek türleri yok olursa ki maalesef olmakta, tozlaştırdıkları bitki türleri de ortadan kalkacaktır. Bu ise iklim krizi kaynaklı kuraklığa ilaveten gıda krizinin dolaylı müsebbiblerinden bir diğeri olacaktır.

Biyolojik mücadele ile doğayı, toprağı suyu ve havayı kirlenici/pollutantlara baş-vurmada doğal dengeyi korumada da yine disiplinler arası bilim insanlarından oluşan ekiplerin top yekün araştırmaları öne çıkmaktadır.

Sonuç olarak, geldiğimiz noktada yaşam bilimleri günümüz dünyasında; hem temel bilim açısından, hem de diğer bilimlere (eczacılık, tıp, ziraat, gıda, ekolojik dengenin ko-runması ve iklim değişikliği alanlarına) temel teşkil edecek bilgi birikimi ve araştırma ko-nuları ile son yıllarda yeniden öne çıkmıştır.

Elimizde olanı korumak yerine uzay çalışmalarına ve dünyanın başına bir şey gelir-se (nükleer serpinti, radyasyon, kuraklık v.s.) uzay şartlarında/gezegenlerde canlıları yaşatabilecek (su, oksijen, besin) imkânlarla sahip ve yaşama uygun koloniler kurmak için astronomik rakamlı bütçeler ayıran insanoğlunun bu çabalarını, doğrusu, garip bu-luyor ve şüphe ile yaklaşıyorum.

5

Şehir Defteri
Ocak 2022

İSLAM MEDENİYETİ VE SADAKA ÜZERİNE

■ Mehmet Pektaş

Gönül Sadakası:

İslam medeniyeti, fertten topluma doğru genişleyen bir sorumluluk anlayışı etrafında yükselir. Her birey hem Allah'a karşı hem de içinde yaşadığı topluma karşı sorumludur. Bu sorumluluk bilinci etrafında düşünüldüğünde Müslümanlar arasında sosyal dengenin sağlanması ve ihtiyaç sahiplerinin gözetilmesi açısından "sadaka" son derece önemli bir işleve sahiptir.

Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

"Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe erişemezsiniz. Ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir." (Âl-i İmran/92).

Ayet ve hadisleri referans alan İslamî kaynaklar beş türlü sadakadan bahseder. Bunlardan ilki İslam'ın şartları arasında sayılan ve dinî ölçülere göre zengin Müslümanlar için farz kılınan **zekât** ibadetidir. Zekât,

Kur'an-ı Kerim'in pek çok âyetinde namazla birlikte zikredilerek müminlere açıkça emredilir.

İkincisi Ramazan'ın sonunda verilen fitır sadakasıdır. Fitır sadakası asli ihtiyaçları dışında nisap miktarı mala sahip olan Müslümanlar için vaciptir. Bedenin zekâtı olarak da nitelenen bu sadakaya halk arasında "fitre" denilmektedir. İbni Ömer fitır sadakası konusunda şöyle rivayet eder:

"Resûlullah (sav.) fitır zekâtını Müslümanlardan köleye, hüre, erkeğe, kadına, küçüğe, büyüğe; hurmada ya da arpadan bir sa' (ölçek) olarak farz (vacip) kıldı. Ve bu sadakanın, halka Ramazan Bayramı namazına çıkmadan evvel verilmesini emreyledi."

Maddi anlamda fazla bir külfet oluşturmadığından, nisap miktarı mala sahip olsun veya olmasın hemen her Müslüman'ın Ramazan ayında fitre vermeye çalıştığı görülür. Böylelikle sadece zenginden fakire değil, fakirden

daha fakire, daha fakirden en fakire doğru dalga dalga yayılan bir yardımlaşma halkası oluşur. Fitre sayesinde her tabakadan Müslüman kendisinden daha fakir olanın farkına varır, yardım elini ona uzatır.

Sadakanın ifade ettiği üçüncü anlam, halk arasında **adak** olarak bilinen ibadettir. Adakta, dinî bir yükümlülük olmadığı halde, Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olacak nitelikte bir davranış veya ibadet yapma vaadi söz konusudur. Allah'tan yardım beklentisiyle adanan adak; namaz, oruç, hac, sadaka, itikâf, kurban, umre gibi ibadetlerle yerine getirilir.

Sadaka; **fidye** ve **kefare**t olarak bilinen yükümlülükler için de kullanılır. Birbirini çağrıştıran bu iki kavramdan fidye, esirleri özgürlüğüne kavuşturmak için ödenen bedeli, hac ve oruç gibi ibadetler sırasında işlenen bazı kusurlara karşılık olarak ödenmesi gereken mali karşılığı ifade eder. Kefaret ise dinen günah kabul edilen, yemini bozmak,

ihramlıyken avlanmak, hacda tıraş olmak, kazayla adam öldürmek gibi eylemler için üstlenilen mali veya bedeni yükümlülüktür. Bu yükümlülük köle azat etme, oruç tutma, ihtiyaç sahiplerini doyurma şeklinde yerine getirilebilir.

Sadakanın İslam medeniyetinde ve literatüründe yaygınlık kazanan anlamı tatavvu sadakası olarak da nitelenen gönüllü **bağış**tır. Sadakanın bu son anlamı İslam medeniyetinde, hayatın her alanına yayılmış vaziyettedir. Bilindiği üzere Müslümanlığı kabul eden halkların eski kültürleri dinin emir ve yasakları çerçevesinde yeniden yorumlanır. Bu süreçte sadakanın millî geleneklerimizle de bütünleşerek toplum hayatına yerleştiği görülür. Veren elin alan elden üstün sayıldığı bir anlayışla zenginlerin mallarında fakirlerin hakkı olduğu şuuruyla Müslümanlar, sahip oldukları tüm değerlerden başkalarına da vermek üzere âdeta bir yarışa girerler. Milletimiz söz konusu olduğunda bu sadakanın miktarı "gönümüzden ne koparsa"dır. Dolayısıyla bu gönüllü bağış, gönül sadakası diyebileceğimiz, kalpten kalbe uzanan ve alanı incitmekten vereni yüceltmekten imtina eden bir harekete dönüşür.

Fertten Topluma Uzanan Köprü:

Gönüllü bağış anlamıyla sadaka, her kesimden Müslüman'ın kolayca yerine getirebileceği bir sevap kazanma yoludur. Sadaka vermek için dinen zengin sayılmaya, belli bir vakti beklemeye veya bir ön hazırlığa gerek yoktur. Hangi sadakanın daha faziletli olduğu sorusuna karşılık Hz. Peygamber'in "Malı az olanın gücüne göre verdiği sadakadır." cevabını vermesi son derece anlamlıdır.

Sadaka niyetine insanlığa hizmet edecek büyük hayır müesseseleri yapılabileceği gibi yoldaki bir taşı kaldırmak, bir yetimin başını okşamak, kurda kuşa bir avuç yem atmak, komşuya bir kap yemek vermek veya mümin bir kardeşine tebessüm etmek gibi basit günlük davranışlarla da sadaka halkasına dâhil olmak mümkündür.

Her hayırlı işin sadaka olduğuna dair Hz. Peygamber'den çeşitli hadisler rivayet edilir. Bu hadislerde sadaka için pek çok yol

gösterilir. Bunlardan birisinde Hz. Peygamber şöyle buyurur:

"İnsanların her bir eklemi için her gün bir sadaka gerekir. İki kişi arasında adâletle hükmetmen sadakadır. Bineğine binmek isteyene yardım ederek bindirmen yahut yükünü bineğine yüklemen sadakadır. Güzel söz sadakadır. Namaz için mescide giderken attığın her adım bir sadakadır. Gelip geçenlere eziyet veren şeyleri yoldan gidermen de sadakadır."

Sadaka Taşları:

İslam medeniyeti, yardım eden ile yardım alan arasında çok hassas dengeler kurar. Yardım alanların gururlarının incinmemesi, yardım edenlerinse gurur ve kibre kapılmaması için zaman içerisinde bazı uygulamalar geliştirilmiştir. Bunlardan birisi de “zekât taşı”, “zekât kuyusu”, “dilenci mihrabı”, “hacet taşı”, “ihtiyaçgâh”, “fıkara taşı”, “hayrat deliği” gibi adlarla da anılan “sadaka taşları”dır.

Genellikle silindir şeklinde mermer sütunların tepesi oyularak yapılan bu taşlar; cami, mescit, tekke, dergâh, mezarlık, türbe gibi yapıların yanına konulurdu. Böylelikle muhtaç olduğu hâlde bunu belli etmeyen ve kimseden yardım isteyemeyenler için ihtiyaçlarını karşılama yolu açılmış olurdu. Diğer taraftan muhtaçlığın yol açabileceği bazı hırsızlık olaylarının da önüne geçilirdi. Muhtaçların sadaka taşından ihtiyaçları kadar alıp geri kalanını bırakmaları, kendilerinden daha fakirleri düşünerek ortaya koydukları güzel bir diğerkâmlık örneğidir. Günümüzde askıda ekmek kampanyaları, ihtiyaç sahipleri için belediyelerce açılan ücretsiz mağazalar, çeşitli yardım kartları benzer amaca hizmet eder.

Zimem Defterleri:

Bugünkü adıyla veresiye defterleri, birbirini hiç tanımayan insanlar arasındaki bir yardımlaşma hareketine vesile olmuştur. Ramazan aylarında hâli vakti yerinde olanlar, yoksul mahallelerdeki bakkallara giderek veresiye defterlerindeki borçların tamamını veya bir kısmını öderdi. Defterdeki tüm borç ödenmeyecekse ödeme için rastgele sayfalar seçilirdi. Ne zengin kimin borcunu ödediğini bilir, ne de borçlu borcunu ödeyen bilir. Bu güzel uygulamanın eskisi kadar yaygın olmamakla birlikte halen yaşatılmaya çalışıldığı görülür. Bu uygulamanın nadir örnekleri artık haber değeri taşıdığından Ramazan aylarında zaman zaman ekrana gelmektedir.

Sonsuz Hayır Kapısı: Sadaka-i Cariye:

Sürekli sevap kazandıran sadaka anlamına gelen “sadaka-i cariyе”, Müslüman’ın ömrünü aşan bir hayır kapısıdır. Cami, çeşme, yol yapmak, ağaç dikmek, ilmi eserler bırakmak gibi tüm insanların faydalanabileceği hayırlar “sadaka-i cariyе” olarak nitelendirilir. Hz. Peygamber’den rivayet edilen hadiste “İnsan ölünce, üç şey hariç ameli kesilir: Sadaka-i cariyе, faydalı ilmi eser bırakmak veya ona dua ve istiğfar edecek salih evlat.” denilerek bu hususa dikkat çekilir.

Başka bir hadiste ise şöyle buyrulur:

“Yedi şey vardır ki, kul vefatından sonra kabrindeyken de bunların ecri kendisine ulaşır: Öğrettiği ilim, akıttığı su, açtığı su kuyusu, diktiği meyve ağacı, inşâ ettiği mescid, miras bıraktığı Mushaf-ı Şerif, vefatından sonra kendisi için istiğfar edecek hayırlı evlât.”

Gerek ayet ve hadisler gerekse Hz. Peygamber’in uygulamaları sadakanın tamamen maddi güce bağlı, zenginlere has bir ibadet olmadığını gösterir. Her Müslüman gücü nispetinde sadaka vererek Allah’ın hoşnutluğunu kazanmaya çalışabilir. Kur’an-ı Kerim’de, sadaka verenlerin Allah’a güzel bir borç verdikleri ve bu borcun kat kat geri ödeneceği bildirilir: “Şüphesiz ki sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar ve Allah’a güzel bir borç verenler var ya, verdikleri onlara kat kat ödenir. Ayrıca onlara çok değerli bir mükâfat da vardır.” (Hadid/18). İslam medeniyetinde sadaka bilinci hayatın her alanına yayılarak toplumun bir parçası hâline gelir. Sosyal ilişkilerin bu bilinç etrafında şekillenmesiyle birlikte insanların birbirlerine kardeşlik bağı ile bağlandıkları ideal bir toplumun zemini hazırlanır.

SARAYLARDAN GELEN LEZZET: BOZA

■ Prof. Dr. Ebru GÖKMEŞE

“Kış Teması” denilince, sonbahardan kışa geçtiğimiz bu günlerde aklıma geleneksel içeceğimiz olan, boza geldi. Boza kelimesinin kökeni “bûza/ bûze” (Farsça) kelimesinden kaynaklanır ve darıdan yapılan bir tür kıvamlı-ekşimiş içecek anlamına gelir. Arapça “bûza”, İngilizce “bosa”, Yunanca “bozas”, Sırp, Arnavut, Macar ve Bulgar dillerinde ise “boza” olarak bilinir. Hâlâ sevilerek tüketilen en eski içeceklerden biri olan bozanın tarihi binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Orta Asya’da yaşayan Türkler tarafından bozanın sevildiği, Anadolu’ya göç etmeleri ile bu bölgede yaygınlaştığı bilinmektedir. Anadolu’ya yolu düşmüş olan, İbn-i Battuta ve Evliya Çelebi seyahatnamelerinde bozadan bahsederler. İbn-i Battuta Kafkasya civarlarında bulunan Kıpçak Bozkırı denilen bölgede (Deşt-i Kıpçak) Türklerin “boza” ya da “buza” adında bir içecek tükettiklerinden bahseder. Evliya Çelebi

de seyahatnamesinde XVII. yüzyılda Anadolu’da boza içildiğini belirtirken, İstanbul’da 300 civarında bozahanenin bulunduğunu da vurgular. Padişahlar tarafından da sevilen ve saray sofralarında yer alan boza için, özel darı ve testiler kullanılmıştır. Özellikle Fatih Sultan Mehmet’in bozayı severek tükettiği bazı kaynaklarda bildirilmiştir. Sadece saraylarda değil şehzade sancak saraylarında da boza içildiği bilinmektedir. Manisa Sarayı mutfak harcamaları arasında 1595 yılı “Baha-i Mâye-i Boza” boza mayası giderlerinden bahsedilir. Tarçın ve Çorum leblebisi ile tüketilen boza eskiden zencefil, karanfil ve hindistan cevizi ile de servis edilirdi. XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı İmparatorluğu’nda tanınmaya başlamış olan boza, bozahanelerin kamusal bir mekân olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Herhangi bir ayırım yapmadan insanları bir araya getiren

bozahaneler esnaflar arasında önemli bir yer teşkil etmiştir. Osmanlıdaki oniki esnaf ocağından birisi “Bozacılar Ocağı”dır. Kahvehane kültürü başlamadan bozahaneler ile tanışıp hoş vakit geçiren ve sohbet ortamlarının oluşmasından memnuniyet duyan Osmanlı toplumu bu mekânlara ilgi göstermiştir.

Bozanın ilk üreticileri Türkler olmasına rağmen, sadece kış aylarında sokaklarda satılan bir içecek olarak bilinmesi, yeterince tanınmaması sonucu bazı diğer geleneksel gıda ürünlerimiz gibi Avrupa ülkelerinde tanıtılıp sahip çıkılması söz konusu olmuştur. Ülkemizde ve başka ülkelerde üretilen boza arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar üretim yöntemi, hammaddeler ve alkol içeriğidir. Ülkemizde üretilen bozada alkol oranının % 1 civarında olduğu diğer ülkelere ise bu oranın % 1-6 olduğu bildirilmektedir. İçerdiği alkol

muhtevassından dolayı bir dönem tepkilere maruz kalan bozaya üretim standartları getirilerek hak ettiği değer teslim edilmiştir.

Boza, fermentasyon yani mayalanma ile elde edilir. Mayalanma için önceki bozadan maya olarak bir kısım kullanılabileceği gibi onun yerine yoğurt ya da ekmeke hamuru da tercih edilebilir. Bu işlemden hemen sonra boza nispeten daha tatlı bir lezzete sahipken, bekletildiği takdirde ekşi bir lezzet kazanır. Fermentasyon ile elde edilen ürünlerin günümüzde ne kadar kıymetli ve sağlıklı olduğuna dair bilgi sahibiyiz. Boza da bu yöntemle elde edildiği için, fermentasyon ile hem lezzet kazanır hem de bağırsak sağlığı için faydalı bakterilerin oluşumunu sağlar. Dengeli beslenme listelerine dahil edilirse ve uygun miktarlarda tüketilirse, sindirim sistemine katkısı yadsınmaz.

Son yıllarda boza, eski usûlde olduğu gibi sokak satıcılarından değil, paketlenmiş olarak temin edilmektedir. Türklerin kadim içeceği olan bozanın Çorum leblebisi ile ikram edilmesi, soğuk kış günlerinde sıcak ve sağlıklı bir içecek olarak kullanılması temennisi ile sağlıklı günler dilerim.

Kaynakça

Sâlephur, C. (1381). *Farsça Türkçe Genel Sözlük*.

Yerasimos, M. 2014. *Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde Yemek Kültürü Yorumlar ve Sistematik Dizin, Kitap Yayınevi*.

Arıcı, M. 2002. *Boza: A lactic acid fermented cereal beverage as a traditional Turkish food*.

Ceylan, Ö. (2007). *Türk’ün Vefalı İçeceği Boza. Acısıyla Tatlısıyla Boza. içinde Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı*.

Turhan, A. N. (2007). *Boza’yı Kurcalamak. Acısıyla Tatlısıyla Boza. içinde Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı*.

Feyiz, F. (2021). *Osmanlı Şehir Mekânlarına Bir Örnek: Bozahaneler, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences.4-1*.

RUS ZULMÜNDEN KAÇAN ARTVINLİLERİN İZİNDE ÇORUM VE ALACA GEZİ NOTLARIM

Ülkü ÖNAL

Çocukluk yıllarımız büyüklerimizin anlattığı muhacirlik hatıralarıyla doludur. Mu-hacirlerin göç sürecinde yaşadıkları, sonrasındaki iskân ve iâşe meseleleri ve tekrar sa-vaş sonrasında yurtlarına geri dönebilenlerin karşılaştıkları manzaralar, atalarımızın o kara günlerde neler çektiğini anlamamız bakımından çok önemlidir. Rahmetli Âdem De-dem, 1914 yılının sonunda; Ardanuç'un Sagara köyünde yaşarken, Rusların karşı köy-leri ateşe vermesi dolayısıyla bir anda tüm köylüleriyle birlikte karar vererek patika yol-lardan, kış mevsiminin en ağır geçtiği bir dönemde Osmanlı toprağı olan Yusufeli'ne sığındıklarını, daha sonra yollarda annesini babasını ve iki kız kardeşini kaybettiğini, ba-basının mezarının Oşnak köyünün mezarında olduğunu anlatırdı. İspir, Bayburt, Sivas, Şebinkarahisar, Niksar güzergâhını kullanarak İskilip ilçesinin Karaveren (Oğuzlar) kö-yüne yerleştiklerini, Hacı Hüseyin Ağa'nın yanında boğaz tokluğuna hizmetkârlık yaptığını gözleri dolarak bizlerle paylaşırdı. Bizim köyümüzden başka akrabaları da oraya yer-leşmiş, dayısı Osman da oradaymış. Kendi köylülerinden olan nişanlısı Ayşe'yi de birileri kandırıp, oradaki bir ağaya kaçırmışlar. İlk kez Artvin Muhacirlik Hatıraları kitabımızda yer verdiğimiz, aşağıdaki maniden de belli olacağı üzere muhacirler dışlanmış, geldikleri bu yerde kabul görmemişlerdir:

Cevizin oytuğuna,
Gün doğar çoytuğuna.
İnsan meyıl verir mi?
Muhacir çocuğuna.

Daha sonra Ayşe ninenin torunlarıyla Ardanuç'taki akrabalarını, Ankara'da buluşturdum. Çok Ardanuçlu buralarda kalmıştır. Çorum ve çevresi, Ardanuçluları barındır-dıkları için minnet duyup hep görmek

isterdim ama bir türlü nasip olmazdı. Ahıska kö-kenli eski Çorum valisi Ahmet Kara görevdeyken, kendilerini aramıştım, yardımcı olacak-larını söylemişlerdi ama gidememişim.

2005 yılında Osmanlı Devlet Arşivine girdiğimde Mecitözü'n'e yerleşen Ardanuçlular hakkında belgeler almıştım. Dedesi Ardanuç Akarsu köyünden gitmiş emekli

Mülkiye müfettişi Mahmut Esen'le de tanışmıştım. Çorum'da Ahıska kökenli çok hemşehrilerimiz olduğunu biliyordum ama imkânsızlıklar dolayısıyla gidemiyordum. Hayrettin Karaman da bir köşe yazısında, Ahıska kökenli olduğunu belirtmiş, bir konferansta da tanışıp Ahıska olup olmadığını teyit etmiştim.

2019 yılında Medeniyet Üniversitesinde yapılan sempozyumda Ahıska kökenli eski İstanbul milletvekili ve Bağcılar belediye başkanı Feyzullah Kıyılık'ın ağlayarak yaptığı konuşma, beni çok etkilemişti. Köylerinde ilkokul olmadığını, başka köyde okumak zo-runda kaldığını, okulda arkadaşlarının muhacir çocuklarına “Rus dölü” dediklerini söy-lemişti.

Yıllarca dinlediğim, gördüğüm bu olayların sonucunda Çorum'a gitmeyi çok istiyor-dum. Aracım yoktu. Taksi tutmak benim için zordu. Çünkü emekli maaşımdan başka gelirim yok. “Tek bir kadının, bu çevrede yalnız dolaşması zor.” demişlerdi. Ahıska hak-kında çıkardığım kitapları da satamadığım için zor duruma düştüğüm oluyor bazen! Artvinli olduğum için yine de şanslı olduğumu düşünüyorum, onların desteğiyle 14 kitap çıkardım.

Feyzullah Bey'e, Çorum'daki Ahıska muhaciri köylere gideceğimi ve aracımın olma-dığını söyledim. Köylerin isimlerini bana saydırdı, kendi köyü Kayı ise merkeze çok ya-kındı ama hiçbir şekilde yardım etmedi. İnternette taradığımda Çorum'daki Ahıskalılar ve Artvinliler hakkında bilgide bulamadım. Ahıskalı bir tarih hocası, “Çorum'daki Ahıskalılar asimile olmuş, bugüne kadar bir dernek kurmayı da başaramamışlar.” demişti. Ço-rum'daki köyler hakkında tam bir bilgi edinemedim. Bazen Kars, Erzurum, Ardahan ve Artvin'den gelenlerin yerleştiği köylere de Ahıskalı diyorlar!

25 sene muhtarlık yapmış Mahmut Ahıskalı, Çorum'daki Ahıskalıların yaşadığı köy-leri şöyle sıraladı: Kayı, Kaymakçı, Kıvırcık, Burunköy, Ahmediye.

Alaca'daki Ahıskalıların köyleri hakkında net bilgi olmadığı için yazamıyorum.

Prof. Dr. İlyas Doğan, Ahıskalı avukat Yaşar Okuyan'ın numarasını verdi ama o da il dışında olduğu için yardım edemedi. Yine de şansımı denemeye karar verdim!

Hemşehrimiz Mehmet Tuncer ve Ayşegül Özdemir çiftinin konuğu olarak 6 Ağus-tos 2021 tarihinde Ankara'dan yola çıktım. Çorum terminali çok sakindi. Durağa gidip, belediye otobüsüne bindim. Şoförün kadın olmasına şaşırdım! Biletimin olmadığını belirt-tim ve ineceğim yeri söyledim, bana çok iyi davrandı. Yolcuların birinden bilet aldım üç-retini zor ödedim.

Sağlık Müdürlüğü durağında indim, valizlerimi Mehmet Bey'e teslim ettim. Beni oranın meşhur tandır kebabı yapılan Zarif Usta'nın lokantasına bıraktı. En lezzetli etin Ardanuç çağ dönerinin olduğunu düşünürdüm ama tandırda pişen et çok nefisti. Onun için bir daha gidebilirim.

Tandır ve etin nasıl piştiğini anlattı usta... Ekmeği de tandıra koyuyormuşlar, çok güzeldi. Keşke biz de çağ kebabın yanına yöresel ekmekler koyabilsek!

Oraya yakın olan Ahıskalı avukat Ali Beyaz'ın yanına gittim. Çorumlulara yol tarifi sormak zor! Ya yanlış diyorlar, ya da ilgilenmiyorlar! Avukat Bey'le

Osman Keser

mini sohbet ettik. Ahıska Leblebi dükkânının sahibi, eski muhtarın yanına gönderdi. Bağ evine gitmiş, oğ-luyla görüştük. Daha önce yazılmış kâğıtlardan verdi. Ahıskalıların başkalarına çok iyi olduğunu ama kendilerine hayrı olmadıklarını söyledi. Bizim Ardanoçlular için de yabancılar kendi yakınlarından daha iyi davrandıklarını söylerler! Amcasının 150 m uzak-lıkta açtığı Sefa Ahıska Leblebi'ye gittim. Babası yoktu, oğlu çok iyi karşıladı. Taksi tuttum, tarihi binadaki müzeye gittim. Dedesi Ardanoç Peynirli köyü muhaciri olan Eski Tapu Kadastro Genel Müdürü Davut Güney'le Ankara'dan tanıştık. Çorum'a gideceğimi söyleyince, Ardanoç Ballı köyünden 1940'lı yıllarda göç edenlerden, Doç. Dr. Mustafa Bilgin'le görüşmemi, onun yardımcı olabileceğini söyledi. Hocayla birkaç kere telefonla görüştük ama yüz yüze görüşmek nasip olmadı. Çok yoğun işleri dolayısıyla... Babası sağken gelseymişim, o her şeyi bilirmiş ama kayıt altına alamamış. O, müze müdür-rünü tanıyormuş, yanına gitmemi söyledi. Görüştüğüm Müdür Bey, Ahıska ve Artvin muhaciri Çorum köylerini çalışacağımı söyleyince, aracım olmadan çalışamayacağımı düşündü. Ben istesem, araç da bulurdum ama aradan bunca yıl geçmiş, ne Ahıskalılar, ne de Artvinliler kendileri hakkında bir paragraf yazı yazamamış ve yazdıramamışlar! Va-tanseverlik fedakârlıkla olur! Dışardan gelmiş birisinin, imkânlarını zorlayarak yazı yaz-masına gerek yok diye düşündüm!

Ahıska sürgün hatıralarını yazarken zor şartlarda, defalarca Bursa'ya gittim. Ahıs-ka'ya

gitmek için fahiş fiyatla araba tutup, Ahıska'yı 3 defa gidip görmüştüm. Çünkü onlar, sürgünü yaşamış ve vatansızdılar! Avukat Bey'e, "Şimdiye kadar bir şey yazama-mışsınız, bundan sonra masraflarını karşılayın bir araştırmacı bulun hakkınızda yazı yazsın. Posoflu Kaan Gündoğdu, bunu en iyi yapacak kişilerden biridir." dedim.

Müze görevli Mustafa Batdak, beni gezdirdi. Boğa figürlü vazo ilgimi çekti. İlk yarışma şeklinde, boğa güreşlerinin yapıldığı yer Ardanoç Dalahet Yaylası olduğu için... Yazılmadığı için kimse bilmiyor! Kafkasör'de 40 yıldır

boğa güreşleri festivali yapılır. Ki-tabı geçtik, kitapçığı bile yok!

Beğenmiş olduğum boğa figürlerinin yer aldığı vazolarla ilgili Mustafa Batak, bana şunları anlattı: "Müzedeki vazo, Hititlerin dini ve sosyal hayatını anlatıyor. Vazonun en altına Tanrı'yı ve gücü temsilen boğaları koymuşlar. Hititlerin kutsal iki tane boğası var-dır. Fırtına Tanrısı Teşup, bunlara Hurri ve Şerri adını vermiştir. Hurri ve Tanrı, halka ve devlete bolluğu bereketi getirirken Şerri de kıtlığı, felaketi getiriyor. O açıdan krallar, Tanrı'yı gücendirmekten çok korkmuşlardır. Boğalar

kutsal sayıldığı için; kurban edilmiş, boğaların kafatasları ve bacak kemikleri mezarın üzerine konulmuş. Tanrı öteki dünyada boğa vasıtasıyla kişiyi korusun diye mezarlara konmuş. İkinci süste ise Tan-rı'ya koyun, keçi ve geyiği kurban için götürülmesi yer alıyor. Üçüncü süsleme Tanrı-ça'nın süslenmesi ve kadınların yürüyüşünü gösteriyor. Son firizde Tanrı'ya kurban edi-len boğa, çalgı çalan ve oynayan kadınlar yer alıyor."

Bakır ve altından yapılmış eserler çok zarifti. Mutfak araç ve gereçleri ilginçti. Art-vin'de hâlen daha kullanılan, mutfak aracı maltızı görmek beni şaşırttı. Müzenin bahçe-sinde de eserler vardı. Küçük bir etnografya bölümü vardı. Kafkaslar dâhil birçok yer-den göç almış Çorum'un müzesinde, onların eşyalarının da olması bu şehirdeki kültürel renkleri yansıttı. Müzede sergilenen eserler, tarihi çok eskilere dayanan bir ili tanıtmak için yeterli değildi.

Müze çıkışında Mehmet Bey aldı, evlerine gittik. Artvin'den gelen birinin anlamakta zorluk çekeceği ayrı ayrı olan Alevi-Sünni mahallelerinin ve yıllar önceki ölümlere varan çatışmaların yapıldığı yerleri gördük. Çorum'un zengin bir il olduğunu söylediler. Ço-ruumluların çoğunlukla ev sahibi, araba kullanan kadınların da sayısının fazla olduğu konusuna değindiler. Ayrıca bağ evleri varmış.

Eski Çorum'a gidilen yolun kenarlarında otantik eşya dükkânları ve bakırcılar vardı. Bakır semaver almadığıma pişman oldum.

Sabah kalktık, Mehmet Bey ve

eşi Ayşegül'le beraber 60 km uzaklıktaki Alaca'ya doğru yola çıktık. Alaca bizim bölgeden çok göç almış. Ahıska, Kars, Ardahan, Artvin ve Erzurumluların, Kırım Türklerinin ve Çerkezlerin kurduğu köyler varmış. Geçim sıkıntı-sı dolayısıyla köyler boşalmış! Alaca, tarihi olarak da çok eski... Başkent Boğazkale ve Alacahöyük de burada yer alıyor.

Artvin gibi dağlık ve yeşillik yerden sonra Alaca topraklarının bozkır ve düz olması ilginç geldi. Ayçiçek tarlaları çoktu ve güzeldi; ekinler tarlalarının bazıları biçilmişti. Ley-lekleri yuvalarında görmek başka güzeldi. Tek tük ağaç gördüm mü, Nazım Hikmet'in "Bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşcesine" dizeleri aklıma geliyor. O zaman ağacın kıymetini daha iyi anlıyorum.

Alacahöyük Müzesini gezdik. Fazla büyük değildi. Dışarıda büyük küpler vardı. Alt kata inemedim, merdiveni çok dikti. Kazıyı yabancıların yaptığını, eserlerin çoğunu gö-türdüklerini söylediler.

İki heykel arasından geçtik, eski mezarlara sunulan boğa başlarının dizili olduğu alanı gördük. Kazılar daha devam ediyordu ama çalışan kimse göremedim. Tepeye çıkarak tarihi alana kuş bakışı baktık. Mezarların üzeri naylon örtüyle kapatılmıştı. Boğa başları duruyordu. Buralarda asırlar önce uygarlıklar yaşamış, acaba onların kültürün-den ne izler kaldı diye düşündüm. Onlar ne yemekler yaparlardı, bize kadar geldi mi acaba? Bizim peg dediğimiz yapı kalıntılarının taşları duruyordu. Müze çıkışında, babası Erzurumlu olan bir bey geçmişi yansıtan süs eşyaları satıyordu. Bir tane Hitit güneşi aldım. Geldiğimiz yoldan

geri dönmedik, yukarı doğru devam ettik.

Kars ve Erzurum muhacirlerinin kurmuş olduğu Alaca'ya 19 km uzaklıktaki Tahi-rabat köyüne doğru tarlaların arasından ilerledik. Tepeye kurulmuş meyve ağaçlarının da olduğu köydü. Esmer bir kıza Muhtar'ın evini de sorarak ilerledik. Kapıda traktör ve diğer motorlu araçların olduğu yerde durduk. 5-6 kere seslendikten sonra bir delikanlı ancak çıktı. Kendimizi tanıttık, amacımızı söyledik pek sıcak bakmadı. Babasının evde olmadığını, dedelerinin Şenkaya'nın Merinos köyünden geldiklerini, ninesinin ve annesi-nin Tatar ve Yerlilerden olduğunu söyledi. Doğululara has misafirperverliği yoktu, içeri bile buyur edemedi. İlahiyat Fakültesini bitirmiş Astsubay olacakmış. Memet Bey de bende Erzurum'u görmesini söyledik. Soğuk su istedim güzeldi.

Köyün tepesine çıktık fotoğraf çektik. Kerpiç bir ev vardı. Ahşap karışımı eski bir ev gördüm. Daha önce telefonla bu köylü Alaca'da eczacılık yapan Mustafa Bey'le ko-nuşmuştum ama ilgili değildi. Evlerin çoğu betonarme olmuş. Camii eskiymiş ama ona-rım geçirmiş. Mezarlarda eski taşlar vardı. Erzurumlu yazarlara sordum, bu köy hak-kında hiç bilgileri yoktu. Pınarbaşı'nda da Kars-Ardahanlıların kurduğu köylerin muhtar-larıyla da görüşmüştüm, bunlar da hiç kayıtlara geçmemişti.

Daha önce yazılan bilgiler özetlenerek tezler hazırlanıyor. Keşke Rus zulmünden kaçan bölgemiz insanların kurduğu köyler çalışılsaydı! Ardahan Üniversitesi İBEF Tarih Bölümü

başkanı Prof. Dr. Makbule Sarıkaya'ya bu isteğimi iletmiştim.

Eski milletvekili Salim Uslu da Ahıska'dan Alaca'ya gelen muhacirlerdendi. Bu ko-nuda TRT'ye bir dizi yaptırdı ama Gürcistan'da geçen bir aşk romanını ve Şavşat sınırın-da geçen casusluk romanından uyarlamışlardı. Hatta Şavşat'tan çıkan bakan bile göste-rilmişti, ne alaka diye şaşırmıştık. Keşke sahada ve arşivde çalışılarak gerçekçi eserler ortaya çıksa!

Geçtiğimiz yollar hep asfalttı. Ardanuç'un köylerinden hane sayıları da fazla değildi. Bizim köylerin çoğunun yolları asfalt değil. Devletten bir şey talep etmeyi bilmiyoruz da ondan olabilir! Göz alabildiğine düz araziye, seyrede seyrede başka âlemlerde yaşıyor hissine kapılarak yukarı ana yola çıktık. Ardanuç ve Şavşat muhacirlerinin kurduğu ve hiç kayıtlara geçiremediğimiz Beşiktepe köyüne doğru ilerledik. Bu köyden haberdar olmamın nedeni de Yunus Zeyrek'tir. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Murat Du-ran isimli hocanın, Ardanuç muhaciri olduğunu söyleyince tanışıp Beşiktepe köyünden haberim olmuştu.

Ankara'daki doktorum Prof. Dr. Nejdet Altun, Artvin Muhacirlik Hatıraları kitabımı okuyunca bu köyde tanıdıkları olduğunu ve gitmemi istemişti. Zehra Erdoğan'ın numa-rasını vermişti. Daha yakın yer varmış ama navigasyon daha uzak yoldan götürdü. Köy-lerde bol söğüt ağaçları vardı ve soğan tarlaları yeşil yeşil parlıyordu. Bizim köylerde tah-ta dediğimiz şey 3-4

m2 alana, soğan ekimi yapılan yerdir. Buraya dışarıdan gelip, yer kiralayıp, tarım yapanlar varmış.

Yolda gelirken hep atalarımızın karda kışta sıcakta bu yollardan nasıl geldiğini ne ile karınlarını doyurduğunu düşündüm. Çoğu köylerimiz ormanın eteğinde kurulmuş, so-ğuk pınar sularından sonra buralara nasıl alıştıklarını düşünmeden edemedim. Şimdi bile bu bölgenin insanıyla iletişim kurmak zorken o zaman neler çekmişlerdir kim bilir? Yandaki köy Kars muhacirlerine aitmiş, adı Gerdekkaya.

Beşiktepe köyünün girişinde Zehra'nın evini sorduk. “Yukarı doğru gidin, köyün üstünde çiftlikte.” dediler. Yolda birine sorunca Şavşat ağızıyla yol tarif etmesi duygu-landırdı. Küçük bir köydü. Zehraların köyde evleri varmış ama köyün tepesinde de bir ev ile modern büyükçe bir ahır yaptırmışlar. İki katlı beton evin kapısında güler yüzüyle Zehra ve kız kardeşi bizi karşılayıp Şavşat konukseverliğiyle içeri buyur etti. Telefon da “Artvinliler bişiyi çok sever sana bişi yapayım mı?” diye sormuştu. Bişiden önce de ik-ramlarda bulunmuştu ama bize bişi yedirmeden göndermedi. Şavşat'ın Çisvet, Karavat ve Cuğarep köylerinden gelenler kurmuş. Teyzemin beyi de Cuğarepli'dir. Kaynı Şerafet-tin Koca, savaş zamanı gelenlerin, köylerinde kalan akrabalarının da daha sonra geldikle-rini belirtti. Cuğarep (Şalcı) köyünden, 1950'li yıllarda gelenlerin çocuğuyla konuştum. Yusufeliler de varmış ama konuşmadılar. Alaca'ya ataları muhacir olarak gelen bir mesai arkadaşım vardı.

“Ne kadınları, ne erkekleri konuşturamazsın. Artvin'e benzetip boşuna gitme!” demişti ama Kafkas muhacirlerine kucak açan Alaca'yı görmek istedim.

Zehra bana hemen sordu: “Okula gittin mi? Dışardan mı bitirdin?” Kendisi çok okumak istemiş ama olmamış. Ortaokul ve liseyi dışarıdan bitirmiş. “Artvin'den gelirken, akıllarını orada bırakmışlar herhalde. Oradaki kızlar hep okumuş, biz okumamışız.” de-di. Zehra da hanım ağa özellikleri vardı. Kendini güzel ifade eden, bilgili, kültürlü ve sosyal bir kızdı ama yetiştği ortamdan kaynaklanıyordu herhalde, ne fotoğraf çektiirdi, ne de video kaydı yaptırdı! Eve gelen diğer kadınlar da... O zaman dedim ki dedelerim muhacirlikte çok uzak da olsa buralardan Artvin'e iyi ki dönmüşler! 60 yaşında olsam her yere tek başıma gidebiliyorum ve özgüvenim var, şanslıyım.

Buradaki hemşehrilerimiz, bir müddet gidip, Artvin'den gelin almışlar. Gelinler alı-şamamış, “Artvin...” diye diye ölmüşler. O köylüler, Artvin'i Kâbe gibi kutsarmışlar.

Abdullah Amca'yla röportaj yaptığım da, konuşmamızda Artvin geçince gözlerinin dolduğuna tanık oldum. Artvin'in tanıtım broşürünü verince, altın vermişim gibi sevindi. Derneklerimiz horonlu tanıtım günleri yapmaya ara verip muhacir köyleriyle Artvinlileri buluştursa ama nafi!e!

Köyde Türkçeden başka dil konuşmuyorlardı. Ata köylerinde de konuşulmuyor! Sonradan iki hane Şavşat Meydancık

tarafından gelenler Gürcüce konuşuyormuşlar, şimdi göçmüşler. Zehra'nın babaannesi de yan köyden Çerkez'miş.

Yemek kültürümüz buralarda yaşıyordu. Yemeklerimizin çoğunu biliyorlardı. Çö-rek otu ekmişlerdi, çuvallar dolusu duruyordu. Çobanları Afgan'mış. Murat Duran da köydeydi, mini söyleşi yaptık. Ardanuç Irmaklar köyündeki akrabalarıyla buluşturup görüştürmüştüm ama gelmemişti. Zehra'nın annesi ve diğer kadınlar da kayıt yaptıрма-dı, “Atalarımız Artvin'den gelmiş.” dediler. Çorum'daki muhacirlerin çoğunluğu Atayurt-larıyla bağlarını koparmak niyetindeler gibime geldi. Bizdeki gibi mani, türkü söyleme ve çocuk doğduktan sonraki kırklanma geleneği buralarda yok!

Zehra, köy hakkında en geniş, kapsamlı bilgiyi, şimdi Alaca'da oturan Halim Te-miz'den alabileceğimizi söyledi ama uğrayamadık. Daha sonra telefonla bilgi aldım. Bizi ağırlayamadığı için üzgündü. Ardanuç muhaciri Abdullah Duran'a telefonumu vermiş, beni aradı. Aynı bizim ağız yapımızla konuşuyordu. Annesi ve babasının Irmaklar kö-yünden olduğunu söyledi. Hanımın konuşması da Şavşatlılar gibiydi, hâlen “sen” yerine “san” diyordu. Konuşmalarından dolayı kendime daha yakın hissettim. Ankara'da oturu-yormuş. Israrla evine davet etti.

Kırım, Çerkez, Kars ve Erzurum muhaciri köyleri de görmeyi çok arzu ediyordum ama vakit yoktu, ayrıldık. Proje yapmayı becersem de bu köyleri dolaşıp bilgi toplasam keşke... Benden başka giden de

yok çünkü! Para kazanmak için bu işi yaptığımı düşü-nen bazı cahil hemşehrilerim gelse buralara! Bu bir tutku ve memleket sevgisidir. Olma-yanlar anlayamaz tabi ki...

Alaca ilçe merkezinde arabayla tur attık. İki eski camiinden başka ilgimi çeken yapı da yoktu. Ruhsuz beton apartmanlar, birbiri sıra diziliydi. Müzesi ve yöresel evi var mıydı bilemedim! Bu kadar farklı kültürün yaşadığı Alaca ilçesinin folkloruna merak saldım ama kitap bulamadım. İçimden kollarımı cemleyip; sahaya çıkıp Alaca folklorunu derlemek fikri geçti. Yemeklerini derlemek bile ne kadar ilginç olurdu. Kısa bir süre ça-lışabildiğim Milli Kütüphanedeki daire başkanı Dursun Kaya'nın bu işi yapması veya yaptırması gerekirdi. “Alaca girişinde Ahıskalıların olduğu Hışır köyü varmış ama şimdi yoklar.” dedi biri, vaktimizde yoktu geri döndük.

Çorum'a varınca meşhur Hayvalı Leblebici'den hediye-lik leblebilerimi aldım. Eski usul leblebi kavurma fırını duruyordu. Çalışanların en yaşlısına kamerayı açıp leblebi hakkında bilgi verir misin dedim. İşimiz var, sen ne anlarsın gibi laflar etti. Bizim oralar-da olsa ağzının payını alırdı ama buralarda cevap veremedim. Demek ki kadının hâlen daha adı yok. Memlekete getirdiğim leblebileri çok beğendiler. Bizim yolda aldığımız leb-lebilere hiç benzemiyordu, tadı çok güzeldi ve ucuzdu.

Tarihi Ulucami'yi gezdim, ilginçti ve şadırvanı da başka güzeldi. Kapısında sadaka taşı duruyordu. Biraz dolaştık, tarihi saat kulesinde fotoğraf çektiirdik. Restore edilmiş evler ilginçti,

sayıları çok olsa keşke... Sabun kalıbı gibi üst üste konmuş, kimliksiz be-ton evleri görmeyi hiç istemiyorum şehirlerimizde! Eski evleri seyretmekten büyük bir haz alıyorum oysaki...

(Devam edecek)

SEZAI KARAKOÇ’UN ŞİİRİNDEKİ KEMÂL YOLCULUĞU

■ Prof. Dr. Alâattin KARACA

Giriş

İnsanlar, hayatı idrake önce kendi çevrelerinden başlar. Şairler için de bu böyledir. Birey olarak içine doğdukları zaman, yaşadıkları sosyal çevre, aile, coğrafya, mekan... Bütün bunlar, şairin bireysel yaşantı dairesini oluşturur. Hayatı ve varlığı idrakin ilk aşaması bu dairede başlar. Buna kişisel/ bireysel karakterli olması itibarıyla şairin ‘ben dairesi’ diyebiliriz. Şair, elbette öncelikle ‘ben dairesi’ndeki tecrübelerinden, yaşantılarından beslenir, ferdi tahassüsler, ferdi coğrafya, ferdi zaman... Henüz bir cüz’dür, bir parça ben’in dairesinde. Sonra, her şeyden azâde bir parça, bir ben olmadığını, her cüz’ün aslında bir küll’e mensup olduğunu fark eder. Hem ontolojik olarak, hem toplum olarak, hem millet olarak, hem medeniyet olarak bir ‘bütün’e ait/ mensup olduğunu fark edişle beraber ‘ben’, bireysel çemberden taşar ve ait olduğu ‘biz’e,

öz’e yönelir. Tıpkı “Leylâ vü Mecnun” mesnevisindeki Mecnun’un aşkının önce bireysel dairede başlaması, sonra bu çemberden taşıp, ‘ben’den, cüz’den geçip, küll’e yükselmesi, eklemlenmesi gibi... Çoğu şairde bu var; özellikle sufi şiirde daha belirgin. Yunus’ta meselâ! Kendözi’nden geçip Varlık’ın özüne karışmak gibi.

1. Ben Dairesi, Kemâle Atılan İlk Adım

Sezai Karakoç’un şiir çizgisi de böyledir. Her şair gibi o da önce ben’in dairesindedir, “Monna Rosa”, “Şahdamar”, Körfez” ve “Sesler” adlı ilk dört eserde veya ilk dört sahanakta -ki Karakoç, Gün Doğmadan’da her kitabı bir sahanak olarak adlandırır- bireysel duygular ve yaşantılar ağırlıktadır. Şiirin merkezinde -istisnalara rağmen- henüz şairin ‘ben’i ve onu ben’i kuşatan sosyal çevresi, coğrafyası,

zamanı vardır. Ama her sahanak, ruhu aşama aşama ben’den ‘biz’e ve ait olduğu millete, medeniyete ve Varlık’a doğru yükseltir. “Monna Rosa”da “Yağmurlardan sonra büyümüş başak/ Meyveler sabırla olgunlaşmış” (s. 16) dediği üzere ben -parça/ fert- bir başaktır. Ve bu başak, her sahanakta ruhen olgunlaşır. Bu bakımdan Karakoç’un şiir külliyatı bireyin kendini idrak yolculuğunu, olgunlaşmasını konu edinen bir “bildungs roman”a benzer. Kendi kültürümüze özgü terminoloji ile ifade edersek her sahanak, ‘kemâl’e atılan bir adım!

1.1. Aşkla başlayan idrak

Ben’in aşkıyla başlar kemâl yolculuğu: “Monna Rosa”, ilk aşk, “bahar sahanakı”. Bu aşk, şairin kaderidir. Klasik Türk şiiri -özellikle sufi şiirde- ve Halk şiirinde şairliğin Tanrı tarafından bahşedilen bir yetenek

olduğuna inanılır ve bu, Klasik şiirde ‘aşk şarabı’, Halk şiirinde ise ‘bâde’ içmek şeklinde açıklanır. Ahmet Haşim “Mukaddime” şiirinde;

“İçmişti Fuzûli bu alevden,
Düşmüştü bu iksir ile Mecnûn
Şi’rin sana anlattığı hâle...

Yanmakta bu sâgardan içenler,
Doldurmuş onunçün şeb-i aşkı
Baştan başa efgan ile nâle...”

derken, Klasik şiirdeki bu hâle atıfta bulunuyor, Tanrı’nın bahşettiği aşkı, ateş dolu bir şaraba benzetiyor, böylece aslında “ehl-i dil”i (şairi) metafizik âlemlerle irtibatlandırıyor. Bu arada Haşim’deki aşk, şarap ve ateş arasında kurulan ilgiye dikkat etmek lâzım. Tanrı’nın bahşettiği bu ateş dolu şaraptan, Haşim’in “İçmişti Fuzuli bu alevden” dediği üzere Fuzuli dahi içmiş ve yanmış, Mecnun da bu alevden doğmuştur. Söz konusu “aşk şarabı” Yunus’ta da var: Meselâ; “Aşk şarabın içen canlar uymaz konmağa göçmeğe” (Yunus Emre, Divan Seçmeler, haz. Mustafa Tatçı, TDV, 2020, s. 106), “Aşk şarabın içen kişi geh esrük geh mestân ola” (Tatçı, s. 108), “Aşk kadehinden içip nefis dileğinden geçip/ Hak yoluna er gibi durmayan âşık mıdır” (Tatçı, s. 121) vb. mısralarda bunu görüyoruz. Bu şarap, Yunus’un “Bezmi-ezelde pâdişah elime sundu bir kadeh/ İceliden kılalım âh bilmezem ki ne belâdır” (s. 130) dediği üzere, şairlere, âşıklara bezmi-ezelde (ezel meclisinde) sunulmuştur. Ayrıca Yunus da aşk, ateş ve yanmak arasında bir irtibat kuruyor. Meselâ; “Pervane gibi oda yanmayan âşık mıdır” (Tatçı, s. 121) diyor.

Karakoç da söze, şiire böyle bir ‘aşk’la başlar. Dolayısıyla daha başta bu bakımdan gelenek zincirine eklemlenir. Ama o, bu hâli ‘aşk şarabı’ ile değil de ‘afsunlu gömlek’le sembolleştiriyor. Tanrı, daha doğarken annesi vasıtasıyla şaire bir ‘afsunlu gömlek’ bahşetmiştir. “Yağmur Duası” şiirinde şöyle ifade ediyor bunu:

“Nedense aldanmış ilk gece annem
Afsunlu bir gömlek giydirmiş bana”
(Gün Doğmadan, s. 11).

Kalbe düşen âteş, giyilen sihirli gömlek, şiirin cevheri. Ve sonra; “Ben geldim geleli açmadı gökler” (Gün Doğmadan, s. 11) diyecektir. Hep bulut, hep yağmur! “Şahdamar” şiirinde aynı hâli bu kez; “Ruhumuzun içinde kar yağar/ Anamızdan doğduğumuz geceden beri” (Gün Doğmadan, s. 42) mısralarında dile getirilir. Şiir, sahanak gibi yağar, gökler bile şaire gem vuramaz, dinmez içteki fırtına: “İşte vuramadı gökler bana gem/ Dinmedi içimde kopan fırtına” (Gün Doğmadan, s. 11). Haşim’in “Mukaddime”de; “Yanmakta bu sâgardan içenler” mısraında ifade ettiği hâlin farklı bir şekilde ifadesidir Karakoç’un söz konusu mısraları.

Aşk, insanı pişirir, olgunlaştırır. Aşk ateşiyle yanmak, olgunlaşmak, kemâle ermektir Klasik Türk şiirinde. Karakoç da bu yola girmiştir, o da yanacaktır. Nitekim “Monna Rosa”da; “Bir soğuk, bir garip, bir mavi sızı/ Alev alev sardı her tarafımı” (Gün Doğmadan, s. 17) veya “kan içinde yanan kar” (s. 35) mısralarıyla açıklar bu hâli. “Tahta At’ta sanki sezmiştir kaderini. Der ki; “Bir bülbül içimde sedfle kaplanıyor/ Payıma korkarım eşsiz bir azap düşecek” (Gün Doğmadan, s. 73). Klasik şiirdeki bülbülün güle olan aşkı gibi. Çileli bir yoldur bu; “Benim aşkım uymaz öyle her saza” (Gün Doğmadan, s. 16) diyor. “Kara Yılan”da daha da açıyor aşk çilesini:

“Ben çiçek gibi taşıyorum göğsümde aşkı
Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum” (Gün Doğmadan, s. 45)

Çiçek’le kurşun arasındaki fark, aşkın Karakoç’ta nasıl bir hâl’e denk düştüğünü gösteriyor. Aşkı göğüste ‘çiçek’ gibi taşımak, romantik ve beşeri bir aşka işaret eder. Meselâ Cemal Süreya’nın şiirlerinde aşk böyledir. “Kurşun gibi taşımak”sa,

onu Mecnun’a bağlar. Tabii Modern Türk şiirinde benzer bir ‘aşk çilesi’ Necip Fazıl’da da karşımıza çıkıyor.

Tıpkı sufi şairler gibi Karakoç da ilkin ben’in dairesindeki aşkla adım atıyor kemâl yolculuğuna. Tıpkı onlar gibi şiirinde ben’in Leylâ’sını terennüm ediyor. Mecnun’un aşkıdaki ilk evreye benzer bu: Ben’in dairesindeki Leylâ... Âteş’in ilk evresi. Ama öyle derin ve güçlü bir aşktır ki bu! Leylâ hep “köşe köşe göz göz şiirin ortasında” (Gün Doğmadan, s. 56)dır; hatta şair neye baksa sevgiliyi görür. Bu, meselâ; “Sana baktım yıllarca hep aynı özlem penceresinden”, “Kadınlar taş heykeller gibi gelip geçer sarı kayalardan/ Hangisine baksam sen kımıldar sen seslenirsin içerlerden” (Gün Doğmadan, s. 67) vb. pek çok mısraya yansır. Örnekleri çoğaltmak mümkün; “Tren kaçırmış gibiyim” (Gün Doğmadan, s. 66), “Seni sayıklıyor/ Denemesi yanlış yapılmış bir ok” (Gün Doğmadan, s. 68), “Kaç aşktan ters yüz edilmiş/ Âşık varsa hepsi ben” (Gün Doğmadan, s. 109)... Ama bu, “sultanı cariyelerde aramak körlüğü” (s. 66)dür. Fark edişin ve aşktaki değişimin ilk işareti, bu ifadede kendini açığa vuruyor. “İlk” şiirinde söylediği gibi “Denemesi yanlış yapılmış ilk ok” (Gün Doğmadan, s. 68)tur aşkın bu evresi; ama yine de ilk sevgiliyi sayıklar... Şiir bu açıdan sevgiliyi sayıklayan bir ok gibidir.

1.2. İlk sevgiliden son sevgiliye

Karakoç’taki bireysel aşk, kademe kademe, tıpkı Mecnun’un aşkı gibi, ‘ben dairesi’ni aşp, zaman ve coğrafyada genişleyerek, elbette din eksenli olarak, cüz’den küll’e doğru yönelir. Ben’in Leylâ’sının yerini başka bir Leylâ almaktadır. Söz konusu değişimin ilk işaretlerinden birini “Küçük Na’t”te buluyoruz; “Göz seni görmeli ağız seni söylemeli” (Gün Doğmadan, s. 119) ve “yepyeni bir dil konuşmanın sevinci” (s. 119)

diyor şair. Galiba aşk evriliyor, peygamber aşkına, metafizik bir aşka dönüşüyor ve yepyeni bir dile doğru yol alıyor şair... Kemâlde ikinci evre. Şair özne değişmekte, yeni bir ses'e kulak vermektedir artık. Bu değişim; "İçimde yeni bir heykel yontuluyor kandan/ Bir fırtına büyüyor kandan/ (...) Git diyor içimde bir insan sesi git kulak ver o sese/ Mezarlara yerleşmiş adsız ölümsüz o sese" (Gün Doğmadan, s.128) mısralarında hissediliyor.

Sonra büyük bir ceht!... Bir kazı, tarihte, medeniyette, coğrafyada... Hızır'a Kırk Saat'te bariz biçimde görülüyor değişim. Ben, tarihe çeviriyor yüzünü; peygamberler tarihine, Hz. Adem'den başlayıp günümüze kadar süren, zamanda atlayışlar, sıçramalar yaparak yapılan bir kemâl yolculuğuna benzetebiliriz bunu. Artık ben'in çemberi kırılmıştır, zamanda ve mekânda/ coğrafyada büyük bir genişleme vuku bulmuştur. Tarih-yaratılışın tarihi, peygamberler tarihi- peygamber kıssaları; Hz. Musa, Hz. Meryem, Hz. İsa, Hz. Nuh, Kızıldeniz'in yarılışı, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, kurban, Ashab-ı Kehf, Şakku'l-kamer mucizesi, Miraç, İlk vahiy, Hicret, Mevlana, Şems, Hallac-ı Mansur, Muhyiddin-i Arabi... Uzun bir şiir. Ve ben, cüz, artık bir tarihe; din eksenli bir tarihe ve coğrafyaya eklenmiştir. Bunu, ben'in biz'e dönüşümü; bir medeniyet; İslâm medeniyetine elemelenmesi olarak okuyabiliriz.

Karakoç'taki aşk da işte böyle bir dönüşüm geçirir. Bu dönüşümü ve varılan noktayı, mesela "Zamana Adanmış Sözler"deki;

"Bütün şiirlerde söylediğim sensin
Suna dedimse sen Leylâ dedimse sensin
Seni saklamak için görüntülerinden
faydalandım Salome'nin Belkis'in
Boşunaydı saklamaya çalışmam
öylesine aşıkârsın bellisin."

(Gün Doğmadan, s. 432)

mısralarında buluyoruz. Kuşkusuz bütün şiirlerde, ilk aşkın ve sevgilinin izi var; aşkın ilk basamağı, nüvesi o. Ama "Suna dedimse sen Leylâ dedimse sensin" mısraında ifade edilen 'sen' artık metafizik bir sevgilidir, Tanrı'dır... Bu ben'den biz'e ve Allah'a doğru giden yolu veya zinciri, aynı şiirdeki;

"Senin kalbinden sürgün oldum ilkin
Bütün sürgünlüklerim bir bakıma bu sürgünün süreği"
(Gün Doğmadan, s. 431)

gibi mısralarda da görüyoruz. Burada 'ilk sürgün' hem ilk aşk'ı, ama aynı zamanda tıpkı Mevlâna'nın Mesnevi'sindeki 'ney' sembolü gibi, insanın elest meclisinden kopup dünyaya doğuşunu çağırıştırıyor. Ney de öyledir; asıl vatanından kopmuştur, bir bakıma sürgündür, gurbettedir... Karakoç, modern bir dille insanın bu dünyadaki ontolojik sürgünlüğüne işaret eder. Ama mısraada ilk sevgiliden kopuş da hissedilir. Çünkü ontolojik sürgün ya da kopuş, o ayrılıkla idrak edilir. Dolayısıyla şiirde artık sevgili diye hitap edilen Tanrı'dır. "Uzatma dünya sürgünümü benim" (Gün Doğmadan, s. 431) yakarışı, sürgündeki, gurbetteki insanın Allah'a kavuşma isteğini, niyazını dile getirir.

İşte bu örnekler, Karakoç'un şiirindeki 'kemâl yolculuğu'nu aşk dairesinde özetliyor...

1.3. Ben'in sosyal çevresi: Çocukluk, anne-baba, coğrafya, tabiat

Sezai Karakoç, "Köpük" adlı şiirinde; "Bir insanı al onu çöz çöz çocuk olsun" (Gün Doğmadan, s. 129) der. Doğrudur; insan bir yumaktır, büyüdükçe daha da karmaşılaşan bir yumak. Ama ne kadar zaman geçse, hayatta ne kadar tecrübe yaşasak, irtibatlarımız ne kadar çoğalsa ve ne kadar değişsek de bu yumağı çözdüğümüzde çocukluğa ulaşırız. Dolayısıyla insanın bilinçaltında ve anılar deposunda çocukluk evresi, bu evredeki kimi yaşantılar, anne ve

babadan başlayarak genişleyen sosyal çevre, coğrafya ve tabiat, önemli bir yer tutar. Sanatta da böyledir. Sanat eseri, âdeta sanatkârın bilinçaltıdır, anılar deposu, hafıza... İşte bu sebeple eser kazıldığında, çoğu kez imgelerin diplerinde çocukluk yaşantılarına ulaşılır. Bu durum, Karakoç'un şiirinde de sıkça karşımıza çıkar. Bunu bazı şiirlerinde kendisi de dile getirir. Örneğin "Sonbahar" şiirinde çocukluğunu bir deniz hazinesine benzetir, şair ise o deniz hazinesine sarılmış gemisini terk etmeyen bir kaptandır, o kadar bağlıdır çocukluk anılarına:

"Gemisini terk etmeyen bir kaptan
Gibi eski günlerin hülyalarında
Bir deniz hazinesine sarılmış
Çocukluktan gençlikten yapılan"
(Gün Doğmadan, s. 454)

Çocukluk ve anılarla olan kuvvetli irtibat, şiirlerine de yansır elbette. Bunu "Yaz" şiirinde şöyle belirtir:

"Ben hiç emmedim amma dudağımda
Kaynar o yaz akreplerinin izi
Kelimerime ve şiirime hep o
Çocukluğun zehri
Kurtaran zehir karışır
Tutkal gibi yapışır"
(Gün Doğmadan, s. 149)

Şiirdeki "yaz akreplerinin izi", çocukluğa ait bir görüntüdür, hafızada iz bırakan tabiat ve coğrafya! Kelimelere ve şiire karışan "çocukluğun zehri"...

Karakoç'un şiirinde bir geçmiş zaman boyutu var, tıpkı Yahya Kemal'in şiirindeki gibi maziye doğru akan bir ırmak... Ama Beyatlı'dan farkı, şiirine hâl ve gelecek zaman boyutlarını da eklemesi. Yahya Kemal'de ise zaman sürekli hâlden geçmişe doğru akıyor. Kanaatimce Karakoç'un şiirindeki geçmiş zaman boyutunda çocukluğa ait görüntüler; anne, baba, çocukluğun yaşandığı coğrafyadan ve tabiatın manzaralar, günlük hayattan kesitler, inançlar, gelenekler önemli bir yer tutuyor. Nitekim kendisi de "Bahçe Görmüş

Çocukların Şiiri"nde bunu şöyle ifade eder:

"Bir kere elime aldım mı çocukluğumu
Üstüne kerametler yazılı derilerde
Geleceği bildiren derilerde
Başlar yeni bir mantığın bağbozumu"
(Gün Doğmadan, s. 150)

Dolayısıyla Karakoç'un şiiri "yeni bir mantık"sa -ki öyledir- o yeni mantığın kökündeki gür kaynaklardan biri "çocukluk"tur. Bu şiir, çocukluktan derlenen ürünler olması itibarıyla da bir 'bağbozumu'dur. Ve "Çocukluğumuz", "Samanyolunda Veba", "Yaz" gibi şiirlerinde geçen "Şimdi hiç birinden eser yok/ Gitti o geceler o cenk kitapları/ Dağıldı kalelerin önündeki askerler/ Çocukluk güzün dökülen yapraklar gibi" (Gün Doğmadan, s. 98), "Bütün elmalar çürüdü/ Çocukluğumuzun dürbünleri içinden/ Geçen siyah halkalı kutsal şehirlerden/ Birini bulamadım gezdim bütün karaları" (Gün Doğmadan, s. 100), "Ama Piran geride kaldı/ Ashab-ı Kehf mağaraları kapandı/ Veliler yağmur ateşlerinde yandı/ Çocukluğun o Dicle kokan bir yılı/ Yeniden yapılan o kasabada kaldı" (Gün Doğmadan, 148) gibi mısralarda, daha sonra bir medeniyetin çöküşüne/ yıkılışına dönüşecek imgelerin çekirdeklerini buluruz. Karakoç, bu mısralarda çocukluğundan, çocukluğunun coğrafyasından ve tabiatından 'kapanan bir devir' olarak bahsetmekte, o günleri hasret ve hüznle anmaktadır. Ancak mesele sadece 'elmaların çürümesi', 'Piran'ın geride kalması' değildir, aynı zamanda bir medeniyetin yıkılışıdır... Meselâ "Ashab-ı Kehf mağaraları kapandı" mısraı bunun en açık delilidir. Dolayısıyla onun şiirlerindeki medeniyetin yıkılışına dair imgelerle çocukluk hatıraları arasında 'ben'den 'biz'e doğru bir bağ vardır.

Şimdi şiirlere yansıyan çocukluk dönemine ait bazı görüntü, anı ve imgelerin neler olduğunu çeşitli örneklerle göstermeye çalışalım.

1.3.1. Anne

Karakoç'un ben dairesinden şiirlerine yansıyan en önemli figürlerden biri annedir. Onu, meselâ ilkin "Monna Rosa"da bir ocak başında, ateş önünde görürüz:

"Bir odun parçası aydınlatır ocağı.
Anne ateşin önünde perişan,
Anne ateşin içinde hür..."
(Gün Doğmadan, s. 23)

Saçları acıyla ağarmış "Bir Güneydoğulu kadın" (Gün Doğmadan, s. 246)dır o. Şiirlere yansıyan anne figüründen anlaşıldığına göre, anne ile çocuk arasında kuvvetli bir duygusal bağ vardır. Bunu meselâ "Gölgesi Yoktur Türkiye'de şiirindeki;

"Sabahları gün doğmadan uyanır
Dilini yutacak olur içi kanlanır
Gün boyu çalışır aydınlanır
Kederini anlarsanız size ne mutlu
Acır fakir çalışan kadınlara
Titrer bir gönül kıracak diye hanım dizi."
(Gün Doğmadan, s. 83)

mısralarında hissederiz. Çalışkan, kederli, merhametli ve ince bir kadın! Ama en önemlisi, çocuğuna dinî bilgileri veren ilk kaynak. Dolayısıyla Karakoç'un şiirindeki 'dinî' bilgilerin ilk kaynağı annedir. Bunu şair "Çocukluğumuz" şiirinde şöyle ifade ediyor:

"Annemin bana ilk öğrettiği kelime
Allah, şahdamarımdan yakın bana
benim içimde
Annem bana gülü şöyle öğretti
Gül, O'nun, O sonsuz iyilik güneşinin
teriydi
Annem gizli gizli ağlardı dilinde
Yunus"

(Gün Doğmadan, s. 97)

Kimi şiirlerinde ise anne ile çocukluğun peysajları iç içe girer. Meselâ bir şiirinde çocuk, "İncirlerin yanında duran anneyi" (Gün Doğmadan, s. 259) hatırlar. Bir başka şiirde "Çocukluğun güllerin kasabasıydı sanki/ Baharda anne ve gül çifte aynaydı sana" (Gün Doğmadan, s. 436) mısralarında görüldüğü üzere

bahar, anne ve gül yan yana zikredilir. Dolayısıyla kanaatimce, Karakoç'un şiirinde sıkça görülen gül ve bahar imgelerinin arkasında -bazıları anneye bağlı olarak- mutlu çocukluk günleri ile yaşanan coğrafya ve tabiatın da izleri vardır.

1.3.2. Baba

Karakoç'un ferdi dairesinde yer alan önemli figürlerden biri de babadır. Baba Birinci Dünya Savaşı'nda Ruslara esir düşmüş, uzun bir süre evden ayrı kalmıştır. Kimi şiirlerde yer yer;

"Babam düşünmüştü bir vakitler
Bedir'i
Hendek'i, Uhut'u Huneyn'i
Mekke'nin alınışını
Rusya'da esirken
Birinci Cihan Savaşı'nda"
(Gün Doğmadan, s. 278)

mısralarında olduğu bu esaret günleri anılır. Ama en önemlisi özellikle kış gecelerinde çocuklarına gazavatnameler, cenkenameler okumasıdır. Karakoç bunu anılarında şöyle anlatır:

"Kış geceleri babam kitap okurdu. Biz de dinlerdik. (...) Gazavatnameler, Siyer-i Nebi gibi kitaplardı. Çoğu kez manzumdu. Babam ahenkle okurdu, biz de heyecanla dinlerdik. Genellikle bir kahraman, müşkül duruma düşüp öleceği vakit ya Halid İbn-i Velid veya Hz. Ali gelir, onu kurtarırdı. Muhammed Hanefi Cengi, Battalgazi, Muhammediye, Ahmediye'de okunmuş olabilir" (Diriliş, S. 25, 9 Ocak 1989)

Şair, babasının İslâm tarihinde geçen olayları anlatmasını yer yer bazı şiirlerinde de dile getirmiştir. Meselâ bir şiirinde şöyle der:

"Babamın uzun kış geceleri hazırladığı cenklerde
Binmiş gelirdi Ali bir kırata
...
Biz o atın tozuna kapanır ağlardık
Güneş kaçardı, ay düşerdi, yıldızlar büyürdü

Çocuklarla oynarken paylaşamazdık

Ali rolünü

...

Babam lambanın ışığında okurdu

Kaleler kuşatırdık, bir mümin ölse
ağlardık

...

Peygamberin günümüzde küçük
sahabileri biz çocuklardık

Bedir'i, Hayber'i, Mekke'yi özlerdik,
sabaha kadar uyumazdık

...

Kediler mangalın altında uyurdu

Biz küllenmiş ekmekler yerdik razı”

(Gün Doğmadan, s. 97-98)

Karakoç'un şiirlerinde İslâm tarihinin önemli bir yer tuttuğu hatırlanırsa, bunun köklerinde çocukluk yıllarında anne ve babadan dinlenen bu tür bilgilerin, gazavatname ve cenknamelerin etkisi olduğu muhakkaktır.

1.3.4. Coğrafya ve tabiat

Karakoç'un şiirlerinde Güneydoğu coğrafyası ve tabiatı geniş yer tutar. Belli ki çocukluk yıllarında içinde bulunduğu coğrafyaya ve tabiata ait manzaralar hafızasında derin izler bırakmış ve daha sonra şiirlerine çeşitli imgeler hâlinde yansımıştır. Bu bağlamda bağbozumları, sıra yapımı, bağlar, asmalar, üzümler, aşağıdaki örneklerde görüleceği üzere şiirlerinde sık sık geçer:

“Ve bağbozumları bizden bozulan
Artık kendimize bile o kadar yakın
değiliz
Gece yarıları samanyolu yok” (Gün Doğmadan, s. 100)
“O gün kasabada bir yaz
Bağbozumu tadında
Sarhoşluğun yankısından
Şıra yosunundan çeşme ışığından
İğde sesinden bir kalabalık
Sızarak cami aralığından” (Gün Doğmadan, s. 135)

“Gel dinle bağdaki eski asmaları
Kır akşamda batan üzümün
bardağını”
(Gün Doğmadan, s. 224)

Şairin şiirlerinde karşılaşan bir başka imge, samanyoludur. Kanaatimce bu imgenin de temelinde çocukluk yıllarında geceleri izlediği samanyolu, yıldızlar vardır. Nitekim aşağıdaki örneklerde bu imgenin temelinde çocukluk yıllarındaki gece manzaralarının -tıpkı Ahmet Haşim gibi- etkisi olduğu anlaşılmaktadır:

“Nerde çocuklar gece yarılarında
sonra
Çıkıp samanyoluna bakan
Bakarak çocukluğu uzatmaya çalışan
İşleri güneşin doğuşunu yayınlamak
Bütün o çocuklar neredeler”
(Gün Doğmadan, s. 99)

“Çocukken çok gözledim samanyollarını
Yaz akreplerinin bile bakamadan
edemedikleri samanyollarını”
(Gün Doğmadan, s. 187)

Karakoç'un şiirinde dikkati çeken bir başka imge kümesi de meyvelerle ilgili olanlardır. Bu çerçevede; “Hatırlıyordu çocukluğundaki / Kiraz bahçelerini, eski kirazın gereğini” (Gün Doğmadan, s. 95) mısralarında görüldüğü üzere, kiraz/ kiraz bahçeleri; “Badem çiçeklerinin içinde/ İğde çiçeklerinden ve gülden önce/ Kadife tüylü çağlalarla/ Mayhoş baharı tattık/ Hidrellez bahçelerinde” (s. 376-377) mısralarında görüldüğü gibi badem ve iğde, ama özellikle de nar, incir ve dut sık sık geçer. Meselâ;

“Koparır koparır narları yerdik
Çubuklarımızı vişneyle tazelerdik”
(Gün Doğmadan, s. 138)

“Kaç kez yedim doğu sabahlarının
Yaz aylarında çatlattığı narlarını
narlarını”
(Gün Doğmadan, s. 187)

“Kiraz dut ve nar değişmedi
Yılbaşlarını kutladık kar helvalarında”
(Gün Doğmadan, s. 324)

“Karacadağ siyah dağ akrep dağının
taşı tutuştu
Bahar gecelerinde

...

Dutlar döküldüler tepelerden” (Gün Doğmadan, s. 376)

gibi mısralardan, şiirlerindeki nar ve dut imgesinin de çocukluğun yaşandığı coğrafya ve tabiatın kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Sezai Karakoç'un şiirinde gül imgesi de önemli bir yer tutar. Hatta Gül Mustusu, tümüyle gül imgesi üzerine inşa edilmiş bir eserdir. Kanaatimce şiirlerinde sıkça geçen gül imgesinin arkasında da yaşadığı güllerle çevrili kasaba vardır. Nitekim bunu şu şiirlerde görüyoruz:

“Dicle'yle Fırat arasında
Bir eski şehir cennet titremesi
Sarı güller çevirmiş dört yanını
Yabancı bir şehir gibi
Kırmızı güller yerli
...” (Gün Doğmadan, s. 372)

“Dicle'yle Fırat arasında
İpekten sedirlerinde Kur'an okunan
Açık pencerelerinden gül dolan
Güneşin beyaz köpüklerinde yanmış
Bir şehir bir eski kanatlar ülkesi”
(Gün Doğmadan, s. 373)

1.3.5. Hayvanlar, akrep ve yılan

Sezai Karakoç'un yaşadığı coğrafyada görülen iki hayvan akrep ve yılan... Diriliş'teki “Hatıralar”ında da zaman zaman bundan bahsediyor (bkz. (Diriliş, S. 24, 2 Ocak 1989). Herhalde bundan olsa gerek, şiirlerinde bu iki hayvan sık sık geçiyor. Meselâ bir şiirinde; “Şekere alışmış akrebi öldürmezsen/ Şekerden zehir yapacaktır” (Gün Doğmadan, s. 205), bir başka şiirinde; “Şerbetliyiz küçük ölümlere akrepten gelen/ Kırkayaktan ve yılanlardan yükselen” (Gün Doğmadan, s. 324) der.

1.3.5. Günlük yaşam: Hastalıklar, halk ilaçları

Karakoç'un “Hatıralar”ı ve şiirlerinden çıkarabildiğimiz kadarıyla, Ergani ve çevresinde sıkça rastlanan hastalıklardan biri “şark çıbanı”, diğeri ise göz ağrılarıdır. Şair, yaşadığı coğrafyada yaygın olarak görülen şark çıbanıyla ilgili şu bilgileri verir:

“Yine o yıllardadır ki, şark çıbanı çıkardım. Hemen hemen her çocukta bu çıban olurdu. Genellikle yüzde görülen bu çıban, bir nevi biz Güneydoğuluların tabii damgasıdır. (...) Bizde ismi 'yel çıbanı'dır. Bir yıl sürer. Çok ağrı yapar.” (Diriliş, S. 27, 23 Ocak 1989)

Söz konusu rahatsızlık, şiirlerine de yansıyor. Meselâ şu şiirlerde bunu görüyoruz:

“Durmadan içinde çıban yıkanan
Zülküfül ırmağı
Kurtuluşu yok bir çıban
Gelir yakalar insanı insan çıkarken
çocukluktan
Bir çıban ki doğu demek yel demek
Bir çıban ki annelerin bir işi de bu demek
Bir çıban ki ilk aşkla birlikte gider gelir”
(Gün Doğmadan, s. 310)

...

“Bir gül gibi açan

Her çocukta

Vakti gelince

Doğu çıbanlarını”

(Gün Doğmadan, s. 246)

...

“Yel çıbanı çıkaranlar konacaklar
bilmeden” (Gün Doğmadan, s. 178)

Şairin eserlerinde dile getirdiği bir başka hastalık da yine o yörede yaygın olan göz ağrıları. “Hatıralar”ında bundan da “Yıl 1937. (...) bir çok çocuğun olduğu gibi, benim de gözlerim ağrıyor. Göz otu denilen ve gözü kırmızıya boyayan, çok acıtan bir halk ilacı kullanıyorlar. Yine o

zamanlar kızartısını almak için gözü incir yaprağıyla siliyorlar.” (Diriliş, S. 22, 19 Aralık 1988) cümleleriyle söz ediyor. Ama sadece “Hatıralar”da değil; şiirlere de yansıyor çeşitli imgeler hâlinde çocukluk evresine ait bu rahatsızlık. Meselâ bir şiirinde; “İncir yaprağıyla sildiler çocukken/ Ve sen ey sıcak doğu gecelerinin bitmeyen göz ağrısı/ Çocuklara mahsus çocuklara ait çocuklara dair göz ağrısı/ Kırmızı mürekkebi andıran gözotu” (Gün Doğmadan, s. 134) der, diğer bir şiirde ise; “Ağrıyan gözlere/ Ayın tozu sürülür” (Gün Doğmadan, s. 254) şeklinde geçiyor.

Sonuç

Karakoç, sonuçta bir ‘medeniyet şairi’, bir ‘biz şairi’... Din eksenli bir ‘biz’ kümesinin; İslâm dünyasının sesi. Ancak söz konusu ‘biz’e; hatta metafizik’e, ben’den yola çıkarak ulaşmıştır. Tıpkı tasavvuftaki sâlik gibi, Yunus’un şiirlerinde bahsettiği “kendözü”yle katılmıştır “Küll”e, yani o tek varlık olan Bütün’e... Onun şiirlerinde zaman, peygamberlere ve kıssalara yaptığı atıflarla tüm insanlık tarihini kapsar ve dinî bir tarihtir bu. Mekân ise yine din eksenli olarak tüm İslâm coğrafyasını içine alır. Böylece şiir, zaman ve mekânda genişleyerek, o büyük ‘İslâm medeniyeti’ imgesine ulaşır. Ana imge bu! Ama bence bu büyük ana imgenin ya da ‘biz’in kökünde ‘ben’; yani şairin doğduğu, yaşadığı bireysel daire; Ergani, Piran, Dicle, Diyarbakır ve aile vardır. Nitekim dikkat edilirse Karakoç’un tüm şiirlerinde, medeniyet imgesinin arka fonunda sık sık peysajlar görülür. Bu peysajların köklerinde ben, tepede Zülküfül makamınca kollanan, güllerle, bağlarla, kiraz, nar, dut, incir, iğde ağaçlarıyla çevrili bir kasabayı, Ergani’yi, onun hemen yanı başında uzun kış gecelerinde annesinden ve babasından siyer-i nebiler, gazavatnameler, Hz. Ali cenkleri dinleyen, zihninde Bedir’de, Huneyn’de, Uhut’ta savaşı, Hz.

Ali olmaya can atan başı hüyalı bir çocuk görüyorum. O çocuk ki, yaşadığı coğrafya itibarıyla Ahmet Haşim’le aynı kaderi paylaşıyor; geceleri dama serilmiş bir yatakta, samanyolunu, yıldızları seyrediyor, güzün bağbozumları, kış günlerine gelen iftarlar ve kurban bayramları çocukluğunun mesut günleri olarak hatıralarını süslüyor. Ve sonra meçhulden esen bir ilham rüzgârıyla, biliçaltında uyuyan bu hatıralar uyanıp, şiirlere çeşitli imgeler hâlinde yansıyor; giderek genişleyip bir medeniyet imgesinin parçaları oluyor.

Hâsılı Sezai Karakoç’un şiirindeki kemâl yolculuğu ben’le; ben dairesini oluşturan çocuklukla, çocukluğun geçtiği coğrafya ile başlar. Bu daireyi kavramadan ya da atlayarak biz dairesindeki medeniyet şiirini çözümlemek zor.

Sıcak yaz göklerinde
Önde uzanan ovada
Birden bir ışık sağdan
Bir ışık soldan çıkar
Ve bunlar

Şimşek hızıyla birbirlerine ulaşırlar
Bunu halk adak için uğur sayar
Derler: Leyla ile Mecnun buluştular
Bu göz açıp kapama anında
Ne varsa dile muradında
Mutlak yerine gelir arzun
Yerde kavuşmayanlar gökte kavuşurlar
Ve bir uğurlu anda
Kavuşmak isteyenleri kavuştururlar

Sezai KARAKOÇ

SEZAİ BEY'İN HIRKASI

■ Ethem ERDOĞAN

1.

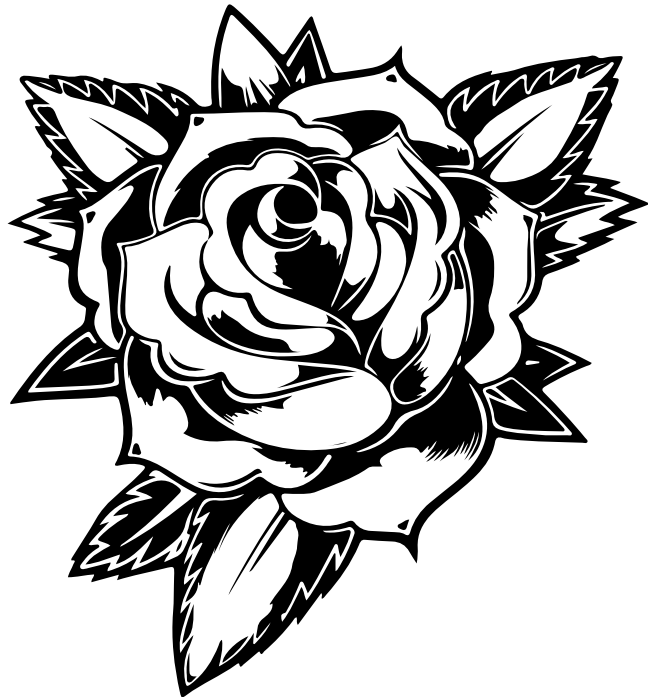
Ahmet Edip Başaran'a

Ses derinlerde perde, yüzeyde örgü
İyi ve güzelden neşet eden ses, sesimiz
Güz yaprağını döktü, elimiz ve yüzümüzü döktü
Ceylan sekti, yivsi ve setsiz bir namlu söz
Denizdi sözden erittiğimiz ellerimiz

Gözyaşı ince dökülür, müziktir ceylanlar
Elmacıklarımızdan dökülür. Kalbimiz duracak
sanırız ama durmaz... Kendimizi bahtımız gibi uzak
ırmaklarda buluruz. Yeni şiir gibi hissederiz,
ve biliriz: üstad her esatiri ürkütür.

Kendimiz isek elbet kendilik gerekir
Oysa üstadın hırkasından çıkan erlere
Şiir yelkendir, rüzgâr gerekir, eskiz gerekir
hüzün ve sestem.

Süt ve kelimelerden üstümüze dökülüyor ses
Hangi çiçekten teşbih derlesek ona değişiyor ses
Başka limanlarda suyu çekilmiş kadit hücumbotlar
-dan! kalbimizin duvarlarına salvolar! Nefsi müdafaa
Sayılıyor öfkemiz. Seviliyor da,
eşkin bir sevilmekten dönerken nefesimiz

2.

Halil Güney'e

Yüzü ilhamın ilk haliydi
Baharda çiçeklere açma dersiydi
Şiir süttü bir deniz;
Sesten ve hüzünden bir denizdi
İnce ömürleri cebinden çıkarıp
Bize verdi.

Yüreğimizde üstaddan tevarüs denizleri geçen
Ve bir gökten üstümüze dökülen ses
Aşk gibi, hayret gibi bir ölümdü.
Ölüm bir ayetti, bir mecaz. Hakikat
böyle başladı. İmgenin engin biçimleri
kitapta baharın haberi idi. Bitimli: eğretilme
nihayete ereni dünya bildik.

Yücelerden bir söz için iyilik gibi gerektik.
Her söz için hayat gibi eğilip
Her şiirin içine yürek erittik!

Taha'ya

Yine akşam oldu Taha
Gözlerimi bürüdü yine ayrılık
Bu defa korkmuyorum mesafelerden
Açın balkonların kapısını ferahlasın mekân
Zaman neden donuklaşmış durduk yere
Demek ki bitmiş artık bu hüzünlü roman
Galiba başa gelmişim Taha
Evet, evet Taha
Aslında ben daha ilk başta kazanmışım,
Kaybeden insanlığımı şimdi anladım

Bir kalabalık toplandı pencereme Taha
Sonra sen gelip deli köşemde durdun
Bulutlar indi gözlerine
Yüzünü yıkadı sessiz bir yağmur
Sonra düştü kaldırımlara damlalar
O kaldırımlar gecelerden korkularımı saklar
Halin garipti Taha, sesin garip
İçimi burktu hıçkırıkların
Eritti saçlarıma yağın karı
Taha, oldu mu ya şimdi
Böyle mi sözleştik seninle
Dağıt başından bu efkârı

Şehrin aynasından geçtim Taha
Sana baktım bu dönüşü olmayan trenin penceresinden
El sallıyordun bana dua dua
Ve açıldı gökyüzü aniden
Hayat bir ölüm, aşk bir uçurum diyordum ya
Açıldı yeni hayata gözlerim, sanki dirildim yeniden
Sonra küçüldü evlerin damları gözlerimde
Çatıları köreldi gökdelenlerin
Gökyüzüne uzanan minareler vardı secdeye
Bir avuç kadar kaldı dünya
Bir avuç ateş
Bir avuç duman

Melekleri gördüm Taha
Oturmuşlar semaya
Parmak uçlarındaki billur taneleri
Bırakıyorlardı yeryüzüne bir bir
Yağmur yağıyordu yine bizim ahşap evin üstüne
Gökyüzüne açmıştın ellerini sen
Annen bağıırıyordu pencereden:
İslanırsın içeri gir!

Annem ölünce yaşamıştım bu duyguları Taha
Bahçenin en yalnız köşesinde ellerimde bir çubuk
Herkes üzerime titriyordu, ben kaçarken herkesten
Diyorlardı birbirlerine:
"Aman ağlamasın çocuk!"
İslan be Taha bu defa benim için
Ağla doyasıya Taha
Kırmızı kiremitler akıtıyor suları saçaklarından
Yağan rahmet bizim için
Sen de dök sicim sicim yanaklarından

Bırak siyah güller, ak güller solsun
Kanadı kırık incir kuşlarına acı sen Taha
Kana bulanmasın kanatları
Peygamber çiçeğinden ellerimi sor
Vefakâr balıklardan sırlarımı
Biliyorsun Taha yalnız onlar tutacak yerimi bir de
sen
Bilirsin sığmadı benim aşkım her saza
En güzel şarkıyı bir kurşundan dinledim ben
Ve sen Taha!
Kulağına mırıldandığım diriliş türkümü
söyleyeceksin
Sen de bir gün benim gibi
Yeni Tahalar bekleyeceksin

Halit YILDIRIM

ÖLÜMÜ GÜZELLEŞTİREN ŞAİR: SEZAI KARAKOÇ

■ Nuray ALPER

*İçimde ölen öldü kalan kaldı ben aynı
(Sezai Karakoç, Sesler, 1962, s. 100-101)*

26

Şehir Defteri
Ocak 2022

İnsan, ruhun bâki olduğunu ve gidenin “mekân değişikliği” yaptığını bilerek yaşar. Pek çoğumuza doğumdan itibaren işlenmeye çalışılan bu hakikat, kitabi bilgi yoluyla olduğu kadar, sezgisel olarak da kendini ortaya koyar. Yaranın iyileşmesi, baharın gelmesi, kuruyan çiçeklerin açması, göçmen kuşların dönmesi ve toprağın suyla uyanması yeniden dirilişin algımıza hitap eden tezahürleridir.

Ferdin ayrılık karşısında duyduğu derin acının bir bilim adamı, bir sanatkar, bir Hak âşığı, vatana kendini adanmış bir nefer gibi abide şahsiyetler söz konusu olduğunda toplumu kuşatan bir tavra bürünmesi “bilmemek” sebepli değildir. Yaşamı boyunca onlarca insanın hakkına hukukuna giren,

yalan söyleyen, kendini haset ile besleyen, kötülük eden, cana kıyan, zulmeden milyonlar da bilir ki ölüm var ancak bu, ötelere anlayışından yoksun, içselleştirilemeyen bir ölüm onlar için. O mühletli ayrılığı özümseyebildiği halde kedere gark olanlar ise, dünya hayatındaki azalışlarına üzürlüler en çok. Bencildir bu üzüntü, bir kere daha görebilme ihtimalinin ahından nasip alır.

Yakın zaman önce büyük bir şair, âlim ve mütefekkir olan müstesna bir kıymeti aslı vatanına yolcu ettik. Şiirin insanda vücut bulan en nadide hâliydi o... Yaşadığımız ise kendimize dair duyduğumuz ben odaklı hüznüdü. Çünkü pek çok kimse şairi dünya gözüyle görebilmek ümidini hep diri tuttu.

Nedense üstatla yağmurlu

bir havada, Mısır Çarşısı civarında, dibek kahvesi alırken karşılaşılacağıma dair çocuksu bir inancım vardı benim de. Baharat kokuları arasından bir rüya gibi çıkıveren, kapanmış şemsiyesini baston gibi tutan; o mu siyah paltosuna sarılıyor, palto mu ondan feyz alıyor tepeden tırnağa tevazuu içinde anlaşılamayan, “Monna Rosa” şiirini ezberden okuyarak selamlayınca tebessüm eden bir buluşma tasavvuru vardı zihnimde... Nasip olmadı. Sadece ümidimiz yerini uzak bir hayale bıraktı. Ancak bu irtihal bir kere daha gösterdi ki kişi, yaşantısının ve hâlinin büyüklüğü ölçüsünde bir tesir bırakıyor. Kitlelerin hüznünü ve duasını imrenilesi bir hikâyeyi miras bırakarak bir merkezde topluyor. Şiirleri kutlu bir şarkı, ezberlenmiş bir dua gibi dilden

dile, kalpten kalbe intikal eden Sezai Karakoç da ötelere vuslatıyla bizlerde derin ve gittikçe artacak olan bir hasret duygusu husule getirdi. Düşünüyorum da, ömrünce karşılaşmadığı ancak kelimeleri ile ulaştığı kimselerde babasını, yârini, dostunu kaybetmişçesine onulmaz bir yara açmak, güzel ve samimi bir ömrün sadırlara akseden kuvveti ile açıklanamazsa başka ne ile izah edilebilir?

Monna Rosa, Köşe, Kapalı Çarşı, Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine, Şahdamar, Anneler ve Çocuklar, Balkon, Kara Yılan, Şehrazat, Hızır Kırk Saat, Liliyar ve daha pek çok şiirini toplumun hafızasına nakşeden şair, mısraları ile nesillerin nabzını tutabilen; aşka, yağmura, merhamete, çocukluğa, anneye, acıya, çarpık modernleşmeye, hasrete dair birikenleri yeni bir ses ve tavırla ortaya koyabilen ender kabiliyetlerdendi.

Münzevi bir yaşam sürse de milletiyle bu kadar hem dem olabilmesi, millete hemdert olabilmesi “o ses” i yakalamasındandı. Diğer taraftan o, tahayyülleri zorlayan medeniyet şuuruyla, kadim kültürü yeni terkiplerle yeşertebilme kabiliyetiyle, yüzünü batıya çevirmeyen Doğu algısıyla sancı çeken ve kendini bir sancıya hasretmenin hikâyesini ortaya koyabilen devasa bir gönüldü:

**Kaç aşktan ters yüz edilmiş
Âşık varsa hepsi ben
Bütün çiçeklerle donanıp
Bütün insanlarla ölen**

(Çatı, 1961, s. 82)

Edebiyat Yazıları’nda “peygamberler de gelmişlerdir; ama onlar “dosdoğru” gelmişlerdir. “Gönderilmişler”-dir. Gelmenin, gönderilmenin bilincindedirler. Oysa sanatçı, çoğu kez, geldiğini bile bilmez (I, s. 25), diyen Karakoç, gönderildiğini bilenlerden di hiç şüphesiz. İmbikten geçirdiği bir yaşam anlayışıyla ölümü bir kez daha güzelleştirdi. Bu hâliyle bize yaşantının yazılandan hisse aldığını da ispat etti. Zaten ölümle yıkanmak şiarıydı şairin;

“Seni çevreleyen ilahi dünyayı gönlünde öldüreceğine sen git ölümde yıkan, ölüm ab-ı hayatında yıkan ve ebedi hayat bularak geri dön. Toprak, işte böyle anlamlı bir çağrıdır insana (Yitik Cennet, s. 21).”

Sezai Karakoç madde ve gösterişin hâkimiyetini reddeden onurlu bir ömür yaşadı. Üzerine yazılan sayısız eser, hakkında yapılan onlarca tez, şiirini merkez alan inceleme metinleri ve hayatta iken okunup kanıksanan eserleri de onun ebedi yolculuğuna çıkmadan takdir edildiğinin göstergeleridir. Biz, bize daima Allah’ı ve hakikati hatırlatan mütefekkir şairden razı olduk, onu çok sevdik. Rabbim de sevsin ve sevindirsin.

27
Şehir Defteri
Ocak 2022

*Lambalar eğri
Aynalar akrep meleği
Zaman çarpılmış atın son hayali
Ev miras değil mirasın hayaleti
Ey gönlümün doğurduğu
Büyüttüğü emzirdiği
Kuş tüyünden
Ve kuş sütünden
Geceler ve gündüzlerde
İnsanlığa anıt gibi yükselttiği
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim*

Sezai KARAKOÇ

ŞİİR ÜSTADİ, DÜŞÜNÜR VE YAZAR: SEZAI KARAKOÇ

■ Durdu ŞAHİN

Şair-yazar ve düşünür Sezai Karakoç üstadım; dinimizin, ahlak anlayışımızın, örf, adet ve göreneklerimizin gereği bütün güzellikleriyle uygulanan, dostluğun, muhabbe-tin, Muhammed sevgisinin en güzel bir şekilde yaşandığı bir Anadolu kasabasında 1933 yılında dünyaya merhaba dedi.

Babası, Birinci Dünya Savaşı sırasında Kafkas cephesinde, dedesi Plevne Savaşın-da bulunmuş, mertlik ve yiğitlikleriyle tanınmış vatansever kişilerdir. Annesi dinine, yu-vasına, milli ve manevi değerlerimize saygıda kusur işlemeyen, Anadolu kadının cümle fedakârlıklarını, çalışkanlığını, Allah'a kulluğunu gördüğümüz, evladını inançlarımızın öğütlediği gibi yetiştiren bir ev hanımıydı.

Düşünür, şair ve yazar üstadımız; daha ilkokul öğrenciliği yıllarında Battal Gazi ki-taplarını, Muhammediyeleri okuyup peygamber kıssaları dinleyen, okul ve eğitimle ilgi kuran, ilk şirini lise üçte yazan, Büyük Doğu dergisinde müstear isimle yazdığı Sabır isimli şiiriyle ilk defa okurlara ulaşan (1), liseden sonra “mutsuzluğun

şantiyesi” dediği büyük şehirde üniversite tahsiline yönelen, dersleriyle, şiirle, sanat ve edebiyat ile uğ-raşan, yazdığı şiir, deneme ve araştırmalarla Türk edebiyatına eskimez, pörsümez güzel-likler armağan eyleyen, adı binlerce kişi tarafından bilinen, şiirleri, yazıları, eserleri hay-ranlık derecesinde beğenilerek okunan bir ustadır. Hakiki manada usta bilinen birçok ustanın üstadıdır.

Düşünür, şair ve yazar kimliği ile birbirinden güzel şiirler, denemeler yazdı, birbi-rinden kıymetli araştırma çalışmalarını okurlarının ilgi ve alakasına sundu. En önemli konularda en etkili ve bilgilendirici konuşmalarıyla en temiz yüreklerde en samimi bir şekilde sevidi, benimsendi. Sadece ülkemizde değil İslam ülkelerinde de haklı bir şöhre-te ulaştı.

İnsanlığın Yaşadığı Buhran, Ahlak Buhranıdır

Tüm hayatını “diriliş nesli”nin yetişmesine adanmış, okurlara ulaştırdığı Diriliş der-gisiyle necip milletimize ve ümmete hayati öneme sahip bilgiler sunduğunu bildiğimiz üstadımız, birbirinden değerli tespitlerde bulundu. “İnsanlığın yaşadığı buhran, ahlak buhranıdır. Ahlaktan, manevi değerlerden, cümle faziletlerden uzaklaşan insanlık, dün-yayı adeta cehenneme çevirmiş, yılanların, akreplerin, tilkilerin, domuzların görüntüsü halindeki davranışlarıyla yaşadığı coğrafyayı yaşanılmaz eylemiştir.” dedi özetle.

Yaşanılan coğrafyayı yaşanılmaz eyleyen insanların aksine, Sezai Karakoç üstadımız, “*Ne doğulu, ne batılıdır. Onların dışında ve üstüde kendi başına var,*

suigeneris, aklın iki prensibini de yapıları ve şiddetleri ölçüsünde çalıştıran, temelinde özdeş-lik prensibi bulundururken çelişmezliği bir yapı prensibi olarak koruyan, mutlakçı-lık ve rölativizmin altın sulh noktasını yakalamış, geçmişle gelecek arasına soylu çelik köprüyü kumuş bir din ve dünya görüşüdür” (2) dediği İslam ile insanlığı tanış-tırmaya çok uğraşmıştır.

Üstada göre, “*Doğu sadece anatomi ve Batı sadece fizyoloji iken, İslam canlı bir vücuttur. Diğer bir deyişle doğu natürmort, batı non-figüratif, İslam portredir.*” (3)

Bizler sürekli batılılaşmayı düşünmemiz sebebiyle bir türlü sağlıklı kültür ve me-deniyet hamlelerine ulaşamadık.

Hâlbuki bizim görevimiz, kendimizi, kendi kültür ve medeniyetimizi hakıyla tanı-mak, Anadolu'yu, Anadolu insanını doğru anlamak, Anadolu insanın iman, gayret ve fedakârlığını doğru değerlendirmektir. Karakoç'un deyişiyle “*Anadolu'yu dinleyelim, Bu ses materyalistlerin sandığı ve çizdiği gibi, küfürlü, utanmaz, kaba cırtlak değil-dir. Bu ses senfonidir.*” (4)

Özetle bu senfonide güven, Allah'a bağlılık ve ideal mânada kulluk, merhamet, saygı, sevgi ve zafer sesleri vardır.

Bu senfonide, kılıcın kahramanları, daha çok ruhun, sanat, fikir ve ekonominin, şi-irin, ahlakın ve dinin kahramanları vardır.

Bakış Açısı ve Kelimelerin Seçimi Çok Önemlidir

“Sermayeyi, eşyayı, malı, parayı, ünü putlaştıran kişi, özgür değil” diyen ve ruhun kapalı pancurlarını aralamayı önemseyen, “Alinteri insan huzurunun temel taşıdır.”

gö-rüşüne inanan, “Kendini gören kendini aşamaz” (5) sözünü dillendiren şiir ve yazı üsta-dına göre edebiyatta bakış açısı ve kelimelerin seçimi çok önemlidir.

Üstadın deyişiyle, “İnsanoğlunun dünyadaki yerini, işini ve eserini, tavrını ve tes-i-rini belirleyen belli başlı ruh odaklarından biri de, bakış açısıdır.” Edebiyatçı, yazar önce sağlam bir bakış açısı kazanmalı ve sonra bu bakış açısı doğrultusunda dillendireceği konuları ışıklı, sıcak, temiz ve etkili kelimelerle okurların ilgisine sunmalıdır. “Güzel eserler güzel kelimelerle yazılır.”

Yazarımızın tespitiyle, bu konuda üniversitelerin ve dil öğreticilerinin görevi fevka-lade önemlidir.

Üniversiteler, gazeteler, dergiler, radyo ve televizyon yetkilileri özellikle bilmelidirler ki, milletleri kendi varlıklarının bilincine erdiren en etkili kültür planı, edebiyat sayesinde hedefine ulaşır. Edebiyatı uzun süre ihmal eyleyen halklar zamanla unutulurlar (6)

Cehaletin karanlığından kültür ve medeniyetin aydınlığına ulaşabilmek için, edebi-yatçı her türlü engeli aşmasını bilmeli, zorluklar karşısında ürkmeden, yılmadan okuma-lı, yazmalı, çalışmalıdır. Hiçbir zaman taklitçiliğe sapmamalı, doğruların takipçisi özelliğini her şartta korumalıdır.

Sezai Karakoç, Ortadoğu Konusuna Bir Hayli Değinmiştir

Sezai Karakoç üstadım, eserlerinde ve yazılarında Ortadoğu konusuna da bir hayli değinmiştir. Ortadoğu coğrafyası “Bir medeniyet ocağıdır.” (7), kendine özgü bir şekilde kemikleşmiş ve bütünleşmiş bir yapıdadır. “Büyük peygamberlerin yurdudur.” (8), “0, türlü

medeniyetleri kendi ruhunda demleyen, dinlendiren sabırlı bir ruha sahiptir.” (9) demiştir.

Ortadoğu İnsanı Şunları İyi Bilmelidir

“İslam devletlerinin, hele Ortadoğu ülkelerinin bir pakt ve blok etrafında toplanması kadar gerekli, realist, kazançlı, ikinci bir dış politika projesi bulmak” (10) zordur.

“Ortadoğuluların Kur'an nefesiyle, peygamberlerin nefesiyle dirilmeleri” (11), “aşırı tutkuların lekeleri, putlaştırma lekeleri ve kötü ahlak nakışlarından” (12) arınıp kurtul-maları gerekir.

Kaliteli aydınların çoğaltılması fevkalade önemlidir.

İslam ülkelerinin birbirine ilgi duyması, karşılıklı ziyaretler, haberleşmeler, ticaret, siyasi, ekonomik ve kültürel kuruluşların artırılması (13), her ülkede İslam için çalışan-ların eserleri ve görüşlerini öbür ülkelerde tanıtmak (14) şarttır.

Batı Konusundaki Görüşleriyle Binlerce Kişi Bilgilendirmiştir

Tanınmış yazar, şair ve düşünürlerimizin hiç şüphesiz en önemlilerinden birisi de Sezai Karakoç üstadımızdır. Sezai Karakoç üstadım yazdıklarıyla binlerce kişiyi Batı ko-nusunda bilgilendirmiş, okurlarını Batıyı daha doğru bir şekilde tanıma şansına eriş-tir-miştir. Eğer bugün Batı ile ilgili bir şeyler biliyorsak, bu bilgilenmede Sezai Karakoç üs-tadın da bir hayli payı vardır.

Üstadın yazdıklarından hareketle söylersek “Batı medeniyeti öncelikle bir tehlike medeniyetidir... Tehlike, her medeniyet için bir korku iken, Batı medeniyeti için bir ya-sayış sebebi”dir. (15)

Batı medeniyetinde “hürriyet, eşitlik, sevgi gibi kelimeler” (16), sadece birer fante-zidirler.

Batılılar, henüz kendilerinden başkasını insan sayma, sayabilme anlayışına ulaşamamışlardır. “Batı, insan derken “Batılı”yı kasteder.” (17)

Batılılar, Kızılderilileri, Doğuluları, Asya ve Afrikalıları, zencileri insan kimliğiyle düşünmek erdeminden yoksundur. (18)

Batı, başka insanlar ve ülkeleri dost ve insan olarak değil, sadece zengin hammad-de kaynakları soyulup talan eylenebilir topluluklar gibi görmektedir.

Avrupa ne zaman dirilmişse, insanlık o vakit bunalmış, zulme uğramış, türlü türlü haksızlıklarla karşılaşmıştır. (19)

Batının Teknikteki Üstünlüğü Bir Örümcek Ağdır

Batının teknikteki gelişmesini, ahlakı, şahsiyeti yok eyleyen bir silah şeklinde değerlendirdiğini özellikle belirten yazarımız, Batının bir-iki yüzyıllık bu teknik üstünlükle-rini Müslümanların üzerlerine ördükleri örümcek ağına benzetmektedir. (20)

Müslümanların ve geri kalmış ülke insanların üzerine ördükleri bu örümcek ağı ile insanlar ve toplumlar batılılaştırılmak istenmektedir.

Üstadın bu konudaki tespiti özetle şöyledir:

Batı, batılılaştırmayı düşündüğü toplumlara önce sembollerini unutturuyor. (21)

Bu özelliğini, sadece bizde değil, iki yüz yıldır batılılaştırmaya çalıştığı doğru ülke-lerde de uyguladı, Batı. (22)

Batılılaşmış Aydımlar, Batılılaşmanın Dışında Bir Çözüm Tanımyorlar

Batının, batılıların dışındaki aydınlara yönelik sinsi ve insafsız çalışmaları neticesin-de, batılılar dışındaki toplumlarda, batılılaşma dışında bir çözüm bilmeyen, öğrenmeyen aydınlara kuvvetlendi. Bu aydınlara problemlerden kurtulma noktasında batılılaşmanın dışında bir çözüm tanımyorlar. Kendi değerlerinden çözüm yollarına ulaşma çabalarını “irtica”, “gericilik” şeklinde isimlendiriyorlar. (23)

Batıda her Gazete Mutlaka Bir Devletin Hedefleri Doğrultusunda Okurlarına Ulaşır

Batılılar, kendi değerlerine karşı düşünüş ve çabaları “irtica” ve “gericilik” şeklinde isimlendirme çalışmalarında gazete, dergi ve diğer cümle kitle iletişim vasıtalarından faydalanmayı çok iyi bilmekte ve özellikle gazeteleri bu hedeflerine ulaşmada ustaca değerlendirmektedirler.

Üstada Göre Batı ve Batılılara Karşı Öncelikli Görevlerimiz

Üstadın özellikle ve öncelikle tembihi, Batının bizlerle ve diğer ülkelerle ilgili sinsi ve planlı çalışma ve gayretlerini görüp en kısa bir zamanda uyanmak, kendimize ve ken-di değerlerimize bütün ciddiyetimizle kararlı ve şuurlu bir şekilde yönelmek, Batının hiçbir zaman bizlere dostça davranmayacağını bilmektir.

İkinci iş de, İslam ülkeleriyle birleşmeyi gerçekleştirmektir. Şimdi İslam ülkeleri, ufak ufak lokmalar halindedir, batı kargası için. O ise kendine bir kuşbaşı ziyafeti düşünmekte ve buna göre hazırlanmaktadır. İslam ülkelerinin birliği, samimi dostluğu, gayret ve çabaları, Batı ve batılıları mutlaka en azından bir süreliğine menfi emellerinden caydırır.

Üçüncü iş, uzun vadede hazırlıktır. Hem kültürel hem de manevi sahalarda, hem teknik hem de kuvvet gerektiren sahalarda İslam ülkeleri kimliğimizle kendimi koruyabi-leceğimiz bir seviyeye ulaşmak ve “Kurtuluş ve ilerlemenin temel şartı birliktir” gerçeğini her zaman aklımızda tutmak ve bu gayeye uygun bir şekilde yılmadan, yorulmadan çalışmaktır. (24), İslam ve İslam medeniyetini layıkıyla bilmek bildiklerimize uygun davranmak ve yaşamaktır.

İslam Medeniyeti, İnsanlık Medeniyetinin En Üstün Hâlidir

Öncelikle İslam, her şeyden önce peygamberleri tanrılaştırmadan tanıtan, peygamberlik özelliklerini ve yaşantılarını mucizeleri ve çileleriyle tam bir gerçeklikle tespit eyle-yen, insanlığa en kıymetli bir örnektir.

İslam ve İslam medeniyeti ilgili yazdıkları her daim saygıyla okunan üstadın görüş-lerinden anladığımız: “İslam medeniyeti... İnsanlık medeniyetinin en mükemmel ve en üstün halidir.” (25)

O’na göre bu medeniyet, o güne kadar ki nice görüşleri inceleyip kendi özüyle yo-ğurmak suretiyle gerçeğin ve tüm insanlığın medeniyeti özelliğini kazanmış ve bu özelliğini bir daha elden bırakmamış (26), İslam aydınlarının gayretli çalışmalarıyla insanlığa birçok faydalı eser, güzellik armağan eylemiştir.

İslam Aydımları Her şeyden Önce Allah’a İnanır...

İslam milletin şerefli mensubu Müslümanlar ve Müslüman aydınlara “Her şeyden önce Allah’a inanır, öteki dünyaya inanır, yeniden dirileceğine, hesap gününe inanır... İnanıkları Allah’ın huzurunda secdeye yönelirler, insanlara kulluğu kabul eylemezler, malı, faydayı,

parayı tanrılaştırmazlar... Cümle ibadetlerinin gereğini en samimi bir şekil-de uygularlar.

Ahlakları da batılı ahlakından farklıdır. Yerinde konuşmaktan, doğruları mertçe dil-lendirmekten korkmazlar, korkuları sadece Allah karşısındadır. Sabırlıdırlar, tevekkül eylerler, Hak ve Müslümanlara uğruna fedakârlıkları sonsuzdur. (27)

İslam Bir Aydımlar Dinidir, Bilmek Müslümanın Birinci Ödevidir

“İslam bir aydınlara dinidir. Onun için bilmek Müslümanın birinci ödevidir.” (28)

Üstadımızdan özetleyerek söylersek; bilmekten korkmamak, tembelliğin telkin eyle-yeceği cehaletten kurtulmak, Kur’an’ı ve bütün en önemli İslâmî eserleri okumak, ka-ranlıkta kalmış insanların dünyalarını aydınlığa kavuşturmak, En değerli İslam âlimleri-y-le en değerli eserlerinin sayfalarında buluşup bu eserleri okumak niyetiyle sabahlamak; İslam aydınlarının ihmaliyle emekten sakınmaları gereken hususlardır. (29)

Ruhumuzu Kilitleyen Batıdır

Ruhumuzu kilitleyen Batı’dır. Batının ruhumuza engel teşkil eyleyen bu kilidinden en kısa bir zamanda kurtulmak, daha başka kilitlerle bizleri engellemeye çalışanlara ka-rarlı ve inançlı bir mukavemet göstermek, ruhumuzun ferahlaması yönünde azimle, gay-retle çalışmak, İslam aydınlarının vazgeçilmez görevlerindendir. (20)

Tarihi Yürüten Tek Din İslam’dır

Elbette, “İslamiyet’e “vakit dini” dense yeridir. Öbür dinler tarihi sürüklemişlerdir, tarihi yürütememişlerdir. Tarihi yürüten tek din İslam’dır” (31) gerçeğini de duymalı ve tam hakkıyla benimsemelidirler, İslam aydınları.

Görevlerimiz Fevkalade Önemli ve Lüzumludur

Üstadın önemle duyurmaya çalıştığı, kavramamız için uğraştığı, birçok yazılısında dillendirdiği görevlerimiz vardır ve bu görevlerimiz fevkalade önemli ve lüzumludur.

Bu konuda şiir ve yazının üstadı Sezai Karakoç üstadından özetle şunları söyleye-biliriz:

İçten ve dıştan tepkiler bizleri bunaltsa bile kendi doğrultumuzda ilerlemekten hiç-bir zaman vazgeçmemeliyiz. Kutlu meşaleyi her daim elimizde ve yüksekte tutmayı bil-meliyiz (32).

Zayıf omuzlarımızdaki Kafdağı heybetindeki emanetin gereğine uygun bir şekilde inançla, ilimle, bilgiyle, kültürle, mesuliyet hisleriyle, sabır ve gayretle donanmalıyız.(33

Bu dünyayı öteki dünya ile tanıştırmalı (34, ötelerin ötesine hazırlıklı ve yeterli bir üslup geliştirmeliyiz. Zamanı bereketlendiren, tarihi ve uygarlığı sağlamlaştıran sabır ahlakını ziyadesiyle kuvvetlendirmeliyiz. (35

Her şey Allah için, her şey Allah’a doğru prensibini bütün samimiyetiyle benimse-yip kabul eyleyenlerin (36, kendi ruhunu o yüce ve ebedi ilkelerin ışığında tazelemeye ve diriltmeye niyet eylemiş fedakâr, korku nedir bilmeyen, adanmış insanların her daim kazanacağını bütün insanlara duyurabilmeliyiz. (37

Netice

Sezai Karakoç üstadım, öncelikle hakiki mânada bir düşünür ve yazar kimliğinin sahibidir.

Düşünür ve yazar kimliği ve özelliği ile bugüne kadar binlerce kişi tarafından oku-nan İslâm’ın Dirilişi (1967), İslâm Toplumunun Ekonomik Strüktürü (1967), Dirilişin Çevresinde (1967), Yazılar (1967), İslâm 1967), Kıyamet

Aşısı (1968), Mağara ve Işık (1969), Allah’a İnanma ve İnsanlık (1970), Ölümden Sonra Kalkış (1970), Ruhun Dirilişi (1974), Çağ ve İlham I (1974), Yitik Cennet (1976), İnsanlığın Dirilişi (1976),Diriliş Neslinin Âmentüsü (1976), Çağ ve İlham II (1977), Gündönümü 1977), Çağ ve İlham III (1980), Makamda (1980), Diriliş Mustusu 1980), Çağ ve İlham IV (1986), Düşünceler I (1986), Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I (1995), Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II (1995), Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III (1995), Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I (1996), Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II (1996), Unutuş ve Hatırlayış (1996),Var olma Savaşı (1997), Düşünceler II (Kurumlar) vs gibi birbirinden kaliteli eserler yazmıştır. (38)

İsimleri sıralanan bu eserlerinde insanlığın problemleri ve çözüm yollarını göster-miş, özellikle Batı, Batı karşısında İslam aydınlarının görevleri, Batı medeniyetinin özellik-leri, Batılıların özellikleri, batılılaşma olayı, Ortadoğu ve özellikleri, Ortadoğu’nun bugün-kü durumu, İslam, İslam medeniyeti, İslam aydınlarının özellikleri, İslam ülkelerinin birliği, diriliş ve diriliş erlerinin özellikleri, ahlak, ahlak buhranı gibi konuları doğru ve anlaşılır bir şekilde, aydınlık cümlelerle, kendine özgü bir üslupla yazmış, ismi sıralanan konuları meraklılarının ilgi ve istifadesine sunmuştur.

Yazar Mehmet Erdoğan’ın “Modern Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri-dir.” dediği şiir üstadı Sezai Karakoç’un şiirleri, Büyük Doğu, Hisar (1951-54), Mülkiye (1952-53), İstanbul (1963-57), Şiir Sanatı (1955), Hamle (1955), Pazar Postası 81957-58), Türk Yurdu (1959), Hür Söz (1961),

Soyut (1965), Hilal (1965) ve Diriliş (1960-92) gibi dergilerde okurlarına ulaştı.

Birbirinden değerli şiir kitapları, Körfez (1959), Şahdamar (1962), Hızır la Kırk Saat (1967), Sesler (1968), Taha'nın Kitabı (1968), Gül Muştusu (1969), Şiirler 1 (Hızır la Kırk Saat) (1974), Şiirler 2 (Taha'nın Kitabı, Gül Muştusu) (1974), Şiirler 3 (Körfez, Şahda-mar, Sesler) (1974), Şiirler 4 (Zamana Adanmış Sözler) (1975), Şiirler 5 (Ayinler) 1977), Şiirler 6 (Leylâ ile Mecnun) (1980), Şiirler 7)Ateş Dansı) (1987), Şiirler 8 (Alın Yazısı Saa-ti) (1989), Şiirler 9 (Monna Rosa) (1998), Gün Doğmadan (Bütün Şiirleri) (2000) yıllar-dır hayranlıkla okunmaktadır.

Şiir ve yazı üstadı yazarımızın hikâye, eleştiri, tiyatro, röportaj, konferans, inceleme ve araştırma türlerinde de eserleri de bulunmakta ve bu eserleri de okuyucuları tarafından layıkıyla ilgi görmektedir.

Hülasa Sezai Karakoç üstadım; her daim millî ve manevî değerlerimizden beslenen, okurlarına yürekten ve yüreklice seslenen, sürekli kendini aşma çabasıyla çalışan, ya-zan, dinine, dününe, “diriliş ülküsü”ne sadık, imanlı, ahlaklı, bilgili, kararlı bir şiir ve yazı üstadıdır. Şiir ve yazılarıyla temiz gönüllere taht kurmuş üstadımdır.

Üstada Allah'tan rahmet diliyorum.

Faydalandığım Kaynaklar:

- 1) Bkz. İhsan Işık, Sezai Karakoç. Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedi-si, Cilt: 5, Ankara 2006, s.2013
- 2) Sezai Karakoç, İslam. 6. Baskı, İstanbul 1989, s.94.
- 3) Sezai Karakoç, a.g.e. s. 94.
- 4)Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 1 Farklar. 4. Baskı, İstanbul 1986, s. 8
- 5) Sezai Karakoç, Diriliş Muştusu. 2. Baskı, İstanbul 1985, s.40
- 6) Ayrıntılı bilgi için bkz, Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 4 Gün Saati, İstanbul 1986,s.9
- 7) Sezai Karakoç, Dirilişin Çevresinde, 4. Baskı, İstanbul 1988, s.76

- 8) Sezai Karakoç, a.g.e. s.77
- 9) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 2 Sütun, 4. baskı, İstanbul 1986, s. 589
- 10) Sezai Karakoç, a.g.e., s.104
- 11) Sezai Karakoç, a.g.e., s. 255
- 12) Sezai Karakoç, a.g.e., s.74
- 13) Sezai Karakoç, a.g.e., s. 67
- 14) Sezai Karakoç, a.g.e., s. 67
- 15) Sezai Karakoç, Diriliş Çevresinde, 4. Baskı, İstanbul 1988 s. 56
- 16) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 3 Sür, İstanbul 1986,s.46
- 17) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 4 Gün Saati, İstanbul 1986, s.137
- 18) Sezai Karakoç, A.g.e., s.137
- 19) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 3 Sür, İstanbul 1986, s. 51
- 20) Sezai Karakoç, Dirilişin Çevresinde, 4. Baskı, İstanbul 1988, s.44
- 21) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 2 Sütun, İstanbul 1989, s. 41
- 22) Sezai Karakoç, A.g.e., s.408
- 23) Sezai Karakoç, Dirilişin Çevresinde, 4. Baskı, İstanbul 1988, s.53
- 24) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 3 Sür, İstanbul 1986, s. 58
- 25) Sezai Karakoç, düşünceler 1, İstanbul 1986, s. 17
- 26) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 4 Gün Saati, İstanbul 1986, s.57
- 27) Sezai Karakoç, Günlük Yazılar 2 Sütun, İstanbul 1989, s.143
- 28) Sezai Karakoç, A.g.e., s. 399
- 29) Sezai Karakoç, A.g.e., s. 399
- 30) Ayrıntılı bilgi için bkz, Sezai Karakoç, A.g.e., s. 48, 483,484
- 31) Sezai Karakoç, dirilişin Çevresinde, İstanbul 1988, s.98
- 32) Sezai Karakoç, Diriliş muştusu, İstanbul 1985, s.8
- 33) Sezai Karakoç, A.g.e., s. 16
- 34) Sezai Karakoç, A.g.e., s.78
- 35) Sezai Karakoç, A.g.e., s.90
- 36) Sezai Karakoç, Gündönümü, İstanbul 1985, s.8
- 37) Sezai Karakoç, A.g.e., s.25
- 38) Bkz. İhsan Işık, Sezai Karakoç. Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedi-si, Cilt: 5, Ankara 2006, s. s.2021
- 39) Bkz. İhsan Işık, Sezai Karakoç. Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklope-disi, Cilt: 5. Ankara 2006, s.2021

Şehrin Ötesinden Gelen

Sezai Karakoç için

bunu bize öğretmediniz yeşil sarıklı ulu hocalar
ama biz ağlayan dağlardan öğrendik
suyu kesilen çeşmelerden sokak kedilerinden öğrendik
mezar taşlarından ödünç aldık harflerimizi
hızır tamamladı bulamadıklarımızı
ürkütmeden ölüleri mezarlılarda aradık
yardıma çağırdık yatırları
ama biz öğrendik sizin unuttuklarınızı hatırladık
yarılan duvarları çamurla kapattık onardık yıpranan harfleri

biz yaşamıyor gibi yaşamıyor gibi yaşıyoruz
kardeşlerimizi çağırıyoruz göğe çıkan mağaralarda uyuyan
bir sofraya kuruyoruz keçi sütlerini sağıyoruz
görenler bize tuhaf tuhaf bakıyor oyuncakları anlıyor bizi elleri anlıyor
ama onlar boğuk bakıyorlar gözlerinde bir leke
ağlayan çocuklardan öğrendik boynu bükük haritadan öğrendik
sizi allah'a söyleyeceğim diyen kızıdan öğrendik
dağlarla konuştuk el salladık yıldızlara

biz mahzun ve onurlu çocuklarız
bir ömür boyu süren aşkımız incinmesin diye susarız
duyduk ya o narin sesini kapalıdır kulaklarımız dünyanın gürültüsüne
ellerimiz küçük ama koyacak yer bulamayız tutamayız ellerini
ellerinden belli olur bir kadın buğulanan gözümüzü silen

ölümün en yumuşak ve en ayarlı yerinden geçeriz
ölüm anlar bizi elinden tutar gideriz
soluk benizli ölümler de anlar çağlar aşan hüznümüzü
çeşmelerin bozuk kurnalarından damlayan
her sabah üstümüze uçuk renginde yağan

sen geldin monna rosa geldi leyla geldi
dağlarımız yeşerdi çeşmelere can geldi
isa indi gökten sıvazladı göğsümüzü
hızır elimizden tuttu bereket geldi
zülküfül geldi dağımıza oturdu çiğdemler bitti güller açtı

seninle dolaştık buharayı semerkant'ı
bağdat'ı şam'ı yol eyledik
türküler söyledik ilahiler ama sesimiz hep yumuşaktı
susar gibi konuştuk

birde o siyah iri gözleriyle bakışın yok mu
en eskisinden en yenisine zamanı delip geçen
içimize işleyen süzülüşün yok mu
şehzadebaşının güvercinlerini kışkırtan gidişin

Hüseyin KIR

SOĞUK BİR ŞAHESER: “ELHÂN-I ŞİTÂ”

■ Prof. Dr. Özer ŞENÖDEYİCİ

“Elhân-ı Şitâ” sahibi Cenap Şahabettin (1871-1934), edebi hayatına Muallim Naci tesiriyle başlamış ve dolayısıyla eski şiir zevkini temsil eden eserleriyle yola koyulmuştur. Ancak daha sonraları Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hâmit’in etkisinde kalarak Batı edebiyatına yönelmiş ve kendisini edebiyat tarihinde önemli bir yere getiren eserlere imza atmıştır. Servet-i Fünûn (İlimler Hazinesi) ekolünün en uç noktadaki eserleri, denilebilir ki onun kaleminden dökülmüştür. Hatta Servet-i Fünûn’un dili kullanma biçimini, sıra dışı kullanım ve tamlamalara yer verişini edebiyat araştırmacıları, onun şiirlerini işaret ederek örneklerle. Bu anlamda Cenap’ın “sâ’at-i semen-fâm (yasemin kokulu saatler)” meşhur bir numune olarak gösterilir. Bu tamlama benzeri kullanımlar, Türkçemizde “alışılmamış bağdaştırma” olarak nitelenir. Alışılmamış bağdaştırmalarda varlıklara ve kavramalara; onların doğalarında ve bünyelerinde bulunmayan nitelikler yüklenir. Neticede hayal (imge) hassasını harekete geçiren sıra dışı ifadelerle vücut verilir. Cenâp Şahabettin’in “Elhân-ı Şitâ (Kış Şarkıları)”nı bu gözle değerlendirelim.

*Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş,
Eşini gâib eyleyen bir kuş gibi kar
Geçen eyyâm-ı nev- bahârı arar.*

Şiirine, hayal unsurunu yoğun bir şekilde kullanarak giren şair, kış mevsiminin sembolü olan “kar”ı, beyaz bir titreyiş ve dumanlı bir uçuş olarak nitelemiştir. Kış mevsiminde kar taneleri titrek titrek savrulurken, aynı zamanda görüşü engelleyen bir duman vasfını kazanır. Şair, hayallerini iç içe geçirmek suretiyle bahsi geçen davranış özelliklerini “eşini kaybetmiş bir

kuş” temsilinde birleştirmiştir. Bu titrek, narin, görüş mesafesi kısıtlı ve eşini kaybetmiş olan kuş; tabiatın tüm ihtişamıyla hüküm sürdüğü bahar mevsimini hasretle aramaktadır.

*Ey kulûbun sürûd-i şeydâsı,
Ey kebûterlerin neşideleri,
O bahârın bu işte ferdâsı:
Kapladı bir derin sükûta yeri karlar
Ki hamûşane dem-be-dem ağlar.*

Şiirin devamında bahar mevsimiyle ilgili hatıralara yer veren şair, söz konusu mevsime ait izlenimlerini “kalplerin sürûd-ı şeydâsı (kalplerin çılgın şarkısı) ve kebûterlerin neşideleri (güvecinlerin türküleri)” ifadelerinde toplamıştır. Bahar mevsiminde suların coşması gibi insanların gönülleri de coşar, bu coşkunluğa diğer canların sesleri de iştirak eder. Ancak Elhân-ı Şitâ’da baharın tüm coşkusu beyaz bir örtü altında sessizliğe gömülmüştür. Kar yağışı esnasındaki derin sükût, şairi böyle bir hayale sevk etmiştir.

*Ey uçarken düşüp ölen kelebek,
Bir beyaz rişe-yi cenâh-ı melek gibi kar
Seni solgun hadikalarda arar.*

Şair, “kar” kavramı üzerine odaklanarak onu çeşitli unsurlara benzetmeye devam ediyor. Buna göre karlar uçarken düşüp ölen bir kelebeği ve bir meleğin kanadından kopan tüyü andırmaktadır. Burada, eskilerin “vech-i şebek (benzetme yönü)” olarak niteledikleri unsurun, yapılan teşbihte ne kadar yerinde kullanıldığına dikkat çekmek gerekir. Hava boşluğunda süzülerek, yalpayarak savrulan kar taneleri; can vermiş, düşmekte olan bir kelebeği akla getirir. Bu yerinde yakıştırma şair, şiir

malzemesi hâline sokarak herkesin benzetme unsurları arasındaki uyuma hak verdiği; ancak bir benzerini ortaya koyamayacağı bir hayale imza atmıştır. Karın, bir meleğin kanadından düşen tüy olarak nitelenmesi de orijinal bir imajdır. Kar, benzetildiği bu unsurların zevk-i selim sahiplerine verdiği haz bir yana bırakılırsa; insana ait bir özelliği de üstlenerek ayrı bir anlam katmanına sahip olmuştur: Kar, bahar mevsimini solgun bahçelerde aramaktadır.

*Sen açarken çiçekler üstünde
Ufacık bir çiçekli yelpâze,
Nâ’sın üstünde şimdi, ey mürde,
Başladı parça parça pervâza karlar
Ki semâdan düşer düşer ağlar.*

Bahar mevsimi, bir zamanlar çiçeklerin üzerinde, renkli bir yelpaze suretinde dururken ölmüş ve cesedi süzülen karlar altında kalmıştır. Tarih boyunca insanlar, kış mevsimini ölümlerle; baharı ise yaşam ve dirilişle özdeşleştirmişlerdir. Bu beyitte de Cenap, kışın gelişle baharın ölüşü arasında bir münasebet kurmuştur. Yine de kış mevsiminin baharı öldürüşü, bir zafer gibi müspet bir duruma havale edilmemiştir. Karlar, baharın kaybolan güzelliklerinin ardından adeta matem tutmakta ve gökyüzünün gözyaşları mahiyetinde yeryüzünü kaplamaktır.

*Uçtunuz, gittiniz siz ey kuşlar;
Küçücük,ser-sefid baykuşlar gibi kar
Sizi dallarda, lânelerde arar.
Gittiniz, gittiniz siz ey mürgân,
Şimdi boş kaldı ser-te-ser yuvalar.
Yuvalarda – yetim-i bi-efgân! –
Son kalan mai tüyleri kovalar karlar
Ki havâda uçar uçar ağlar.*

Şiir boyunca karların ağlamak ve aramak eylemleri arasında gidip geldiği görülmektedir. Yukarıdaki mısralarda kuşların göç etmeleri neticesinde yuvalarının boş kaldığı söylenmekte, yağan karların o kuşları, terkedilmiş yuvalarında aradıkları belirtilmektedir. Burada yuvalarda kalan mavi tüylerin, mazlum bir yetim olarak nitelenmesine dikkat çekmek gerekir. Bir zamanlar cıvıldaşan kuşlara ev sahipliği yapan yuvaların sessizliğe gömülmesi, oldukça başarılı bir ifade ile dile getirilmiştir. Şiirin kalan kısmının daha iyi anlaşılabilmesi ve Cenap’ın hayal dünyasında kış mevsiminin ne şekilde yer ettiğinin görülmesi adına mısraları günümüz Türkçesiyle vermek

yerinde olur. Bu sayede okur, Cenap’ın şiir dehasını kendi mizanınca takdir edebilir.

*Destinde ey semâ-yı şitâ tûde tûdedir
Berk-i semen, cenâh-ı kebûter, sehâb-ı ter...
Dök ey semâ, revân-ı tabiat gunûdedir.
Hâk-i siyâhın üstüne sâfi şükûfeler!*

(Ey kış mevsimindeki gökyüzü! Yasemin yaprağı, güvercin kanadı, taze bulut yığın yığın elinde durmaktadır. Ey gökyüzü! Doğanın ruhu ölmüştür, kara toprağın üstüne tertemiz çiçekler dök.)
*Her şâh-sâr şimdi – ne yaprak, ne bir çiçek –
Bir tûde-yi zılâl ü siyeh-reng ü nâ-ümid...
Ey dest-i âsumân-ı şitâ, durma, durma, çek
Her şâh-sârın üstüne bir sût-re-yi sefid.*

(Her koruluk şimdi yaprak ve çiçekten yoksun; siyah renkli ve ümitsiz bir karanlık yığını olmuştur. Ey kış mevsimindeki gökyüzünün eli! Durma, her koruluğun üstüne bir beyaz örtü çek.)
*Göklerden emeller gibi rizân oluyor kar,
Her sûda hayâlîm gibi pûyân oluyor kar,
Bir bâd-ı hamûşun per-i sâfında uyuklar
Tarzında durur bir aralık, sonra uçarlar.*

(Kar, göklerden emeller gibi yağıyor, her tarafta hayalîm gibi koşturuyor. O karlar, bir sessiz rüzgârın temiz kanadında bir müddet uyuklar gibi durup sonra uçarlar.)
*Soldan sağa, sağdan sola lerzân ü girizân
Gâh uçmada tüyler gibi, gâh olmada rizân
Karlar, bütün elhânı mezâmîr-i sükûtun,
Karlar, bütün ezhârı riyâz-i melekûtun.*

(Karlar; tüyler gibi soldan sağa, sağdan sola titreyip kaçışarak bazen uçup bazen düşüyorlar. Karlar sessizlik duasının bütün şarkıları ve meleklerle ait bahçelerin bütün çiçekleridir.)
*Dök hâk-i siyâh üstüne, ey dest-i semâ, dök;
Ey dest-i semâ, dest-i kerem, dest-i şitâ dök;
Ezhâr-ı bahârın yerine berf-i sefid,
Elhân-ı tuyûrun yerine samt-ı ümidi.*

(Ey semanın eli! Kara toprak üzerine dök. Ey semanın eli, ey ihsan eli, ey kışın eli! Bahar çiçeklerinin yerine beyaz karları ve kuşların şarkıları yerine ümidin suskunluğunu dök!)

ALLAH KAR GİBİ GÖKTEN YAĞINCA

■ Mustafa UÇURUM

Kış bastırınca herkesi bir telaş alır. Bir yanda soğukla girişilecek mücadele, hayat şartlarının zorlaşması, içimizi titretecek acılar ve lapa lapa yağan kar. Herkes için farklı çağrışımları vardır kışın. Pencerenin önünde dururken bile soğuktan titreyenlerin karşısında sabahdan akşama kadar soğuğa aldırmandan ekmek parasının peşinde olanlar için kış demek tarifsiz acıların ilk durağıdır.

Kar, bir şehrin en nadide süsüdür. Nasıl ki bahar gelince dört bir yan rengârenk bir ahenge bürünür; kar yağınca da doğanın her yanı karın sunduğu sonsuz bir beyazlıktan nasibini alır. Yağan bir kar sıradan bir şehri bile güzel gösterebilir. Ağaçların, evlerin, çocukların üstüne yağan kar değil sanki İlahi bir nakıştır.

Kar yağınca şehre, şehrin birçok yüzü birden ortaya çıkar. Bir yanda yağan kar altında mutlu pozlar verenler vardır. Köşe başlarını kestaneçiler tutmuştur. Çocuklar sokakların en güçlü hâkimidir. Kartopu savaşları ile siperlere gizlenirlerken, kızaklarıyla da rüzgâra eş bir mutluluğu yakalamaya çalışırlar.

Gündüzlerin kısalığından, okulların bütün günü alıp götürmesinden dolayı kış mevsimin akşamları daha bir şen olur. Karanlıkta süzülerek yağan kar altında oradan oraya koşanlar bütün günün keyfini çıkarma uğraşındadırlar. Kar yağar ve onu izlemek bile başlı başına bir sanattır. Cenap Şahabettin'in dediği gibi “Eşini gaib eyleyen bir kuş gibi kar” başımızın üstünde döner durur.

Uzun kış gecelerinin eski tadı yok desek yeridir. “Neyin tadı kaldı ki...” demek de içimizi burkan bir gerçektir. İçimizi onaran ne kadar güzellik varsa elimizden kayıp gidiyor. Kış bastırıp da kar yağmaya başlayınca herkes

A. Agah Öncül

evine daha bir sığınır. Uzun kış geceleri demek aynı zamanda sohbet, muhabbet, uzun hikâyeler, dedemizin dizinin dibi, sobanın çitirtisi demektir. Dedelerin anlattığı masallar, çocukların oynadığı oyunlar, sohbetin kalbe dokunan sözcükleri insanlara bütün günün yorgunluğunu unutturmaya yetecek güzellikler sunardı. Geceler uzardı

ve içimizde tarifsiz mutluluklar birikirdi.

Çocukluğumda kış gecelerinde mahallemizden bozacılar geçirdi. Nedendir bilmem, karanlıkların içinden adını yeni duyduğum bu şeyi satan kişi bana oldukça ürpertici gelirdi. “Bozaaa” diye bağırışındaki gizemi çocuk aklımla çözme

çalışırdım. Karanlıklardan gelen adamın soğuğa, kara aldırmandan şehrin bütün sokaklarını gezmesini hayalimde canlandırırdım, bu bile bana bir ürperti verirdi.

Karın yağışından tutun da hayata getirdiği neşeye kadar her şey bizim için mutluluk demektir. Mevsimin kış olmasına, soğuğuna aldırmandan yağan karın tadını çıkarmaktan başka bir şey düşünmezdik. Kar demek eğlencenin diğer adıydı.

Günümüzde bütün güzelliklerimizi kaybetmeye başladığımız aşıkâr. Yağan kardan bile korkar olduk. Artık kar demek “çile” demekle eş değer hale geldi. Belediyeler sanki savaşa hazırlanır gibi kar hazırlığı yapıyorlar. Kar yağınca hayat duracakmış gibi bir telaş dört bir yanı kuşatıyor. Kar dendiğinde artık büyük şehirlerde herkesin içine soğuktan daha büyük bir ürperti yayılıyor. Meydana gelen kazalar, kapanan yollar, felç olan yaşamlar hayatımızın ortasına kuruluyor. Nazlı nazlı yağan karın üzerimize bir felaket habercisi gibi geldiğini görünce adımımızı dışarı atmaktan bile korkarak yaşıyoruz.

Oysaki kar, Rahman'ın bize sunduğu en güzel şiirlerden biridir. Yağışıyla, süzülüşiyle, dallara konuşuyla eşsiz bir şiir sunar bize Yaradan. Belki de bu yüzden içinden yağmur ve kar geçen şiirler İlahi bir haykırıyla seslerini yükseltirler.

Sezai Karakoç denince aklıma bir anda gelen şiirlerdendir Kar. Bakış açısı ve yaklaşımı ile kendine has bir seslenişle kaleme alınan bu şiir, karın yağışına en derin anlamı yükleyen bir şiirdir. Karakoç şimdi içimizdeki tüm kuşları öksüz bırakarak dönüp duran bir kar tanesinin saflığında aramızdan ayrıldı. Ondan geriye kalan serinlikle bir nebze de olsa

içimiz ferahlatabilir miyiz, kim bilir...

Sezai Karakoç'un Kar Şiiri, pencereden yansıyan kara bakarak defalarca okunacak bir şiirdir. “Allah kar gibi gökten yağınca / Karlar sıcak sıcak saçlarına değince / Başını önüne eğince / Benim bu şiirimi anlayacaksın” der şair ve ekler; “Ben bu şiiri yazdım âşık çeşidi / Öyle kar yağdı ki elim üşüdü / Ruhum seni düşününce ısıdı / Her şeyi beni anlayınca anlayacaksın.” Göklerden gelen her şeyin bizde ilahi bir yanı vardır. Rahmet deriz, gelişine dualar, gelişine şiirler okuruz. Şehrin sokaklarını karlara bata çıka gezerken dilimize takılan her kar şiiri meleklerle tutunarak aramıza süzülen karların bir dizesidir adeta.

Erdem Bayazıt'ın dizeleriyle hüznü yoldaş edip kendimize; bütün yolları bitirmek ister gibi yürürüz. “Dünyanın en uzun hüznü yağıyor / Yorgun ve yenilmiş insanlığımızın üstüne /”Kar yağıyor ve sen gidiyorsun / Ağlar gibi yürüyerek gidiyorsun / Belki bulmaya gidiyorsun kaybettiğimizi / O insan ve tabiat çağını”

İnsan özler. Yaşayıp da içinde büyük yer edinmiş her şeyi özler. Güzelim kışları, karda oynayan çocukları, şehrin eşsiz süsü karların penceremizden bakınca görünen yüzünü özler. Hayatımızın şifası kar, yağsın ve şehir baştanbaşa bir beyazlığa bürünsün. Uzun gecelerde uzun sürsün düşlerimiz. Karlar düşsün, çocukluğumuz alıp başını yollara düşsün. Kar sesi, kış sesi, çocukluğumuz gibi olsun her şey. “Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu./ Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu.” (Yahya Kemal)

“

Ölümler gelmiş çitlembikler sarmaşıklarla

Tırmanmışlar surlarıma burçlarıma

Kimi ırmaklardan yansıma

Kimi kayalardan kırılma

Kimi öteki dünyadan bir çarpılma

İçti ölümle dolu

Sezai KARAKOÇ

Ben Olayım

Göge tırmalayıp durma, şair
Cam kenarı bir ömür
Suspus oturuşumadır
Bir taş daha az atışım

Annesini öperek eteğinden
Bahar seline kapılı ömür
Eski bir ceket renginde
Duvarda asılı baba,
Göge uzanabilirsin şair
Kanıma girdi kuşun

Bakışın uyuru ben olayım
Yedilerce yıl uyanmadan,
Burası dağ, şair
Numarasız zile basıp
Kaçabilir misin?

Bundan evvel kaç vakit
Koptu kıyamet
Kaç defa konup güçtün de
Bu kadar tanıdık geliyorsun

Avuç içimin şiiri
Derdiğim kızıl güllerden,
Alıp da göge asabilirsin.

Mustafa IŞIK

Erdal Baykara

Sızı

Sineye çektiysem sanma unuttum.
Yanmış bir yüreğin közü var bende.
Vuslat var diyerek canı avuttum.
Bitmeyen yolların tozu var bende.

Mutluluk yakışmaz sanki bendime,
Söylenip dururum kendi kendime,
Ne merhem ne ilaç var bu derdime,
Verdiği mendilden bezi var bende.

Yıkıldı hayalim bitince aşkım,
Oysa sevmekti benim de hakkım,
Feleğin işine ermedi aklım,
Hayatımı çaldı, gözü var bende.

Tütse de burnumda o güzel kokun,
Gururum öndedir arama sakın,
Yalnızlık, sevgilim cana çok yakın,
Acı dertle hüznün izi var bende.

Akmıyor yaşlarım mühürlü sanki
Onlar da gücendi, kahırlı sanki
Susmak gitmek daha hayırlı sanki
Kalbimde dinmeyen sızı var bende.

Taşırım, gocunmam ben bu yarayı,
Şiir yüreğimle açtın arayı,
Senin olsun dünya malı, sarayı,
Kaderin cilvesi nazı var bende.

Sevda Doğan KARAKAŞ

Mennan Tarık Tüfekçi

BEYAZ YÜRÜYÜŞ

■ Osman ÇEVİKSOY

“Bugün köpeği vurdu, belki yarın seni vuracak. Böyle yere bakan yumuşak diken cinsine yüz vermeye gelmez. Şımartma, yaptığı düpedüz mülke silahlı tecavüzdür. Git sabah şikâyet et. Bak nasıl yalvaracak sana...” demişti muhtar. Yine muhtarın anlattığına göre mülke tecavüzün cezası oldukça ağırmış. Bir de silahlı oldu mu daha da ağırlaşır-mış. Tabancasını elinden alırlar, köpeği ödettirirler, en azından üç yıl da hapislik verir-lermiş...”

Erdal Baykara

Aslında muhtar gelecek seçimleri düşünüyordu. En güçlü rakibi Fazlı'ydı. Fazlı'nın mahkemelerde sürünmesi, hapse girmesi işine gelirdi. Fakat yine de doğruyu söylüyordu. “Dövüş!” demiyor, “Sen de onun köpeğini vur.” demiyor, “Evinin yak.” demiyor, “Devlete git.” diyordu. En iyisi buydu. Hiç yoksa Fazlı'dan yirmi otuz yaş büyüklüğü vardı. İhtiyardı. Dövmek istese dövemezdi. “Köpeğe köpek” deyip köpeğini vursa, hayvana yazıktı. Vicdanını tepeleyip evini ateşe de veremezdi. Hem Fazlı'nın evini yakacak olsa, evler duvar duvara olduğundan, kendi evi de yanardı. En iyisi mahkeme...

“Ahh!... Sen istediğin kadar kaç, belâ arayıp buluyor seni... Ben şu

yaştan sonra mahkeme kapılarında bekleyecek adam mıyım? Hâkim karşısına çıkacak adam mıyım? Ne diye vurursun köpeğimi? Gözümünden esirgediğimi bilmez misin? Yemeyip yedirdiğimi bilmez misin? Kimseye emanet edemediğim evimi her akşam köpeğime emanet ettiğimi bilmez misin? Köpek olur da çoluğa çocuğa havlamaz mı? Ne diye vurursun be adam? Hem de avlunun orta yerinde...”

Karayolları bakımevinin gece bekçisi Şakir, yanık yağı sobasının başında sabaha kadar düşündü. Kahrından ne çay demledi ne kalktı dolaştı ne yattı uyudu. Birini attı, diğerini yaktı sigarının. Sabaha kadar düşündü, sigara içti, somurttu...

Gece boyu kar yağdığından yollar kapanmış, sabah gelmesi gereken görevliler gelememişlerdi. “Anahtarları var dışarıda kalacak değiller ya...” diye düşünerek, kapıları kilitleyip köye döndü. Geç kaldıkları her zaman böyle yapardı zaten.

Avlu kapısından girince yüreği sızlayıverdi. Zira “Alabaş” önce kalın sesiyle yalancıkta havlamamış, sonra koşup bin bir şaklabanlıkla sahibini karşılamamıştı. Ön ayaklarını kaldırarak üstüne atlamamıştı. Başını boyuna oksatmamıştı. Köpek bile olsa, alışılan, sevilen bir canlıyı kaybetmek zordu. Hele de o canlı, içinde iki yetişkin kız bulunan bir evin gece bekçiliğini yapıyorsa...

Sinirli adımlarla eve çıktı.

“Yabanlıklarımı çıkarın, ilçeye gidiyorum!” dedi sertçe.

Kızları, karısı pek memnun olmadılar. Sabaha kadar yağın kar bir tarafa, rüzgâr vardı. Altmış dört yaşında, romatizmalı bir adam, bu havada ilçeyi nasıl bulur, bulsa nasıl döner?...

“Bugün gitmesen babal!” dedi kızlardan biri.

“Niyeymiş,” diye gürlledi Şakir. “Yaptığı yanına kâr mı kalsın?”

Herkes sustu. Hemen hazırlıklara başlandı. Kızlardan biri anasının kilidi bozuk eski sandığından yabanlıkları çıkarırken öteki babasının paltosunu, ceketini aldı, ıslanmış çoraplarını çekti, ılık suyla abdest aldırıldı, seccadesini serdi. Karısı sofrayı hazırladı.

Şakir'in sabah namazını farzından kılıp sofraya oturması, yabanlıklarını giyip elinde sopasıyla yola koyulması yarım saat bile sürmedi. Eline ayağına çabuk adamdı. Çok düşünür, zor karar verir, ama verdiği kararı hemen yerine getirirdi.

Köyden uzaklaştıkça rüzgârın şiddeti azalıyor, kar yağışı yavaşlıyordu. Ayakları ıslanmışsa da henüz üşümemişti. Dizlerinde ağrı da yoktu, “İşler yolunda.” dedi içinden. Durdu. Değneğini kara saplayıp bırakarak iki eliyle sigara aranmaya başladı. Ceketinin iç cebinde bulduğu yarım paketten bir tane çekip dudaklarına götürdü. Sonra çakmağı aradı ceplerinde. Bulamadı. Tekrar tekrar aradı, çakmak yok... Elbise değiştirirken almayı unutmuştu anlaşılan. Canı sıkıldı. Sigarayı buruşturup attı. Önünü, ağzını, kulaklarını kapattı, değneğini aldı, yürüdü. İşte tam bu sırada artık iyice hafiflemiş rüzgârın cılız uğultusu içinden bir at kişnemesi geldi kulağına. Geri döndü, baktı. Yanlış duymamıştı, bir atlı geliyordu arkasından. Gözleri gülüverdi. “Mutlaka ateş vardır!” diye düşünerek yeni bir sigara hazırladı.

Yolun kenarına çekilip atlıyı bekledi.

Atlı tanınacak kadar yaklaşıncı Şakir'in gözlerinde ki gülümseme uçuverdi. Karanlıklaştı bakışları. Kaşları çatıldı. Buruşuk suratı büsbütün buruştu. Çünkü Fazlı'ydı gelen atlı. Dün akşam Alabaş'ı vuran adamdan ateş isteyecek değildi. Sigarayı yere tükürdü. Geçmesi için başını eğdi.

“Selâmün aleyküm Şakir dayı...”

Fazlı tam hizasına gelince selâm vermişti. Başını kaldırıp “Aleykümselâm” demedi. Ama içinden aldı. Selâm Allah'ın selâmıydı. Durup konuşmayacağını geri çevirmeye çalışmayacağını bilse açıktan da alabilirdi.

Biraz uzaklaşıncaya kadar bekledi. Sonra tekrar koyuldu yola.

“Allah, Allah... Nereye gidiyor bu adam? Beni kandırıp geri çevirmek için gelmedi mi? Yoksa kendisini şikâyet ettiğinden haberi mi yoktu?... At dediğin de böyle olmalı ha... Diz boyu kara, bana mısın demiyor, maşallah... İyi de bu adam nereye gidiyor? Yoksa o da beni mi şikâyet edecek?...”

Düşündüklerini saçma buldu. “Nereye giderse gitsin bana ne?” dedi. “Ne diye şikâyet edecek beni? Avlunda köpeği vurulan o değil, benim...”

Epeyce uzaklaşmış olmasına rağmen burnuna hâlâ sigara kokusu geliyordu. “Ne güzel kokuyor meret.” diye geçirdi içinden. Yakın olsa köye döner çakmağını alırdı. Bu kadar yol gelmişti, nasıl dönsün? Sabretmekten başka çare yoktu. Ah o kör gözlü ah... Acele işe mutlaka kıyısından köşesinden karışıyordu. “Dünya kadar yol sigarasız yürünür mü? Yürümesen ne çare...”

Atın izlerine basa basa yürürken, bu defa Fazlı'nın kendine doğru geldiğini fark etti. Çevirmiş atını geri geliyordu. Korktu. “Bu da ne? Atını üzerine doğru sürüyor. Kötü bir niyeti mi

var? Dövecek mi yoksa beni? Zorla mı geri çevirecek? Elin niyeti bilinir mi, tetikte olmak gerek...”

Sopasını sımsıkı tutup yolun ortasına dikildi. En ufak bir kötü niyetini sezdiğinde kafatasına indirmeyi koydu aklına. Kavgada “ilk vuran” olmanın avantajını biliyordu. Yaşlı oluversin, az buçuk tecrübesi vardı bu konularda. Korkusu cesarete dönüştü.

Fazlı iyice yaklaşıncı dizini çekip atı durdurdu. Dudakları arasında yine sigara vardı. Ne de güzel kokuyordu meret.

Fazlı attan indi. Dizgin elinde iki adım yaklaştı. Bir adım daha yaklaşıp sopayı yiyecekti kafasına. Yaklaşmadı. Ağzındaki izmariti karın üzerine fırlattı. İzmarit “cız” diye sönerken Şakir'in yüreği de “cız” etti. O izmaritle bir sigara yakabilirdi. İlçeye kadar da hiç söndürmezdi. Ama izmarit söndü gitti.

“Şakir dayı, dedi. Fazlı. Beni yanlış anlama, sana bir teklifim var.”

Şakir sopanın ucunu yere indirdi. “Davandan vazgeç, köpeğini ödeyeceğim.” diyeceğini sandı. Ve hemen “hayır” demeye hazırlandı. Karda kıyamette bu kadar yolu boşuna gelmişti. Artık kimse vazgeçiremezdi onu. Aklına koyduğunu yapacaktı. Yine de sordu:

“Nedir teklifin?”

“Ata sen bin...”

Şaşırıldı doğrusu. Böyle bir teklif alacağını düşünmemişti. Kendisiyle alay mı ettiğini anlamak için Fazlı'nın suratına dikkatle baktı. Hayır, suratında alaylı bir ifade yoktu. Olsa olsa Şakir'in nereye niçin gittiğinden habersiz olabilirdi.

“Ben seni şikâyeteye gidiyorum.” dedi.

“Biliyorum.” dedi Fazlı.

Şimdi daha çok şaşırıldı. Bunu bile bile niye bu teklifi yapıyordu? Değişik bir düşüncesi, değişik bir hesabı mı

vardı? Yoksa muhtarın dediği yavaş yavaş çıkıyor muydu? “Ata sen bin.” demesi dolaylı yoldan yalvarmak değil miydi?...

“Şikâyet gittiğim adamın atına binemem, git yoluna, ayağım var, yürürüm.” dedi biraz sinirlice.

Fazlı gülümsedi:

“Bak dayı, baştan söyledim, yanlış anlayacaksan ben yokum. Biner atıma giderim. Şikâyet etmek, edilmek meselesi değil bu. Kapı bir komşumsun, büyüğüsün. Ekmeginizi yedim, suyunuzu içtim. Çocuklukta az yumurta boyamadı Şerife teyzem. Anam bir yere giderken beni hep Şerife teyzeme bırakırdı. Komşunun komşuda hakkı olmaz mı, üzerimde hakkınız çok. Vicdanımı çiğneyip sürüp gidemedim. Gel bin şu ata, orda bir hana bağla, işin bitince bin, geri dön.

Şakir’in yüreğinde, Fazlı’dan yana tuhaf bir takım kıpırdanmalar başladı. Gerekten, Fazlı denen bu çocuğun vicdanından kopan sesler miydi duydukları? Dünya o kadar çabuk değişiyordu ki daha doğrusu çürüyordu ki insan her an, en duygulu anlarında bile gönlüyle değil aklıyla hareket etmek zorunda kalıyordu. İlim adına insan beynine sokulan şüphe, çoğu zaman insanla iyilikler arasında bir perdeden, bir duvardan başka bir şey değildi. Gece bekçisi Şakir’in gönlü, Fazlı’nın en güzel duygularla kendisine yardım etmek istediğinden yüzde yüz emindi. Aklı “acaba” diyordu. “Bir art niyeti, ince bir hesabı olamaz mı?”

“Amacın beni geri çevirmek mi?” diye sordu. Yüzü birden değişti Fazlı’nın.

“Yoo...” dedi. “Vallahi öyle bir niyetim yok. Mahkemeden korkan birisi değilim ben. Hem korkacak da bir şey yok. Tabancam ruhsatlı, alamazlar. Sonra köpeğin çocuğu nasıl kovaladığını herkes gördü. Yaptığım bir yerde “nefsi müdafaa” sayılır. Belki ödettirirler, buna zaten razıyım. Şerife teyzeme “İster

parasını vereyim, ister benimkilerden birini alın.” dedim akşam. Bakım evine gitmiştin, fırsat bulup söylemedi herhâl... Neyse... Madem niyetlenip yola çıktın, ne diyebilirim.? “Sen de onu şikâyet etmezsen suçlu duruma düşersin.” dediler, ben de seni şikâyeteye gidiyorum. Elbet herkes hakkını arayacak. Bütün bunlar başka benim teklifim başka...”

Atın dizginini uzattı:

“Al!...” dedi. “Bin şu ata. Sen karda yürürken ben atla gidemem. Al!...”

Öyle içten, öyle dostça konuşuyordu ki etkilenmemek mümkün değildi. Gece bekçisi Şakir “Bu çocuk bu güne kadar bana kötülük yaptı mı?” diye düşündü. Bulamadı. Allah’tan korkardı, yaptı diyemezdi. Hem altı tane kız büyütmüş, dördünü gelin etmişti, birinden birine kötü gözle baktığını bilmezdi. Ne Fazlı’dan ne -yattığı yer cennet olsun- babasından en ufak bir kötülük görmemişti. Hatta kötülük bir yana dünya kadar iyiliğini görmüştü babasının. Muhterem bir adamdı. Elinde avucunda bulunur, sözü dinlenirdi. Darda kaldıkça kapısını çalmaz mıydı?...

Aklı karmakarışık oldu. Ancak Fazlı’nın atıyla gidip Fazlı’yı şikâyet edemeyeceğini düşünebiliyordu. El adama ne derdi? Olur muydu böyle şey? Ama ısrar ediyordu. Binse mi ki?...

Sigara geldi aklına. Bir tane içse belki daha iyi düşünebilirdi. Ne kötü şu tiryakilik...

Sigara çıkardı.

“Aklımı karıştırdın sen benim, şu ateşi versene.” dedi yüzüne bakmadan.

Fazlı çakmağını uzattı.

Şakir sigarasını yakıp bir iki derin nefes çektikten sonra çakmağı geri verdi. Başını yerden kaldırmadan bitirdi sigarayı. Ateşine ikinci sigarayı yaktı. Başını kaldırdı yavaş yavaş...

“Bilirsin” dedi. “Ben yiğit köpek

beslemezdim Fazlı. Davarım yok, malım yok, yiğit köpek benim neme gerek. Bir fino yeter de artardı bile. Fakat şu yaştan sonra gece bekçiliğine bağladık başımızı. Akşam olunca kadını, kızı bırakır, çeker giderim. Evim erkeksiz kalır. Her akşam evimi önce Allah’a sonra vurduğun o köpeğe emanet ederdim. Akşam giderken salar sabah gelince bağlardım. Çürümüş müydü, bilmiyorum, dün zincirini koparmış. Anlattılar, iyice korkutmuş senin “Sabi”yi, biraz da hırpalamış... Evlat acısının, evlat sevgisinin ne demek olduğunu bilirim. Fakat yine de vurmuyacaktın. Beni vuracaktın, köpeğimi vurmuyacaktın...”

“Çocuğu yerde görünce dayanamadım.” dedi Fazlı. “Aslında ben de pişmanım.”

Şakir üçünü sigarayı ateşledi. Rahatça baktı Fazlı’nın yüzüne.

“Ne yapalım?” dedi. “Olan oldu. Görüyorum ki iyilikte babandan geri kalmıyorsun. Seni şikâyeteye gittiğimi bildiğin hâlde, yaşıma saygı duyarak atını verdin. Yüreğimi en hassas yerinden yakaladın. Yapacağım dediğimi yapmaktan ilk defa vazgeçiyorum. Haydi köye dönelim...”

Şaşıрма sırası Fazlı’daydı. Ne sevineceğini bildi ne üzüleceğini. At yedeğinde Şakir dayısının arkasından köye doğru yürüdü.

Yolda her şeyi daha ayrıntılı konuştular. Köye girdiklerinde köpek konusu kapanmış, söz başka konulara ulaşmıştı. Şakir’le Fazlı’nın yan yana, güler yüzle geri döndüğünü gören kahvedeki olaydan haberli meraklılar, pencereyi açıp sarktılar, kapıdan dışarı fırladılar. Durumu kavrayanlardan biri alaylı alaylı sordu:

“Ağalar ne oldu mahkeme işi?”

Fazlı hiç söylemedi. Zaten yanında büyüğü varken ona söz düşmezdi.

Şakir dayı boynunu büktü. Belirli belirsiz gülümsedi.

Kar Düşü

*Kar yağıyor lapa lapa
Çocukluğum çarpa çarpa yürürken
Düşlerde dokunaklı türküler
Çalıyor zamanı mevsimler ikimizden
Yürekler rengini kardan alıyor*

*Kar yağıyor tane tane
İçime ılık bir şey akar
Misket rengi soba sesi hayaller
Birazcık tebessüm birazcık efkâr
Penceremden sana doğru omuzlarında kar*

*Kar yağıyor ıslıl ıslıl
Gece neonlar gibi yanıyor
Yüreğin sımsıcak donup kalıyor
Sarı yapraklı defterlere yazan
Çocuklar gökte kızaklarını yitirmiş
Bir dilek tutmadan seni ararlar*

*Kar yağıyor başka bir kar üstüne
Ayrılmıyor gemiler limanlardan
Uçaklar uçamıyor soğukta sana doğru
Sözlerim değmese de kalbine
Sokakları süpürüyor saçların*

Kenan YAŞAR

ÇOCUK, KAR VE KUŞ

■ Mehmet DEMİRKAPI

Senenin dört mevsimi vardır. İnsanın da dört mevsimi; İki çocukluk, bir gençlik ve bir de yetişkin yılları. İlk çocukluğu ile son çocukluğu aslında aynı yılları karşılar. Yaş-lanan her insan çocukluğu yeniden yaşar. Aslında sonbahar olan bu mevsimde o ilk ço-cukluk yıllarına takılır. Ve film hep oradan sarmaya başlar.

...

Ayşe Çalışkan

Cihan Karaca

Çocuğun, pencerenin altından uzattığı ipin ucundaki çubuğa, çubuğa dayanmış hasır sepetin örgülerine takılan gözleri, karanlık gecede ışığını arar gibiydi. Kar hani o meşhur deyimi ile lapa lapa yağıyordu. Salına salına inen her tane kuş için kurulan tuzağı kaplıyor, ortalık tam olarak beyaza bürünmeden kapanın önündeki buğday taneleri karın uzağında avını bekliyordu. Hava yeni kararmıştı. Mutfaktaki pencerenin önünde pür dikkat kesilmiş olan çocuğu dedesi izliyor, sanki çocukluğundan bir an hem mutfak, hem de oturma yeri olan odada yaşıyordu. Kuzinedeki odunların sesiydi işitilen. Büyükanne akşam

yemeği için hazırlık yapıyorsa da gözü arada pencere kenarında ipi sımsıkı ve heyecanla tutan torununa ilişiyordu. Dışarıdaki havada karanlıkla beyazın birbirine lapa lapa geçişine tebessüm ederek bakıyordu.

Akşam yeni okunmuştu. Dedesi hava soğuk olduğundan camiye gidememiş cam kenarında bekleyen torununa seslenerek:

“Hadi namaz vakti, ipi bırak da gel!” deyince; çocuk,

“Tamam Büyükbaba, hemen geliyorum, bir dakika bekle abdestimi alayım.” diyerek pencere kenarında tuttuğu ipi bırakıp odadan çıktı.

Biraz sonra geldiğinde

dedesi pöstekileri sermiş onu beklemekteydi.

“Hadi kametle” dedi.

Kaamet getirirken küçük kardeşi de yanında saf oldu, arkalarında ise büyükanne ve annesi.

Mehmet henüz beşine yeni girmişti, kardeşi Ahmet ise iki yaşındaydı. Babaları çok uzaklarda, gurbette olan çocuklar, dedelerini bir baba gibi seviyorlardı. Hayata dair her şeyi dedelerinden öğreniyorlardı. Sadece bu soğuk kış gecesinde kuş tutma işi hariç.

Komşularının oğlu olan Cemal Mehmet’ten iki yaş büyüktü. Hava kararmadan önce kapıyı birlikte hazırlamışlardı. Kar hafiften yağmaya başlamıştı.

Cemal’e göre tam da zamanıydı kuş avlamanın. Mehmet ise kararsızlık içinde kuşu yakalasam ne olacak diye düşünüyordu. Küçük bir kuş? Ne eti var ki yenecek, diye düşünüyordu. Ama kararsız bir kararsızlıkla bu işe girmenin sonuçlarını kestiremiyordu.

Namaz bitmiş, yemek vakti gelmişti. Anne ve büyükanne sofrayı hazırlamışlar, gaz lambası ışığında loş olan odada sofraya oturmuşlardı. Çocuk cam tarafında oturmuş, şöyle bir dışarıya bakınca, karın durduğunu hatta ayın bile çıkışını fark etti. Hızla yemeği yemeye koyuldu. Sofrada, kaşık sesleri ve kardeşinin mızızlanmasından başka ses yoktu. Sofradan ilk Mehmet kalktı. Doğruca ellerini yıkamak için odadan çıkıp lavaboya geçti.

Az sonra dış kapının açılma sesini duyan annesi seslendi;

“Oğlum dışarı çıkma, hava soğudu...”

Ama o hiç duymadı bile. Doğruca kapanın yanına gitti. Koyduğu yemlerin bir tanesi dışında hepsi bitmişti.

“Tüh, ne zaman da yediler...” diye söylendi...

Bu kez dedesinin sesini duydu:

“Hadi oğlum bu saatte kuş muş olmaz.”

Ertelenmiş umutları ve hayalleri ile dış kapıyı kapatıp içeri girdiğinde, dedesi ona:

“Evlad, bir kuş seni nasıl doyursun?” deyince, çaresiz başını öne eğdi.

Vakit hayli ilerlemişti. Kardeşi sedirin bir ucunda kıvrılıp uyumuştı bile. Büyükannesi:

“Çay hazır” dedi,

Mehmet annesine:

“Anne bana da koyar mısın?” deyince...

“Ama yavrum, geceler uzun sonra bir şey olmasın...” imasıyla yüzü kızardı.

“Ben artık büyüdüm anne!” diye çıkışınca annesi:

“Tamam, ama bir bardak!” dedi.

Mehmet:

“Anne şekerli leblebiden kaldı mı? Çayın içine koyacağım.”

“Evet kaldı, kâseyi yanına vereyim.”

Bu söz üzerine iki elini birbirine vurarak sevindi. Gelen çayın içine leblebileri attı. Hem karıştırdı hem de leblebileri kaşıkla ağzına atarak ktır ktır yedi.

Geceler genellikle sessiz geçiyordu. Günün yorgunluğu ve sobanın sıcaklığı ile mayıştırdı herkes. Zaman hızla ilerliyordu. Gece uzundu. Mehmet çayını bitirememişti bile. Sedirin üzerinde kardeşinin yanında sızıverdi.

Mehmet sabah erkenden uyandı. Büyükannesi elinde bakraçla ahırdan geldi. Saçlarını okşadı yanından geçerken. Hemen kapanının yanına

gitti. Kapanın etrafındaki karları temizledi. Kapanın içine yeniden yem serpti. İpin bağlantısını kontrol etti. Camın ucuna kadar takip etti. Her şey tamam görünüyordu. Artık pusuya yatabilirdi. İçeri girer ve pencere kenarındaki yerine geçti.

Annesi yeni kalkmış, oğlunu pencere kenarında nöbette görünce;

“Oğlum vazgeçmeyecek misin?” diye seslendi.

Mehmet omzunu silkti. Gözü hâlâ dışarıdaydı. Biraz sonra büyükannesi elinde bir bardak sıcak süt ile yanına geldi.

“Hadi iç bunu.” dedi.

Mehmet’in sabahları en büyük keyfidi bir kaşık kestane balı ve bir bardak süt. İpi bıraktı. Kaşığı iyice karıştırarak balın erimesini sağladı ve üzerinde kalan ne varsa yalayarak lezzetinin keyfini çıkardı. Gözü, dışarıda kapanın etrafında sekerek oynayan kuşlara ilişti.

Elindeki bardağı cam kenarındaki pervaza koyarak iki eliyle ipi

yakaladı. Tüm dikkati sepetin çevresinde sekerek yemlenen kuşlara ilişti. Tam üç tane minik serçeydi misafirleri. Kuşlar tam da kapanın ağzına doğru ilerledi. Zamanlaması iyi olursa, üç kuşu da yakalayabilmenin heyecanı yakaladı bedenini.

“Hadi, hadi koçum” dedi mırıldanarak.

İpi çekmenin tam da zamanı geldiğini hissederek ve hızla ipi çeker. İpin ucundaki çubuk düşer, ardından sepet. Kuşlar kanat çırpıp, fakat ikisi kapanın tam da kenarından sıvışarak yükselirken, bir tanesi kapanın içinde kalır. Çocuk bir taşla üç kuş vurmanın sevincini yaşamak isterken, bir kuşluk sevinci ile haykırır, “yakaladım, yakaladım...”

“Bir kuş” yakalanmıştı. Dedesinin sözü aklına geldi.

“Bir kuş seni nasıl doyursun?”

Omzunu silkeleyerek kapıya yöneldi. İçindeki ses ona hep bir şeyler fısıldıyordu. Çılgınlıklarına kardeşi de uyanmış, abisinin dışarıya çıkışını izliyordu. Dışarıda hava soğuk, kar hafif atıştırıyordu. Sepete yaklaştı, içinde kuşun hareketlerini görebiliyordu. Sepetin etrafını dolaştı, kaçabilecek bir yeri yoktu. Şimdi bütün iş, kuşu kaçırmadan yakalayabilmekteydi. Yardıma ihtiyacı vardı. Dedesi gelmezdi. Kardeşi zaten küçüktü. Turlarken kafesin etrafında Cemal’in sesini duydu uzaktan:

“Mehmeeet, ne yaptın, yakaladın mı kuşu?”

Avludan hafifçe yola doğru eğilip baktığında Cemal’in ona doğru geldiğini gördü.

“Evet, yakaladım, ama kıl payı üçü birden olacakken, bir tane var kapanda.”...

Cemal kapanın yanına gelip eğildi.

“Bak şimdi, hafifçe sepeti ucundan kaldıracaksın, bende elimle kuşu yakalayacağım.” dedi.

Oihan Karaca

Mehmet işin ciddiye bindiğini fark etti. Kuş yakalanmıştı. Peki ya şimdi? Kafesin içinde kalamaz, zaten ölürdü soğuktan. Birkaç buğday tanesi için şimdi canından da olacaktı. Mehmet’in içi burkularak “tamam” dedi arkadaşı Cemal’e.

Cemal kafesin ucuna iyice eğildi, kara uzanarak açılan bölümden elini sepetin içine uzattı. Kuşun hareketlerini dikkatlice takip etti. Tam da ters bir hareketle, kuşu tek eliyle yakaladı. Mehmet’e:

“Tamamdır koçum, kaldır sepeti...” dedi.

Mehmet sepeti kaldırdı. Kuşa dokunmak istedi. Cemal:

“Amman ha, kaçırma severken!” diye onu tembihledi.

Mehmet, yirmi dört saattir peşinden koştuğu kuşa baktı. Kanatları parmaklarının gücüne karşı gelemiyordu. Kuşun sıcaklığı da avuçlarını ısıtmıştı. Kuşun kalbinin atışlarını hissediyordu. Tıpkı kendi kalbi gibi küt küt atmaktaydı.

Bir an düşünceye daldı. Kuş birazdan Cemal’in elinde olacaktı. Cemal’in küçük bir çakısı vardı. Onu açıp, kuşu yere yatırıp çakıyı çalacaktı boynuna. Birkaç damla kan çıkacaktı ve zavallı minik kuş artık cansız hâliyle yem ararken yem olacaktı.

Gözünden bu sahne gitmedi Mehmet’in. Tam Cemal elini uzatıp kuşu almak isterken, birden gevşetti parmaklarını ve kuşu bıraktı. Kuş havaya, Mehmet ise bir yana savruldu. Cemal, Mehmet’in kuşu bırakmasına sinirlenerek ona okkalı bir yumruk attı. Sonra da ona bağırarak uzaklaştı oradan:

“Bir daha benimle oynama, büyü de gel!”

Cemal hıncını almıştı. Mehmet karlara uzanmış, sarhoş gibiydi. Burnundan sızan kana aldırış etmedi. Kapıda olanları izleyen kardeşi ağlayarak abisinin yanına geldi.

Yıllar sonra Mehmet anladı ki mesele kuş tutmak değil, mesele bir kuşu özgürlüğüne kavuşturmakmış. Ne o eski karlar yağacak, ne de o küçük pencereden bakan çocuk geri gelecekti. Evlerin çatılarından sarkan buzların bolduğu yıllar da artık geri gelmeyecekti.

Kar arada bir yağsa da “kar” da kaybetti kendini. Ne eski adamlar vardı ne de eski çocuklar... Kim anlatacak şimdi bu eski “kar” hikâyelerini?

Erzurum Kristal Bir Sur Gibidir

/Her mevsimin bir yakışığı var, kışınki de kar...
Yerde ve gökte olan, gökten yere inen ne varsa
âyetlerden bir âyettir. Kar da bir âyettir. Kırâmlar,
varoluş endişesini huzura bağlamanın; rükûlar,
tefekürün; ka’deler, cürm ile hesaplaşmanın
yeridir.../

Saat Kulesi’nde üşürken zaman
Çifte Minare’de yanar bir Yakût
Akasya dalında bir minik serçe
Doksan üç Harbi’nden kalmış gibidir
Pusuda dolanır beyaz bir duman
Saat Kulesi’ de üşürken zaman

Segâh enginlerde, kaybolur izler
Palandökenlerde mavi bir vedâ
Gölgeler uçuşur, şehrin üstünde
Gümüş tennûreler dalgın yanarken
Bir anda köpürür erir dehlizler
Segâh enginlerde, kaybolur izler

Niyâz burçlarında yaralı kuşlar
Aydınlık taşırılar karanlıklara
Aynalı kemerdür gökte yıldızlar
Bir meltemdir sükût serince eser
Fîrûze çağrıyla senfoni başlar
Niyaz burçlarında yaralı kuşlar

Süvari dervişler bekler ufukta
Gözleri sükûtun mezar taşıdır
Belli, çok uzaktan, gelmişler yine
Türbe Kapısı’ndan yayılır duâ
Bakınca Kale’den her renk ak olur
Süvari dervişler, bekler ufukta

Erzurum kristal bir sur gibidir
Beyaz’ı meltemdir, kara’sı ayaz
Sırlı çinileri, sim kubbeleri
Sanki sonsuzluğun sırrını söyler
Beyazın böylesi bir nûr gibidir
Erzurum kristal bir sûr gibidir

Yaşar BAYAR

GÖNLÜN YAZI VAR, KIŞI VAR

■ H. Mustafa AKTAŞ

“Eskiden sadece kışlar soğuktu, şimdi ise insanlar soğuk, yürekler soğuk.” der Yedi Güzel Adam’dan Cahit Zarifoğlu.

Zarifoğlu’nu vefat ettiği 80’li yılların ikinci yarısında kışlar yine soğuktu. Küresel ısınma daha başlamadığından dünya bu kadar karışık mevsimler yaşamıyordu. Dört mevsimi anlatırken öğretmen, “işte böyle olur yaz, güz, kış, bahar” derdi öğrencilerine. Hele daha önceki(...,50, 60, 70’li) yıllar zaten olması gerektiği gibiydi.

Ülkemizin doğusu da, batısı da, güneyi de, kuzeyi de kışı, bütün özellikleriyle, yazı da bütün güzellikleriyle yaşardı.

1982-87 arası Erzurum’da idim.

Erzurum’un kışı ve soğğundan söz ederken Evliya Çelebi’yi tanık gösterme âdetimiz vardır. “Onbir ay yirmidokuz gün Erzurum’da kaldım, halk hâlâ yazı bekliyordu”, “damdan dama atlarken kedi, boşlukta dondu” gibi.

Erzurum’a varışımın ilk kışını, merkeze bağlı bir köyde geçirdim. Köylünün evinden sokağa/meydana iki metre kar yığınına yararlanarak çıktığına şahit oldum. Belki kar iki metre yağmıyordu ancak evlerin damından(çatısından) aşağıya kürünmesiyle zemindeki kar kitlesi çoğalıyordu.

Bilindiği üzere doğuda köy evleri, düz satıh çatılar, kalın kerpiç duvarlar, bitişinde veya altında ahır olacak şekilde inşa edilir.

Neden?

Çünkü kış soğğuna karşı alınan günün şartlarının en uygun yapısı böyleydi.

Beton yoktu, olsa da çok azdı o yıllarda.

Ülkemizin her yöresi fiziki şartlarına göre kışa hazırlanırdı.

Sonbahar, patates ve soğan başta olmak üzere turşudan konserveye, ailenin ekonomik durumuna göre başka erzak ilaveleriyle kış için hazırlık mevsimi idi.

İstisnalar bir tarafa, günümüzde aynı şeyleri söylemek zor.

Kışlık erzaktan, kardan tufandan

bahsetmek nostalji oldu. Olsun; her şeyi zamanında, günün özel şartlarına göre yapmak ve yaşamaktır doğrusu.. O gün öyleydi, bu gün de böyle.

Dünün kışının zorlukları vardı belki ama harika fırsat ve kolaylıkları da yanında taşıyordu. Okuduğum ancak yazarını bilmediğim şu cümleler, durumu özetler gibi:

“Mevsimlerin en merhametlisidir kış. Evin mevsimi, sarılmanın, sarınmanın, sarmalanmanın. Uzun çayların, derinlemesine yemeklerin, etraflıca gülmelerin mevsimi... Karşılaşmaların değil buluşmaların... Sıcak olan her şeye doğru neşeyle yönelmenin, böylece beraber ılmanın...”

Bugünün kışının kolaylıkları elbette var. Hatta kışın gelmesi özellikle tuzu kuru

kesim tarafından dört gözle beklenir. Kar yağınca kayak merkezlerine tatile gider, soğuk olunca da elektrik ve doğalgaz faturaları sebebiyle bazısının cebi dolar, bazısı için gelirine nispetle devede kulak mesabesinde olduğundan faturalar, umurunda değildir..

Genel anlamda kış, faturalı hayatın zirve yaptığı dönemdir. Elektrik faturası, doğalgaz faturası, telefon faturası, internet faturası, su faturası vs. Kışın bu faturalar, yaza göre birkaç misli katlanır.

Bu gün böyle. Geçmişe gidemeyeceğimize göre, hâle uygun yaşamak durumundayız.

**

İsterseniz farklı bir pencere açıp biraz da kışın felsefesini yapalım.

Yaşıyoruz, andan sorumluyuz. Değerlendiremediğimiz zamandan sorumluyuz. Kışı eğer biz, rahat geçiriyorsak, rahat geçiremeyenlerden sorumluyuz.

Asıl kış, gönüle gelmesin. Zira atalarımız **“gönlün yazı var, kışı var”** boşuna demez.

Yine “Elini tutan insan yanılsaa, her mevsim kıştır insana”. “Mevsimin yok önemi. Soğuk bakan bir çift göz, ya da kırıcı bir çift söz, dondurmaya yeter insanın içini.” Yine derler ki “hava soğuyunca değil, yüreği soğuyunca başlarmış insanın kışı.”

İyi günler, yaz, kötü günler kış mevsimine benzetilir. Dostları yüzünden hayal kırıklığı yaşayan Ümit Yaşar Oğuzcan’a bir kulak verelim:

*Sanırdım gündüzdü onlarla gecem
İçimde ümitti dost bildiklerim
Ne zaman yıkılıp yere düştüysem
Bırakıp da gitti dost bildiklerim
Hepsi varken baharımda, yazımda;
Kışın bir burukluk kaldı ağzımda,
Seneler senesi oysa gözümde
Cihana eşitti dost bildiklerim*

Aziz okuyucular, size bir şey söyleyeyim mi aslında “herkes kendi dağında yaşar mevsimleri, ne senin kışın beni üsütür, nede senin sığağın beni ısıtır.”

İnsanoğlu hasreti sever. Yanında/başında olandan usanır. Baharda kışı, kışın da baharı özler insan.

Ne uzaksa onu özler.

Kavuşmak mı?

Şart değil, bazı şeylerin beklenmesi daha güzeldir.

10.y.y. İran şairlerinden Firdevsi “Gençlik ilkbahar gibidir, yaşlılık ise kışa benzer, öyle bir kış ki, arkasından bahar gelmez.” der.

Ehl-i kalem bir günün zaman dilimini mevsimlere benzetir:

Sabah, yılın ilkbahar mevsimi gibidir; insanlar evlerinden umutla çıkarak yeni güne başlarlar. Öğlen saati, yaz mevsimi gibidir; insanlar bir yerlerde dinlenme ihtiyacı hissederler. Akşamüzeri, sonbahar mevsimi gibidir; rüzgârda savrulan yapraklar gibi insanlar evlerine gitmek için koşuştururlar.

Akşam ise kış mevsimi gibidir; herkes sıcak mutlu yuvasında hep bir aradadır.

**

Vesselam.

“

*Yine akşam oldu,
Yalnızlık omuzlarıma çivisini çaktı yine,
Uzaklık aynı gerçi,
Heryerdeyken olan uzaklığın pek değişmedi,
Yine akşam oldu orda olduğu gibi,
Görebiliyorum seni burdan da,
Aynısıydı ordayken de,
Uzaklıktan korkmuyorum belki de,
Orada da aynıydı uzaklık gerçi
Donuklaşmış oldu artık bu,
Bir o kadar da hüzünlü romanlar gibi,
Galiba ben baştan kaybetmişim,
Belki de ben baştan kazanmışım, insanlık kaybetmiş...*

Sezai KARAKOÇ

Burası Gül Bahçesi. Burası Sarıkamış

Kar

Kostak tepelerde tahta kurul dilenci
Dağların doğurduğu volkan şehre seyirci
Kar denizinde yan, yanacaksan bahtiyar
Şehirlerde yaşama tane tane sevinci

Her bakışın bir rüzgâr, savrulur kıvılcımlar
Buzdan tanrıçaları cehennemlere yıkar
Bir zindan parmaklığı keser, saplanır her an
Lapa lapa öpüşün kalbime şifadır kar

Ateş düşen her yere kar, anlık yağardı
Tipiye tutulan aşk ne oyunlar bozardı
Karanlık ağarırdı, korkardı lanetinden
Olmadı, bin dağları bir kefene sarardı

Benim yaz yangınımın kırağına düş ey kar!
Düştür ayaz gönlüme ılık gülüşün ey kar!
Al beni kervanına, beyaz yürüyüşüne kar
Bir seher sevdasıyla eri güneşine var.

Murat ERTAŞ

Yedi iklim, dört diyar kuşatırken hayaller,
Altımızda dürüldü art arda çamlı beller.
Destanların şahidi dağlar, deryalar, çöller...
Mehmetçiğin son celbi, kurası Sarıkamış,
Burası gül bahçesi, burası Sarıkamış!

Yurdumuz baştanbaşa yanarken için için
Mevzubahis vatandır, sormayız neden, niçin?
Tereddütsüz yürürüz istikamet olsa Çin!
Erzurum ile Kars'ın arası Sarıkamış,
Burası gül bahçesi, burası Sarıkamış!

At sırtında doğmuşum, indiğim görülmemiş.
Ölümü öldürmüşüm, döndüğüm görülmemiş.
Tevhidin nûru bende, söndüğüm görülmemiş.
İman dolu kalplerin çırası Sarıkamış,
Burası gül bahçesi, burası Sarıkamış!

Yüreğimde yangın var, gökte hilâl üşüyor!
Kınalı ellerime yıldızlar üşüşüyor!
Sizlere firkat vakti, bize vuslat düşüyor.
Türk'ün cihana sessiz narası Sarıkamış,
Burası gül bahçesi, burası Sarıkamış!

Taş kesti ayaklarım, benden değil ellerim.
Bir ağaç kuytusuna sığınmış hayallerim.
Mahşerde gerçekleşsin ilâhî emellerim.
Tarihimin kanayan yarası Sarıkamış,
Burası gül bahçesi, burası Sarıkamış!

Düşünceler dumanlı, efkâr efkâr üstüne.
Gönülden süzülenler hep ilkbahar üstüne.
Bu benzersiz destanı yazmayın "kar üstüne"!
Nice altın sayfanın tuğrası Sarıkamış,
Burası gül bahçesi, burası Sarıkamış!

Fikret GÖRGÜN

KAR TATİLİ

■ Hasan Ali KALAYLIOĞLU

Köy öğretmenliği döneminde geçen 16 kıştan birisi, belki de en şiddetlisiydi. Bir gün önce başlayan kar hiç ara vermemiş, öğle vakti 40 cm'ye ulaşmıştı. Öğle yemeği için öğrencileri evlerine gönderdikten sonra lojmana gelip kendi yemeğimi hazırlamaya başla-dım. Oğlumun ortaokulda okuması nedeniyle köyde yalnız kalıyor, hafta sonu da ilçe merkezine gidiyordum.

Ahmet Erdem

Öğle haberlerini dinlemek için radyoyu açtım. Kar yağışı yurt genelinde etkiliydi ve bu konudaki haberler ilk sıradaydı. Spiker, hava koşulları nedeniyle okulları kapatılan illeri sayarken Çorum'u da söyledi. Hem de hafta sonuna kadar kapatılmıştı.

Bir an ne yapacağımı düşündüm. Köyde kalmanın bir anlamı yoktu ama günlerdir yol kapalıydı. İçimden, “6 km’lik köy yolunu yürürüm ve İskilip-Tosya yoluna ulaşırım. Orası nasıl olsa kapanmaz.” diye geçirerek gitmeye karar verdim. Çocuklar da haberi duymuş, kapıyı çalıyorlardı. Onlara

evlerine gitmelerini söyleyerek sıkıca giyindim ve şiddetini artıran kar yağışına rağmen yola çıktım.

Köy çıkışında muhtarın oğlu arkamdan yetişti. Elindeki tüfeği vererek:

–“Babam, yolda kurtlar saldırabilir” diye gönderdi. “Yalnız namludan kar girip fişeği ıslatmaması için omzuna ters assın.” diye de tembih etti.” diyerek tüfeği verip gitti.

Tüfeği dediği gibi asarak yola koyuldum. Kar, neredeyse dizlerimi aşıyordu ve hiç iz yoktu. Pantolonun paçalarını lastikle bağlamış ve çizmeye kar girmesini önlemeye çalışmışım ama kısa sürede ayaklarım su içinde kaldı.

Yolu iyi bildiğim için kaybolma riski yoktu ama yürümesi çok zor oluyor ve aşırı derecede yoruluyordum. Böyle böyle 6 km’lik yolu 2.5 saatte zor aldım. Ama asıl sürpriz beni Tosya’dan İskilip’e giden ana yolda bekliyordu. Çünkü burada da bırakın tekerleği, yaya izi bile yoktu.

Hem nefeslenmek, hem de ne yapacağımı düşünmek amacıyla bir an durdum. Geri gitmeyi istemiyordum, ama önümde de 16 km’lik yol vardı. Üstelik de Elmabeli denilen dağ geçidini aşmak zorundaydım. Buralar böyleyse, kim bilir yukarılarda durum nasıldı. Birden aklıma

tepedeki orman kulübesi geldi. Bulunduğum yere 4–5 km uzakta, geçidin en üst noktasındaydı ve orada sürekli bir bekçi bulunur, her akşam ilçeden bir jip gelerek bekçiye değiştirirdi. Yetişebilirim bu jiple ilçeye gidebilirdim.

Saate baktım ve hızlı gidersem jipe yetişebileceğime karar vererek yeniden yola koyuldum. Dağa doğru tırmandıkça kar artıyor ve yürümek daha da zorlaşıyordu. Bir süre sonra kar yağışı tipiye çevirdi. Önümü göremiyor, bildiğim bazı işaretlerden yolumu bulabiliyordum. Dondurucu soğuğa rağmen ter içinde kalmışım. İlerde Beşoluk denilen bir çeşme vardı. Orada durup biraz dinlenmek ve bir sigara yakıp içimi ısıtmak istedim ama keşke durmasaydım. Çünkü ter soğumuş ve aşırı bir titreme başlamıştı. Yerdeki kar gözüme sıcakık bir yatak gibi görünüyor, yatıp uyumak istiyordum. Uykumun gelmesinden donmak üzere olduğumu anlamıştım. Son bir gayretle yeniden yürümeye başladım. Kar öyle artmıştı ki üst noktasına kadar ayaklarımı kaldıramıyor, sürüye sürüye ilerlemeye çalışıyordum. Kulübeyle az kalmıştı ama gücüm de tükenmek üzereydi.

Artık her şeyin bittiğini düşünmeye başlamıştım ki, kulübenin ışığı karşımda belirdi. Yaklaştığımda, kapının önünde büyük bir köpeğin yatmakta olduğunu fark ettim. Köpek beni görünce kafasını kaldırıp dik dik baktıktan sonra hiçbir tepki vermeden yeniden yattı. Ben de köpekten çok korkmama rağmen üzerinden atladım ve kapıya vurdum.

Bekçi kapıyı açıp yüzüme baktığında

gözlerindeki korkuyu hiç unutamam. Önceden çok görüştüğümüz biri olmasına rağmen beni tanıyamadı. Sonra kim olduğumu fark ederek içeri buyur etti. Sonradan anlattığına göre her tarafından, özellikle de saç ve bıyıklarından aşağı buzlar sallanıyormuş. İçeri girdiğimde bir şeyler söylüyordu ama ne duyuyor, ne de konuşabiliyordum. Zaten girer girmez yere düşüp kalmışım.

Kendime geldiğimde iç çamaşırlarımla kalmıştım ve bir yorgana sarılı olarak yatıyordum. Çıkardığı giysilerimi kurutmak için sobanın çevresine asmıştı. Doğrulduğumu görünce hazırladığı çayı getirerek yanıma oturdu. Aklım başıma gelmiş, kendimi toplamıştım. Konuşmaya başladık. En çok merak ettiği soru şuydu:

–“Hocam, köpeği nasıl atlattın da kapıya kadar gelebildin? Çünkü bu çevreye 100 metre yaklaşan herkesi ısırır. Sana bir şey yapmadı mı?”

Yapmamıştı işte. Ya görünüşümden ürkmüş, ya da halime acımişti. Ben de içeri girdikten sonra olanları anlatmasını istedim ama anlattıklarını dinleyince ne kadar büyük bir tehlike atlattığımı anlayarak ben de korktum.

“Önce çizmelerini çıkardım ve ayaklarının mosmor olduğunu gördüm. Ayrıca burnun ve kulakların da morarmıştı. Hemen kar getirerek ovmaya başladım. Ovdukça yüzündeki ve ayaklarındaki morluklar azaldı. Bizim köyde donmakta olan kişiyi birdenbire sığağa yaklaştırmazlar. Bu nedenle üzerindikileri çıkararak seni sobadan uzağa taşıdım ve yorgan arasına yatırdım. Bir saattir öylece yatakaldın.”

“Seni değiştirmek için jip gelmedi mi?” diye sordum.

“Gelmedi.” dedi ve devam etti. “Belki de yolda kalmıştın.”

Ben, kuruyan giysilerimi giyip çay içmeye devam ederken, dışardan bir ses duyuldu. Biri bağıırıyordu. Dışarı çıktığımızda gelenin yeni bekçi olduğunu ve jipin 3 km ilerde kara saplanması nedeniyle yaya geldiğini öğrendik. Jip, beni kurtaran bekçiye bekliyordu.

Bu arada hava kararmıştı ve bekçi, yürüyemezsem geceyi burada geçirebileceğimi söyledi ama yarın ne olacağı ve ilçeye nasıl ulaşacağım belli değildi. Bu nedenle yürüyebileceğimi söyledim ve yola çıktık. Tipi aynen devam ediyordu ama yol iniş aşağı olduğu, gelen bekçinin de izini takip ettiğimiz için pek zor olmadı. Ayrıca bekçide el feneri vardı ve yolumuzu onunla buluyorduk.

Jipin yanına geldiğimizde şoförün jipi saplandığı kardan kurtaramadığını gördük. O da çok üşümüş ve korkmuştu. Kürekle yolu açmaya çalışmış ama çıkaramamıştı. Birkaç dakika uğraştıktan sonra jip kurtuldu ve yola çıktık.

Geriye kalan 8-9 km’yi nasıl geçtiğimizi hatırlamıyorum. Uyuyup kalmışım. Birkaç kez şarapole girip çıkmışız, kayarak ters yöne dönmüşüz, hiç haberim olmadı. Herhalde vücut iflas etmişti. Evimin önüne gelince uyandırdılar.

Teşekkür ederek evime girdim. Başka ne yapabilirdim ki...

BİR KAR YAZISI

■ Erdal ŞAHİN

Bir Aralık ayı ile birlikte bir kış mevsimine daha kapı araladık. Yaşadığımız coğraf-yada Aralık demek, her şeyden önce kış demek, kar demek ve soğuk havalar demek. Kış mevsimi Aralık ayında yeryüzüne düşen kar ile birlikte soğuk ve sıcak! Yüzünü bize gösteriyor. Bir ara-lık kapıdan bize hoş geldin ey ak yüzlü kış, ey sıcak nefesli güzel kar diyesi geliyor insanın.

A rtık bundan böyle bir beyaz rahmet kaplayacak yeryüzünü, güzel bir bahara kavuşana kadar bu beyaz rahmetin ve güzellikleriyle insanın yüreğini ısıtan kış mevsiminin tadını çıkarmak gerek. Her şey bizim bakışımızda gizli değil mi? sıcak baktıktan sonra soğuk yüzlü kar bile sıcak sımsıcak olmaz mı.? Evet karı, kışı ve onlardaki güzellikleri satır satır okumak gerek şimdi.

Yağan sayısız kar tanelerinin o ahenkli yağışlarını gönül gözüyle seyre dalmak insanın ruhuna tarifsiz bir mutluluk ve huzur veriyor. Nerede olursa olsun her zaman büyük bir yoğunlukta ve fırtına da bile birbirine değmeden yağan kar tanelerinin şiirsel yağışları, yere narin, narin

süzülüşleri yüce kudretin bir ayat-ı kâinat mucizesi olsa gerek.

Bir dergide okumuştum Japon bilim adamlarının kar taneleri üzerine yaptıkları bir araştırmada hiçbir kar tanesinin diğerine benzemediği ve her birinin kendi başına orijinal bir sanat eseri olduğu, çekilip büyütülmüş kar tanelerinin fotoğrafları ile gözler önüne serilmişti.

Karın olduğu atmosferin troposfer tabakasında, her bir kar tanesini ayrı, ayrı çıkaran bir fabrika mı var acaba? Ve her zaman ayrı bir karın yağdığı, ikinci defa bu karın bir daha yağmadığı bu sistem kendi kendine mi işliyor? Yoksa insanların bu olağanüstü olayı görmeleri için Allah'ın yarattığı büyük bir mucizemi?

İnsanların çoğu mucizevi bir olay olan karı ve kar yağışını belki de sıradan bir doğa olayı olarak algılıyorlar, böyle görüyorlar. Aslında sürekli aynı sistemle işleyen bu olaya böyle şahit olduğumuz için üzerine düşünmüyoruz, tefekkür etmiyoruz.

Bir gün beyaz kar yerine sarı, siyah, kırmızı veya başka bir renkte yağarsa bu herkesin tuhafına gider ve olağan üstü bir olay, bir mucize olarak algılanır. Beyaz renkli karın mucize olmaması; renginin beyaz olması mıdır, yoksa insanların ona yanlış ve eksik bakışları mıdır?

Gerçekliğini bilmem! Ama çocukluğumuzda büyüklerimiz bize her kar yağdığı zaman söyledikleri “yağan her kar tanesi bir meleğin kortejliğinde yeryüzüne kadar iner”

söylemi belki bu hakikatin hikmetli bir ifadesi olsa gerek.

Kara, sıradan ve sıradanlaşmış bakışımızı değiştirelim, ona farklı gözlerle bakalım, bunu başarabilirsek kardan kıştan soğuktan büyük bir zevk ve mutluluk duymuş oluruz...

Her kış mevsiminde kar yağdığında tüm soğukluğuna rağmen kış mevsimi ve kar ruhumda sımsıcak güzel duygular oluşturur. Ve en çok da kış mevsimlerinde çocukluğumu anımsarım, karlar yağıp her tarafı beyaza büründüğünde, duygularım çocukluğumun kışlarına bir yolculuğa kanat çırpır.

Çocukluğun masumiyeti de tıpkı doğayı beyaz bir örtüye büründüren, hiç kir bulaşmamış bembeyaz kara benziyor. Acaba birbirine benzedikleri için mi tüm çocuklar karı seviyorlar en güzel oyunlarını onunla oynayıp en tatlı vakitlerini onunla geçirirler.

Acaba hangimizin çocukluğu kışa, kara dair en güzel anıları barındırmıyor ki! Benim çocukluğuma dair en güzel ve en sıcak duygular, hatıralar uzun kış mevsiminde kar ile haşır neşir olduğumuz, onunla oynadığımız o zamana aittir dersem her halde yanlış olmam. Elbette hepsini burada paylamak mümkün değildir

Çocukluğumun geçtiği köye her kış metrelerce kar yağardı ve kışlar çok uzun sürerdi. O dönemler elektriğin daha ilçemize, köyümüze gelmediği/olmadığı dönemlerdi.

İlçemizde ve bağlı köylerde karların düşmesiyle birlikte yaklaşık dört beş ay kardan dolayı yollar kapalı kalır ve ilçemizin adeta dünya ile tüm bağlantıları da kesilirdi. Karınca misali sonbaharda yapılan yiyecek stokları bazen bahara çıkmadan biter insanlar birbirine yardımcı olur her şeylerini paylaşırlardı. Kar,

kış insanlar arasında çok ciddi bir dayanışma ve yardımlaşma örneği sergilemelerine vesile olurdu.

Hatırladığım kadarıyla yıllarca tüm köy halkımız uzun süren kış mevsimleri boyunca bu zor kaderleriyle baş başa kalırdı.

Dolayısıyla böylesi dünyaya kapalı bir ortamda ve hiçbir teknoloji ürünün mevcut olmadığı bir dönemde geçen çocukluğumuz bir başkaydı. Titrek mum ışığında, bazen de gölgemizi duvarlarda büyüten gaz lambasının ışığında oturup, yanan sıcacık bir sobanın etrafında toplanıp, uzun kış gecelerimizin en heyecan verici etkinliği olan (çirok) dediğimiz masalları dinler gündüzleri de gün boyu kar ile çeşit, çeşit oyunlar oynardık.

Belki o dönemde birçok şeyden mahrum olduğumuz halde, en azından çocukluğumuzun kışları tıpkı bembeyaz kar gibi doğal, sade ve dolu, dolu geçtiği için bu anlamda şanslı bir nesil olduğumuzu düşünüyorum.

Şimdiki neslin bu doğallıktan, bu duygulardan mahrum olduğunu görüyoruz. Zira doğrudan bu duyguları yaşamaları önünde o kadar çok engel, perde var ki sormayın. Çağdaş neslin bu perdeleri yırtıp bu güzellikleri görmeleri, yaşamaları neredeyse imkânsız görünüyor. Bu durumun da yeni nesillerin duygu, düşünce ve zihin dünyalarının gelişiminde büyük bir eksi durum oluşturduğunu düşünüyorum. Eşyayı okuyamamak kara dokunamamak, onun soğukluğunu, sıcaklığını yağışını his edememek, görememek, onunla bir arkadaş olup oyunlar oynayamamak büyük bir eksikliktir, büyük bir mahrumiyettir. Karı sevelim, çocuklara sevdirelim, onu okumalarını sağlayalım, onunla arkadaş olalım, kışın çocuklarla

oynadığımız oyunların en güzel oyun arkadaşı KAR olursa kesinlikle çocuklar bundan büyük bir zevk ve heyecan duyacaklardır...

Haydi, kış yeni başladı, daha bahara çok uzun bir süre var, çocuklarımıza unutamayacakları sıcacık bir kış ve KAR anılarını bırakabiliriz!

KAR güzeldir...

“

Sen kış güneşi misin

Yakarsın ısıtmazsın

Bir ırmağın ortası yoksa

Seni mi hatırlayacağım

Sezai KARAKOÇ

Kar

Kar yağıyor,
Beyaz umut kaplıyor her yanı
Soba yakma derdinde anam
Çalı çırpıdan.

Zerdüşt bir kaybolmuşluğu
Oynuyor lambadaki ateş
Ve erken yatıyoruz
Çok harcanmasın diye
Gazyacağı.

Hayvanlar geliyor çeşmeden
Ağır ve soğuk bir hava
Kaygan zemin
Bir köy işte
Burası yetmiş dörtte.

Hayata yetişmenin
Ya da geç kalmamanın
Telaşı işte yaşananlar.

Müzeyyen Senar geçiyor
İhtilal kokan ajans aralarında,
Siyasiler konuşuyor kutudan
Umut dolu sesi ile Erbakan
Kıbrıs diyor.

Aç değiliz çok şükür
Ama doymuyoruz da
Dokuz kişi için
Omaca kırılan bir yumurtadan.

Babam kışın derdinde
Abi'm hasta çocuğunun
Benimse derdim seninle
Bu aç karnıma rağmen.

Özlüyoruz o yaban hayatını
Tezek kokusunu,
Bizimle aynı hayatı paylaşan
İç içe yaşadığımız hayvanları,
İyi ki Ankara'ya gelmişim desem de.

Levent SARI

Kar Yağsın Yüreğime

Kar yağsın yüreğime
Kar yağsın
Kar
Sana olan sevdamı
Anlatayım mı?
Ey yar!

Kar yağsın yüreğime
Sevda ateşim soğusun biraz
Kırılsın tutkunluğun buza çalmış inadı
Kar yağsın yüreğime
Kar...

Ocakta küllenen közüme
Üflesin üşüyenler
Kapsın yün basılmış bir minderi
Otursun elleri koynunda yar bekleyenler
Kar yağsın yüreğime
Kar...

Lapa, lapa
Ve irice
Peş peşe düşsün
Delice
Kaplansın yer önce beyaza
Sonra çeksın yüreğim ayaza
Kar yağsın yüreğime
Kar...

Tane tane süzülürken
Kara hasret yere
Düşmesine düşecek de elbet
Saniyeler yıl gelir, dakikalar müebbet
Düşünmeden edemeyiz çoğu kere
Kar yağsın yüreğime
Kar...

Ak gelinlik yerine
Gül bedenini donatsın
Gözükmesin mahremi
Aşkın filizlensin
Kardelence boy atсын
Yalnız bana açılсын haremim
Kar yağsın da yüreğime
Bir nebze ferahlık versin
Kor sunduğun sevenine...

Kar yağsın yüreğime
Kar yağsın
Kar
Sana olan sevdamı
Anlatabildim mi?
Ey Yar!

Halil MANUŞ

KULA BUYDURAN

■ Bahri GÜVEN

Sarı benizli, kıvıla yakın olduğu için saçı, "Kula" derlerdi lakabına. Adı başkaydı ama lakabı adını unutturmuştu. Kula'nın köy yerinde "ekenegi" yoktu. Bahar ve güz aylarında şehirdeki inşaatlarda işçiydi Kula. Orak-harman zamanlarında da köyde ırğat... Köy halkı yoksuldu ya, Kula da hepten yoksuldu. Efendi Ağa da olmasa, köy halkı aç kalacaktı. Kula'nın "ağartı" yapacak ne bir inegi, ne de bir davarı vardı. Aşna katacak bir kaşık yağı bile...

Ağa Oğlu'nun teyzesi, elinden geldiğince, köy halkının fakirlerine yağdır, yoğurttur, az da olsa gönderiyordu. Ama "elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz" cinsindendi.

Kim vermişse, Kula'ya bir "çinik" haşhaş vermişti. Kula, verilen bir çinik haşhaşı bez torbaya koydu. Teneleden ibriğe torbayı bağladı. Omuzuna ulu orta attı. Ön tarafta teneke ibrik, arkasında haşhaş torbası, sabah erkenden köyden çıktı. Şehre gidecek, şehirdeki Yağcı Topal Abidin'e haşhaşın yağın çıkarttıracak ve köye dönecekti. Haşhaş yağı da olsa çorbasının yüzü yağ görecekti.

"Hele tava mayalıysa yok mu ya, çok da kokulu oluyo mübarek." diyordu Kula

Mevsim kış, ayaz keskin kılıçtı. Köse Dağı'nın "yüzü" de hiç "gülüyor"du. Etrafta diz boyu kar vardı. Ve ha bire de yağıyordu. Soğuk ise dondurucuydu.

Kula evden çıkarken "Akşama dönerim." demişti avradına. Niyeti de öyleydi. Aklına koymuştu, akşama çorbayı yağlı içirecekti bebelerine. Karıları yara yara, daha önce açılan izlerden, yol üzerindeki Deller Köyü'ne vardı. Deller Köyü'nden sonra yol, daha da belirgindi. Şehre vardığında, ayakları "buz

kesmişti". Soğukkuyu lastiğinin içinde, ayaklarındaki çorabın ne topukları vardı, ne de parmak uçları.

Yağcı Topal Abidin'in kapısını açtığında, Abidin, büyük kızgın sacın üzerine eğilmiş, haşhaş kızartıyordu. "Ne güzel kokuyo." dedi içinden. Selâm verip içeri girdi. Sırtındaki torba ile ibriği aşağı indirdi. Yağcı Abidin, ne için geldiğini anlamıştı Kula'nın. İçerisi sıcaktı "Şöyle otur." dedi Abidin, "...aha bitecek, az kaldı."

Kula gösterilen yere oturdu. Ayaklarını çıkardı, yanan ocağın bir tarafına dayadı. Sıcaklığı görünce, parmakları sızlamaya başladı. Utanmasa, ağlayacaktı sızıdan. Sonra, yavaş yavaş sızlama geçti. Rahatlamıştı. Sıcaklığın verdiği rahavetle mayışıp kaldı. Tatlı bir uyku çöktü. Ocak başında uyuyup kaldı.

Abidin'in dokunması ile uyandı.

"Haydi çıkar." dedi Yağcı Abidin.

Kula, torbadaki haşhaşı, merdanenin üzerindeki depoya boşalttı. Boş torbayı, gelişigüzel büküp cebine soktu. Yağcı Abidin, depoya dökülen haşhaşın, yavaş yavaş dökülmesi için, alttaki kapağı açtı. Sonra merdaneyi döndürmeye başladı. Merdane döndükçe haşhaş taneleri merdanenin arasına "azar azar" dökülüyor, arasında sıkışarak geçiyor ve ezilerek aşağı iniyordu. Haşhaşlar ezildikçe yumuşuyor, birbirine yapıyor, sonra topaklaşıyordu. Ezilen haşhaşları kızgın sacın üzerinde, kıvamınca, alelacele ısıtan Abidin Usta, sıcak sıcak yağlı torbaya doldurmaya başladı. Torbanın ağzını iyice bağladı ve demir işkencenin altına koydu. İşkencenin üst milini çevirdikçe torba iyice sıkıştı. Sonra kalın ve uzun kol taktı üst mile. Kolları ile iyice, torbayı sıkıştırmaya çalıştı.

Kollarının kuvveti yetmedi. Taktığı kola, göbeğini dayayarak, bütün gövdesi ile yüklendi. Ve çevirdi, çevirdi...

"Tamam." dedi Abidin Usta "Koy ırığı yağdanlığın altına."

Kula, getirdiği teneke ibriği yağdanlığın lülesinin altına koydu. Haşhaştan çıkan yağlar, önce damlamaya başladı. Sonra iplik iplik aktı, aktı... Yağlar akarken Kula da baktı, baktı... Daha sonra içinden "Usta canım, deyyus." dedi güya ustayı takdir edercesine!

Vakit epey olmuştu. Karnı açtı. Cebindeki üç-beş kuruşu da Yağcı Abidin'e verdi. Karnını doyuracak parası kalmadı. Ama olsundu, yağ çıkmıştı ya. Az kalmıştı akşama. "Yağlı çorba içeriz sıcak sıcak." diye geçirdi içinden.

Yağcı Abidin'e "Eline sağlık Abidin Usta." deyip, çıktı yola. Deller Köyü'ne kadar, ellerini nöbetleşe, ağzında tutup ısıtarak geldi. Ayaklarında yine can kalmamıştı. Deller Köyü ile İsmail Köyü arası çetindi. Yolun iki yanı açık, esinti kılıç gibi değişiyordu suratına. Yüreğine işlemişti soğuk. Rüzgârın uğultusu ürkütücüydü. Ya akşamın yeni çöken karanlığı... Ay ışığı olsa, biraz rahatlayacaktı. O da yoktu "Şunun şurasında ne kaldı, bi solukta varırım." diye düşündü. Biraz ilerleyince aklına kötü şeyler geldi. "Tilki bi halt yemez, kurda rastlarsak iş kötü." diye korkmaya başladı. Sonra bir tipi tuttu ki, o biçim. Yüzüne değen kar, kurşun gibi değişiyordu. Elindeki teneke ibrik eline yapıştı. Bir yere bırakıp, ellerini koynuna soksa mıydı? Bilemiyordu. Bunca zahmetini çekmişti, nasıl bırakırdı? "Olmaz, bırakamam." dedi. Parmakları keçeleşir gibi oldu. Daha sonra hissizleşti. Ve bir rahatlık, bir ılıkılık çöktü içine. Parmaklarının üşümesi kaybolmuştu. Köyün altında, mezarlığın aşağısındaki Bahçeboynu'na az kalmıştı. Bahçeboynu'na bir varabilse, gerisi kolaydı. Esen tipi göz açtırmıyordu ki, ilerlesin.

Yüzüne çarpan sanki keskin bir kılıçtı, kesiyordu yüzünü. Ama duymuyordu ki. Yüzü de elleri gibi keçeleşti.

Rahatlamıştı. Ayakları ise, elleri ve yüzünden daha önce rahatlığa kavuştu, Anlayamamıştı neden olduğunu. Mezarlığın altına geldiğinde tatlı bir uyku çöktü içine. Öyle tatlıydı ki, Yağcı Abidin'in ocak başındaki gibi. Yoldan çıktığının farkına bile varamadı. Az ilerideki küçük tümseğe böğrünü dayadı. Beyaz kar, kuş tüyü bir yataktı artık. Üzerine yağın kar, sıcak bir yorgan. Fırtınanın ışığı bir ninniydi Kula'ya. Artık ne soğuk kalmıştı, ne de tipi. Hele kurt korkusu hepten tükenmişti.

Kula'nın avradı yine yağsız çorba yapmıştı Kula'sına. Çocuklara da içirmedi. "Şimdi babanız gelir." diye. Sonra geç vakit "Herhalim gelmiyecek, yeyin de yatın..." diye, bakır leğene döktü yağsız çorbayı, verdi ellerine tahta kaşıkları...

Çocuklar uyumuştı. Ama Kula'nın avradı Satı Karı'nın gözüne uyku girmiyordu. Kula'sı "Akşama dönerim." demişti. Şehirde kalacak bir yeri de yoktu. Bacağı kırık sobanın içinde tezek ısldaması kaybolunca, sobanın yanına uzandı. Satı Karı'yı uyku tutmadı. Sonra kalktı, komşusu Gıbr Mehmet'in kapısını çaldı.

"Kim o?" dedi Gıbr Mehmet içeriden. "Benim Mehmet Ağa"

Sesinden tanımıştı Satı Karı'yı Gıbr. N'o Satı Karı? Gece vakti hayır mı? Şer mi?"

Satı karı durumu anlattı. Sonunda "Muhakkak gelirim demişti." dedi. Daha sonra da:

"Gurbanların olayım Mehmet Aşam, bi baksan." diye yalvarmaya başladı.

"Gece yüzüne neriye bakayım Satı Kart? Şu tipide, soğukta yola çıkacak deli değil ya. Ya handa kalmıştır, ya Deller'de. Sabah olsun, hayır olsun..." diye evine gönderdi.

Gıbr haklıydı. Gece yarısı "Haydi bakalım" dese, nereye bakacaktı?

Sabah oldu. Kuşluk oldu. Kula yine gelmedi.

Yine çaldı Gıbr Mehmet'in kapısını Satı Karı.

Gıbr yanına iki kişi aldı, yola çıktı. Niyeti, Deller Köyü'ne kadar gidip, sorup gelmekti. Şehre gitse kime soracaktı ki Kula'yı?

Hep beraber mezarlığı geçtiler. Yol kapanmıştı geceki tipiden. Ama yolun burası olduğunu biliyorlardı. Mezarlığın biraz daha aşağısına indiler. Cıbr Üsük birden durdu.

"N'o lan, ne kulak kabarttın öyle?" dedi Gıbr.

"Bak Mehmet, ileride bi kabartı var." diye parmağı ile gösterince, hepsi o yöne baktı. Yolun altındaki tümsek o kadar sivri değildi.

"Nerede ki?" dedi Cıbr Mehmet. Bir şey görememişti.

Cıbr Üsük tümseğin sivrililiğini parmağı ile tekrar gösterdi.

"Daha ya!"

"Kula buymuş olmasın." dedi üçüncüsü.

"Ağzınızı hayır açın lan."

"Olur mu olur Mehmet. Bi baksak..."

"Mademki öyle kuşgulanıyonz, bakalım."

Gıbr Mehmet yoldan çıktı. Karlara bata-cıka, gösterilen tümseğe yanaştı. Görünüşte pek bir şey görünmüyordu. Basbayağı bir doğa tümseğinin üzerini karlar kapatmıştı. Yanına iyice yaklaştı. Tümseğin üst kısmında avuç içi kadar bir delik gördü. Eliyle deliği genişletti. Deliği genişletip, karları sıyırmasıyla, haykırması bir oldu:

"Kulaaa! Kula!... Buymuş."

Diğerleri de acele acele gittiler Gıbr'ın yanına. Kula, bir elini göğsüne koymuş, bir elinde yağ ibriği... "Alın götürün, bebeler bu akşam yağlı çorba içsin..." der gibiydi.

Bu olaydan sonra Kula'nın donup öldüğü yerin adı "Kula Buyduran" kaldı.

DUVARDAKİ FOTOĞRAFLAR

■ Fatih TEZCE

Duvarda yaşlanan fotoğrafın, savaşı, soğuğu, kışı ve yalnızlığı yaşıyor bana. Uzaklardan gönderdiğin birkaç fotoğrafına yaslanıyorum, duvara yaslanıyor gibi. Rengi solmuş duvara, kalbi çizik duvara, damarları kurumuş duvara...

Sairlerin kitaplarında öve öve anlattığı yalnızlığı görüyorum bu duvarda. Savaşta esir düşüp sonra azat edilen ve evine dönen askerin trenle yolculuk yaparken ta uzaktan evini gördüğünde hissetmeye başladığı acıyı ve özlemi görüyorum bu duvarda. Duvarda sırlanmış ve sıralanmış fotoğraflarını görüyorum.

Duvarlar hangi renk olur bilmiyorum. Gözümüzün rengini alır diyorlar duvarlar için. Duvara her baktığımda ben maviyi görüyorum.

Karıncalanmış televizyon ekranı gibi çizgili çizgili uykularımdan uyanır uyanmaz duvara bakıyorum, sen orada mısın diye. Tek kanallı televizyon senelerinde seni aradığım gibi, rüzgârın bakır antenleri sağa sola itmesini bekliyorum uykumdan sonra. Belki düşersin kucığıma diye. Belki fotoğrafların düşer kucığıma diye. Belki...

Siyah beyaz ekranlardan renkli televizyon ekranlarına geçer gibi geçiyor seneler bu duvarda. Ellerimin arasına alıyorum fotoğraflarını sen hiç üşümeysin diye. Ellerimin arasında boğuluyor musun yoksa... Keşke o soğuk karlı kış gününde, o garda o tren kalkmadan önce bir iki dakika daha fazla görebilseymişim seni.

“Haydarpaşa’dan Erzurum’a kadar bağıra bağıra ve durmadan gidiyor tren. Trenin içindeki sen, benim içimdeki sen, sessiz. Kaç kış gördün bu kompartıman camlarında, kaç yağmur tanesi

saydın yol boyu gözlerinle ördüğün söğüt ağaçlarının yapraklarında, hangi sararmış çınar yaprağını tutuverdin başını göğse kaldırıp da... Bağıra bağıra giden trenin arkasından bakakalmışım. İndin duvardan ve gittin. Gittin de ardında bir kış bıraktın...”

Gittin de ardında bir kış bıraktın. Şehir öylece kalakaldı. Şehirde duvarlar öylece bomboş kaldı. Fotoğraflar siyah beyaz kaldı. Soğuktan titreyen zaman bana kaldı. Akşamın karanlığına emanet edilen suçsuz günler bana kaldı. Ağaçları merdiven yaparak inen yapraklar bana kaldı.

Gecenin yarısı, kapıları kapatılıp gidilen evlerin sahihsizliği, duvardan tek tek indirdiğim fotoğrafların bana kaldı. Çiviledim bedenimin gölgesini soğuktan titreyen duvarlara.

“Bir fotoğrafı bu kadar büyüteceğini hesaplamamıştım açıkçası.

Büyüdükçe fotoğraflarım duvarlar çatlamış. Çatlamış duvarlar yarılacakça yolunu, ihtiyar adamın eli gibi mavi mor karşımı damarlar çıkmış ortaya. Şiştikçe şişmiş duvar. Bana doğru gelen bir yol olmuş bu duvar. Mavi mor karışımı yol. Bu yol, bu duvar ve bu kış, beni sana getirmeyecek miydi?”

Fotoğrafların içinde sıkışıp kalmış gibi baktın dışarıya. Dışarıda kış, evler beyaz, gözler buğu. Uzattım elimi duvara, çatlamış duvara. Sıkışıp kaldığın fotoğraftan da çerçevesinden de soyup almak istedim seni.

Zor, unutmak zor, kalıplardan kurtulmak zor. Gece uykusundayken dizleri tutulan, koştukça aslında koşamayan, bağırıldığını zannettikçe sesi çıkmayan lise çocuğu gibi zor.

İndiriyorum elimi fotoğraftan. Duvarlar üzgün.

Kar Yağsa

Saat Kulesi’nde üşürken zaman
Çifte Minare’de yanar bir Yakût
Akasya dalında bir minik serçe
Doksan üç Harbi’nden kalmış gibidir
Pusuda dolanır beyaz bir duman
Saat Kulesi’ de üşürken zaman

Segâh enginlerde, kaybolur izler
Palandökenlerde mavi bir vedâ
Gölgeler uçuşur, şehrin üstünde
Gümüş tennûreler dalgın yanarken
Bir anda köpürür erir dehlizler
Segâh enginlerde, kaybolur izler

Niyâz burçlarında yaralı kuşlar
Aydınlık taşırırlar karanlıklara
Aynalı kemerdir gökte yıldızlar
Bir meltemdir sükût serince eser
Fîrûze çağrıyla senfoni başlar
Niyaz burçlarında yaralı kuşlar

Süvari dervişler bekler ufukta
Gözleri sükûtun mezar taşıdır
Belli, çok uzaktan, gelmişler yine
Türbe Kapısı’ndan yayılır duâ
Bakınca Kale’den her renk ak olur
Süvari dervişler, bekler ufukta

Erzurum kristal bir sur gibidir
Beyaz’ı meltemdir, kara’sı ayaz
Sırlı çinileri, sim kubbeleri
Sanki sonsuzluğun sırrını söyler
Beyazın böylesi bir nûr gibidir
Erzurum kristal bir sûr gibidir

Nilüfer A. ZONTUL

YARGAN

■ Ayşe YAZ

Ayşe Çalışkan

Gri gökyüzünü, boydan boya biçen şimşegın ardından, kulakları sağır eden bir gürültü koptu. Cama vuran yağmur damlaları, kayarak aşağılara akmaya devam etti. Bahçedeki atkestanelerinin iri yaprakları, halı gibi yere serilmişti. Ana kapının önündeki insan seli, yağmurun oluşturduğu sulara, bata çıka ilerliyordu. Genç adam, pencerenin önünde bir müddet daha bu tekdüzeliğı seyrettikten sonra, odadaki koltuklardan birine oturup, hocayı beklemeye başladı.

Hocayı; iki gün önce poliklinikte ziyaret edip, tanışmış ve bu saat için sözleşmişti. Şimdi odasında kendisini bekliyordu. İçerisi oldukça düzenli ve insanın içini açacak derecede ferahtı. Girişte boydan boya bir kitaplık vardı. Masanın tam karşısındaki duvarda; diplomalar, kurslara ait sertifikalar ve alınan ödüller sıralanmıştı. Duvardakilere bakmak istedi ama ya hoca geliverirse, çok ayıp olurdu! Aklından geçen düşünce ve aynı anda çakan şimşekle gelen gök gürültüsüyle yerinden fırlayıp, duvarda, içinde kafatası olan kemiklerden yapılmış kafes şeklindeki kabartma resminin önünde dikilivermişti ki, arakasından gelen sesle irkildi.

“Merak iyidir, insanı diri tutar ve öğretir. Sen de meraklısın anlaşılan.”

Kabahat işlerken yakalanan çocuklar gibi utandı. Boynunu büküp, sükût geçti. Masasına oturan hoca, önündeki dosyayı açtı, sayfaları karıştırdı. Sonra genç adama döndü:

“Hayırlı olsun.”

“Teşekkür ederim hocam.”

Hocanın yüzünde tecrübeli insanlara mahsusu sabit bir tebessüm vardır.

“Evet, bugünkü dersin tek bir sorusu var, cevabın varsa ver, yoksa yarına cevabınla gel.”

Genç adam bir kere daha şaşırdı. Hoca hakkında azda olsa bir şeyler duymuştu ama hiç böyle bir karşılama beklemiyordu, içinden “inşallah bildiğim yerden gelir” diye dua ederken soruyu da merakla bekledi.

“Sınav puanın güzel, bu çalışkan olduğunu gösterir ama çalışkan olmak kadar önemli bir şey daha var, işini sevmek, kemikleri seviyor musun?”

Delikanlı beklemediğı soru karşısında iyice afalladı. Hoca içinse öğrencinin yüzünden okunan şaşkınlık, sorunun cevabıydı.

Yeni asistan, bir sonraki ders için hazırlanıp gelmek üzere odadan çıkarken hocanın gözleri, kapanan kapının tam yanında asılı duran resme kaydı. Resimde, iki adam ayakta duruyordu. Hafıza denizinde soğuk bir rüzgâr esti. Dışarıda çakan şimşek hatıra denizinin karanlık örtüsünü parçaladı.

Kasabanın dışında beyaz sessizliğin ortasındaki gri yapıya her adamda biraz daha yaklaşırken, iliklerine kadar işleyen soğutan korunmak için, gözlerinden başka her yerini kapatan giysileriyle, yürüyen bir hayaleti andırıyordu. Nefes alırken ağzından çıkan dumansa, bulut kümesi halinde bir adım önünde yürüyordu. Karın, yırtıcı soğuşunda, saçaklardan sarkan buzlar gibi donmamak için adımlarının hızlandırdı.

Dışarıda kimseler yoktu. Buz tutmuş kar yığınlarıyla kaplı yol boyunca dikilmiş elektrik direkleri ve ilerideki trafo kulübesi olmasa, insanın yönünü şaşırması an meselesiydi. Trafodan sola dönünce, sağlık ocağının önünde dalgalanan bayrakları gördü. Güneşin karda yansıyan ışıkları gözünü kamaştırdı. İçinden, gece yağın karın donmasıyla okumaz hale gelen “Kavaklı Sağlık Ocağı” yazısını heceleledi.

Bir an önce Arif Efendi’nin odun doldurduğu sobanın başına geçip, ısınmak istiyordu. Binanın önündeki enine geniş basamakların üzeri simsiyah soba külüyle kaplanmıştı. Geceki ayazda donmuş, jilet gibi kayıyor olmalıydı.

“Arif Efendi karları kürümüş ama gene kül dökmüş.” dedi. “Bir tuz atmayı öğretmedim bu adama, neymiş efendim tuza yazık oluyormuş.”

Öfkeli adımlarla basamakları çıktı. Ağır demir kapıyı kavrayıp tüm gücüyle dışarıya doğru çekti. Kapı kendi ağırlığının ötesinde soğuktan bir kat daha ağırlaşmış gibi geldi. Açılan kapıdan kendini çabucak içeriye attı. Birkaç aydır en çok vakit geçirdiğı yerdeydi. Burası sağlık ocağının girişi; dört oda ve lavabo kapılarının açıldığı bekleme alanıydı. Ortada gürül gürül yanan sobanın hemen önünde ellerini kavuşturmuş duran Arif Efendi:

“Hoş gelmişsin Doktor Bey” dedi.

Başıyla Arif Efendi’nin selamını alırken, gözü pansuman odasının önündeki adama ve adamın ayaklarının dibinde yatan köpeğe takıldı.

İçinden, “Bu kadarı da fazla artık!” diye geçirdi. Arif Efendi’ye “Bunun burada ne işi var?” dercesine baktı.

Yıllardır gelenden gidenden insan sarrafı olmuş, iki-üç aydır çalıştığı bu genç doktoru da çoktan çözmüş olan adam:

“Sobanızı yaktım, çay da demledim. Hele odanıza geçip bir ısınasınız Doktor Bey” diyerek onun sorusunu geçiştirdi.

Köpeğin yanındaki adam bir adım atıp kendisine doğru yönelmişti ki, hayvanın inlemesiyle başını öbür yana çevirdi. Bunu fırsat bilen Arif Efendi, adamın bir şey söylemesine fırsat vermeden kapısını açıp doktorun içeri girmesini sağladı.

“Gülsüm Kadın iğneye geldiymi, kaymaklı katmer getirmiş. Ben hemen çayı alıp geleyim.”

Üzerindekileri çıkarıp askıya asarken sordu:

“Dışarıdaki adam neyin nesi? Sonra köpeğı niçin içeri aldınız?”

“Hele ben katmerle, çayı getireyim de deyivereyim Doktor Bey” diyerek Arif Efendi kendini dışarı attı. Kısa süre sonrada sıcak katmer ve çayla geri döndü. Elindekileri masaya bırakıp, karşısındakinin yüzüne bakmadan, sıradan bir şeyi söylüyormuşçasına anlattı.

“Dışarıdaki Abuzer Ağa deriz kasabamızın bir yabanıdır. Baltalı Deresi’nin göle döküldüğü yerde taştan bir kulübesi var, çoğunluk orda yaşar. Kavaklı Göleti’nde balıkcıdır. Yukarı Bademli’den. Kıbrıs Savaşına katılmış, ondan bir gözü görmez, oradan az biraz maaşı var, geçinip gider.”

“Eee anladık da! Bu kadar teferruatı niye anlatıyorsun?”

“İşte Doktor Bey’im, bu Abuzer’in karısıyla oğlu traktör devrildiğinde yaralandı da doktor gelmedi. Şehre gidinceye de karısının bir bacağına kestiler. Oğlu da sizlere ömür.”

Yavaş yavaş anlatılanlardan sıkılan doktor;

“Eeeeeee!!!” dedi.

“İşte kasabaya sağlık ocağı ondan sonra yapıldıydı.”

“Sadede gel Arif Efendi, hasta mıdır bu Abuzer? Hastaysa çağır gelsin.”

“Yok yok! Doktor Bey, Abuzer hasta değildir.”

“Ne iş var o zaman burada?”

Arif Efendi bir an duraladı, yutkundu.

“Doktor Bey, Abuzer’in can yoldaşı bir eniğı var. Balığa gittiklerinde Kavaklı Göleti’nde kayıp ön ayaklarını kırmış. Kırıkçı İhsan İstanbul’a gittiğinden Abuzer Ağa da buraya kadar onu kızakta getirmiş. Doktor bir bakıp sarıversin diyor.”

Doktor Ali Kerim duyduklarına inanamadı. İçinden” lahavle ” çekti.

“Arif Efendi ben veteriner miyim?”

“Ben bilmem Beyim Abuzer Ağa, doktor baksın der. Hem kemik aynı kemik değil mi? Ha insanda, ha hayvandalı!”

Doktor Ali Kerim karşısındaki adamın umursamaz haline “saçmalama” demek istedi ama ortada anormal bir durum vardı ve bu anormal duruma gösterilmesi beklenen anormal tepki, bu insanlar için normal bir davranıştı. Oturduğu yerden kalktı, kapıya yöneldi, Arif Efendi:

“Çayınızı içseydiniz hele Doktor Bey” diyecek oldu;

“Boş ver çayı, gidip bakalım şu eniğe.” dedi.

Yer yer mozaikleri oyulmuş zeminde, başını yere koymuş, acıyla bakan hayvanla göz göze geldiğinde içindeki merhamet denizinin dalgalandığını hissetti. Abuzer’e döndü:

“Nasıl oldu?”

“Buzda kaydı da ön bacakları geriye toplanı verdi. İşte oracıkta çat diye kırıldı.”

Abuzer, iki tahta arasına alıp paçavralara sardığı hayvanın ayaklarını açmaya başlamıştı ki

Doktor Ali Kerim;

“Sen çekil hele kenara, makas getir Arif Efendi.” diye seslendi.

Makasla paçavraları kesince boşluğa düşen bacakların acısıyla hayvan inleyerek havladı. Abuzer hemen eğilip yavru köpeğin başını tuttu. Acı, hayvanın gözlerinden okunuyordu. Doktor Ali Kerim avuçlarının arasında sıvazladığı bacağın, kaval kemiğindeki çıkıntıyı hissedince, Abuzer’e dönüp:

“Ne kadar düzeltibilirim bilmiyorum ama düzeltip alçıya almak lazım” dedi

Abuzer, boynunu büktü, hüznün meskeni gözlerini “Çare sende.” dercesine doktora dikti.

Doktor Ali Kerim, ortopedi stajında öğrendiklerinin ne kadar işine yarayacağını bilmeden dizlerinin üzerine oturmuş, ellerinin arasındaki kemikleri bir araya getirmeye çalışırken, hayvanın uluma sesleri sobanın ısıtamadığı holü ateşe veriyordu. Kemikleri bir araya getirip alçıyla sarma işi bittiğinde köpekte; uluyacak, çırpınacak hal kalmadığı gibi, Doktor Ali Kerim’in de sırtı terden su içinde kalmıştı. Sonra ayağa kalktı, Abuzer’e:

“Köpeği götürme, burada kalsın, Arif Efendi ona bakar.” dedi.

Arif Efendiye dönüp:

“Arkadaki kömürlüğe tahtalarla bir yer cevir. Altına biraz ottan, samandan bir şeyler bulup, hayvanı oraya yerleştir.” dedi.

Abuzer minnet dolu bakışlarla doktorun ellerine sarılıp kaçınıcıya “sağ olasin sağ olasin Abuzer borçlu sana” derken, Doktor Ali Kerim ellerini ondan kurtarıp odasına yönelmişti ki bir an durdu ve:

“Köpeğin adı ne?” diye sordu.

Abuzer:

“Eniktir ad koymamışımdır” diye cevapladı.

Sonraki günlerde vınlayarak gelen rüzgâr kar fırtınasını beraberinde getirdi. Kar hiddetli soğuşunu iyice artırarak yağdı. Holde çitirdayarak yanan ateşin etrafına kümelenmiş birkaç hastadan ve güç bela iğneye gelenlerden başka kimselerin uğramadığı sağlık ocağında Doktor Ali Kerim, önündeki uzmanlık sınavına çalışırken, bakımını Arif Efendi’ye verdiği eniği ziyaret etmeyi de ihmal etmedi.

Karın dinip yerini güneşli bir ayaza bıraktığı zamanlarda Abuzer elinde bir torba balıkla gelir “Hakkın ödenmez doktor.” diyerek bırakıp giderdi. Bu gelişlerinden birinde Arif Efendi’yi aracı koyarak, gördüğü herkese, iyiliğini anlattığı doktordan, eniğine vermek istediği isim için izin istedi. Ali Kerim bir kere daha “Lahavle” çektiyse de Abuzer’i kırmadı. Arda sırada Arif Efendi’nin “Yargan” diyen sesini duydukça da “lahavle” çekmeye devam etti.

Yargan üç ay kadar sağlık ocağının zorunlu misafiri olarak kaldı. Alçıdan kurtulan ayakları hiçbir zaman eskisi gibi olmadı. Abuzer’le gitme zamanı geldiğinde hâlâ aksıyordu.

Karların yavaş yavaş erimeye yüz tuttuğu günlerde Doktor Ali Kerim’in Kavaklı Sağlık Ocağındaki zorunlu mesaisi de son günlerini yaşıyordu. Akşamdan yağın kar her yeri yeniden kaplamıştı. Oğün Abuzer, Yargan’ı almaya gelmişti. Hayvan ön ayaklarıyla üzerine atılıp sevgisini sunuyor, o da kollarıyla kucaklayıp göğsüne bastırıyordu.

Doktor Ali Kerim içinden; “Dünyada her canlının özleyebileceği nihai hedef sevgiden başka bir şey olmasa gerek.” diye geçirdi. Sonra Abuzer’e dönüp:

“Ya Abuzer Ağa ne bitmez kışı varmış buraların, geldim kar, gidiyorum kar.”

“Yok Doktor Bey, son kardır bu, yağmadan buralara bahar gelmez. Hele bize müsaade artık, can yoldaşımın varıp gidelim.” diye doğruldu.

Ali Kerim elini omzuna koyup onu durdurdu. Sağlık Ocağı’nın merdivenlerinden kendilerini seyreden Arif Efendi’yi el sallayarak çağırdı. Az ileride taşın üzerinde duran çantadan çıkardığı fotoğraf makinesini uzattı.

“Hele şöyle Yargan’ı aramıza alıp esash bir fotoğraf çekinelim nede olsa meslekte uzmanlık alanımızı o belirledi.” derken tebessüm etmeyi ihmal etmedi.

Hocanın odasından dışarı çıktığında delikanlı bir an durdu. “İşimiz var” dercesine başını sallayarak, derin bir nefes alıp mırıltıyla “lahavle” çekti. Yürüyüp gitmek için arkasını dönmüştü ki, elindeki dosyayı göz hizasında tutan iri yarı bir gövde yolunu kesti.

“Yargan Hoca içerde mi?”

Kış ve Sen

*Bak kış geliyor yine
Ağaçlar çiçekler soldu birer birer
Yeni bir doğuşa hazırlanıyor kâinat*

*Bak kış geliyor yine
Yüreğin üşümesin yeter ki
Kış da geçer soğuk da
Sen her zaman sıcak ol
Cümle mevcudata*

*Sar, sarmala kimsesizleri
Toprağa saklanan
Umut çiçeklerini sula
Soldurma sakın onları
Öksüze yetime kimse ol
Evsiz barksıza çare*

*Yetim olmasın yürekler
Öksüz olmasın ümitler
Dedim ya kimsesiz kalmasın kimseler*

*Ayazda kalmasın hiçbir kuş
Üşümesin minik kanatları
Darda kalmış kediye, köpeğe
Börtü böceğe yuva ol
Aç merhamet kanatlarını
Merhamet senin şiarın olsun*

Songül ÖZEL

TÖRE

■ Gülçin Yağmur AKBULUT

Tir tir titreyen küçük bedeninin içinde, karanlığa gömülmüş siyahi bir yürekle köy meclisi tarafından alınmış olan infaz kararının uygulanmasını bekliyordu Leyla. Umutları vardı. Bir kuş konacaktı kanadına. Kötülüğün olmadığı yerlere uçuracaktı turkuaz renkler eşliğinde. Bir kâğıt, bir kalemle sarılacaktı dünyanın yaşam ipliğine. Köy öğretmeni olacak, kendi köyünün çocuklarını okutacaktı. Oysa birazdan alnına dayanan nam-lu ile daha başlamadan kapanacaktı Leyla'nın ömür defteri.

Cihana Karaca

Beklediği kömürlükte, duyulmayan feryadıyla kanatıyordu geceyi Leyla. Birçok kez kapatılmıştı bu kömürlüğe. Top oynarken komşu evin camını kırdığı için, annesinden gizli arkadaşlarıyla çaylığa gittiği için, kardeşinin oyuncasını bilerek duvara çarpıp kırdığı için... Biliyordu ki sabah olacak ve gün aydınlanınca Leyla'nın cezası kalkacaktı. Bu yüzden de korkmuyordu kömürlükte sabahladığı gecelerden. Oysa bu kez ürkek bir ceylan gibiydi. Gecenin sabaha kavuştuğu saatlerde ölümüne uyanacaktı küçük Leyla. Bir daha güneşi göremeyecek, kuşlarla uçurtmasını yarıştıramayacaktı.

Doğduğu bu köyde öğretmenlik yapamayacaktı.

Sonbaharın son ayıydı. Yağmur taneleri Irgalana ırgalana iniyordu gök kubbenin atlasından. Hava üşütecek kadar soğuktu. Bile bile ölümü beklemek daha da bir üşütüyordu insanı. Leyla'nın menzili, kör karanlık bir çukura yol alıyordu. Daha on iki yaşında olan bir kız çocuğuydu. Onun yaşındaki çocuklar oyuncak bebekleriyle oynarken, karnındaki bebekle boynuna geçecek olan ilmiği bekliyordu küçük Leyla.

Ben bir şey yapmadım diyen Leyla'nın haykırısları bütün dünyayı inletse de bu çığlık; gözü

kör, kulağı sağır olan köylünün katılmış viedanından içeriye giremiyordu. Aslında köy halkı da çok iyi biliyordu ki tarlada çalışan işçiler tarafından tecavüze uğrayan talihsiz Leyla'nın bu konuda hiçbir günahı yoktu. Dededen, babadan kalma törelerinin gereği işçileri değil de günahsız bir çocuğu infaz kararı alırken hiç mi hiç sızlamayan viedanları sert bir granit kütlesini andırıyordu.

Gökyüzü kanıyor, yeryüzünün bütün ağaçları devriliyordu bu gece. Küçük kızı için elinden hiçbir şey gelemeyen acılı bir annenin figanı, dağların en zirve noktalarına kadar tırmanıyordu. Nuh deyip peygamber

demeyen bir babanın dizlerine kapanıp yalvarıyor olsa da yediği dayaktan başka bir şey geçmiyordu eline Leman Hanım. Yüreğinin üstüne batan sivri uçlu çivileri çıkaramadan; beyninin ortasına en ağır balyozlarla darbeler iniyordu. Ayakuçlarına koyduğu bir yastıkla üşümesin diye battaniyeye sardığı küçük kızını dizlerinde sallayıp ninniler söylüyordu.

Sabahın ilk adımları köye doğru yanaşıyordu. Pencereden dışarıya bakan Leman Hanım bu sabah dağların, ağaçların hatta evlerin yerinde olmadığını; meydana sadece tüm dünyayı saran bir ateş yumağının kendine doğru yaklaştığını gördü.

Gözlerinin yağmuru kuruyan Leyla, ne kadar vakti kaldığını bilmeden ölümüne mühürlenmiş bir yazgıyla bekliyordu. Penceresi olmayan kapkaranlık bu kömürlükte güneşin

ne zaman doğacağını kestirmek çok güçtü. Hissediyordu az bir nefesi kalmıştı alınacak. Sabah olmak üzereydi. Ölümün kaçınılmaz olduğunu biliyordu. Allah'tan tek isteği ölmeden son bir kez annesini görüp boynuna sarılabilmekt i ipek saçlı annesinin.

Saati gelmişti ayrılığın. Bütün köylü meydana toplanmış, Leyla'yı bekliyordu. Bir yığın cani ordusu. Ne Leyla'nın ne de gözü yaşlı annenin acısını umursuyorlardı. Bir an önce törenin yerine getirilmesini istiyorlardı.

Karısını odaya kilitleyen Hüseyin Ağa, kömürlüğün kilidini açarken korkudan bir kenara büzülmüş olan Leyla'nın iki duvarın kesiştiği köşeye sokulduğunu gördü... Annesinin bağırtılarını duyan Leyla hıçkırıqlarla ağlıyor; babasına, annesini son bir kez görebilmek için yalvarıyordu. Babası, kolundan

tutup ite kaka köy meydanına getirmişti kucagındaki oyuncak bebeğini bırakmayan Leyla'yı. Hiç tereddüt etmeden Leyla'yı diz çöktürerek tek bir kurşunla yere sermişti minik kızın bedenini.

Kızını ormanlık bir alanda salladığı üç beş kazmayla açtığı çukura atıp evin yolunu tutan baba çok iyi bir iş yapmanın gururuyla kasıla kasıla yürüyordu. Eve dönen Hüseyin karısını kilitlediği odadan çıkarmak için oda kapısına doğru yönelmişti. Karısının ağlamaktan yorgun düştüğünü düşündü ama öyle değildi. Karısını boynunda bir ipe tavandan asılı olarak buldu. Avucunun içinde sakladığı saç tokası, kızından ona kalan tek hatıraydı belki de.

Eşref Ertekin

Elinde kalemi türküleriyle
Çorum'da bir Eşref Ertekin geçti
Maniler destanlar öyküleriyle
Çorum'da bir Eşref Ertekin geçti

"Hatti" diyarında çiçek bitirdi
Gönlümüze çok baharlar getirdi
Bizi alıp dosttan, dosta götürdü
Çorum'da bir Eşref Ertekin geçti

Kitapların dostu gönül eriydi
Kendisi de çok bilgi biriydi
Âşıkların harmanlandı, yeriydi
Çorum'da bir Eşref Ertekin geçti

Bazı oldu gönüllerde coştuydu
Bazı Hüseyin Abad'a taşıydı
İsahacı'lı Âşık Haydar dostuydu
Çorum'da bir Eşref Ertekin geçti

Çorum'a ilk kurdu, ilim yuvası
Sadece insanlık için davası
Edebiyat onda yaşam havası
Çorum'da bir Eşref Ertekin geçti

Der KUL ÖKSÜZ kemâline ermeyi
Sohbetler eyleyip, hatır sormayı
Hak nasip eylesin, Cennet görmeyi
Çorum'da bir Eşref Ertekin geçti

Âşık Mustafa ÖKSÜZ

Afrin Şehitlerimize

Böyle söz vermedin yeminin vardı
Düşmanlar sözünü bilmedi Mehmet
Bir yara ki öyle sinemi yardı
Kahpe kursun seni bölmedi Mehmet

Bu gelenler kimler görmedim önce
Yüzlerde bin keder inceden ince
Bunca yolu gelmiş hayırdır bence
Demediler bana "ölmedi" Mehmet

Düşecek yaşları değse elime
Yutkundu sözleri çıkmaz kelime
"Otur anam" dedi "zordur dilime"
Koluma girdi de salmadı Mehmet

Düğünle, duayla gitmiştin oysa
Yakıldı kınalar töremiz buysa
Ah oğul gardaşım, baban da duysa
Şafak vakti daha dolmadı Mehmet

Feryat-figan dilden ahlar dökülür
Kolay değil elbet ciğer sökülür
Musalla taşında başlar bükülür
Üzerinde hakkım kalmadı Mehmet

Zamansız gidişe dayanmaz yürek
Vatansa uğruna bedeller gerek
Topraklar atılır ellerde kürek
Toprak böyle yiğit almadı Mehmet

Türk evladı başı, düşürmez yere
Canlar kurban olsun yürekli ere
Melekler yoluna güllerden sere
Kış geldi de gülün solmadı Mehmet

Kul Nermin'im böyle yazmış Yaradan
Düşman aynı, bin yıl geçse aradan
Dört bir yandan saldırsalar karadan
Bu bileği büken olmadı Mehmet
Türk'ün gerçek dostu olmadı Mehmet

Nermin EKER

TÜRKÇE'MİZE SESLENİŞ

■ Ezgi Fatma AÇIKGÖZ

Bu satırlar, kalemin varlığını borçlu olduğuna inandığı, gö-nül evinde saygı ve hayranlıkla yaşatılan ve daima yaşatılacak olan Türkçe'mize minnet dolu duygularla yazılmıştır.

Güzel Türkçe'm (iz),

Biliyoruz ki: Sen yeryüzünün en eski ve en geniş coğrafyasında bilim, kültür ve sanatı tüm varlığıyla kucaklamış çok özel bir değersin. UNESCO, 1980'lerin ortalarında hazırladığı bir raporda Türkçe'nin konuşulma oranını değerlendirmiş ve senin dünyada en çok konuşulan beşinci dil olduğunu açıklamıştı. Günümüzde yapılan araştırmaların her biri, farklı bakış açılarıyla farklı sonuçları gün ışığına çıkarsa da, bilinen bir tek gerçek vardır ki o da: Sen yıpratıcı, kirletici, zedeleyici tüm zihniyetlere karşı günümüzde hâlâ varlığını koruyabilmek için var gücüyle gayret gösteren, gözümüzün nuru anadilimizsin.

Ünlü Azerbaycan şairi Bahtiyar Vahabzade'nin dizeleri de öyle anlatmıyor muydu seni?

Bak ne demişti değerli şair senin için:

*"Dil açanda ilk defe "ana" söyleyirik biz,
"Anadili" adlanır bizim ilk dersliyimiz.
İlk mahnımız laylanı anamız öz südüyle
İçirir ruhumuza bu dilde gile gile.*

*Bu dil bizim ruhumuz, eşgimiz, canımızdır,
Bu dil birbirimizle ehdi péymanımızdır
Bu dil tanıtmış bize bu dünyada her şeyi
Bu dil, ecdadımızın bize miras vèrdiyi
En gıymetli mirasdır, onu gözlerimiz tek
Goruyub, nesillere biz de hediye vèrek."*

Görüyorsun ya, usta şair sana olan aşkını dizelerine nasıl da güzel yansıtmış. Sendeki değerlerin, sonsuzluktan

kendisine aktığını sezerek kalemine sarılmış ve bu güzelim dizeler çıkmış ortaya.

Bir dili dil yapan elbette ki sözcüklerdir. Bu da, sözcüklerin toplum hayatında kendine yer edinerek bir kavram alanı oluşturması anlamına gelir. Böylece sosyal, kültürel ve toplumsal açıdan gelişimin ipuçları sözcüklerin aydınlığında can bulur. Senin kıymetinin kökeninde de bağrında yaşattığın rengârenk, duygu ve fikirleri alabildiğine karşılayacak güzellikteki söz varlığın yatıyor. Türk Dil Kurumu'nun yıllar önce çıkardığı Türkçe Sözlükte 75.000 civarında söz vardı. Günümüzde bu sayının arttığı düşünülürse, Türkçe'nin çok zengin bir söz bahçesine sahip olduğunu anlamak hiç de zor olmasa gerek.

Bu noktada oldukça önemli bir sorun dikkatimizi çekiyor:

Bir altın madenimiz var ama biz ondan yeterince yararlan(a)mıyoruz. Söz bahçesindeki çiçekleri dermeyi ve onları yaşamlarımıza katmayı tam anlamıyla başaramıyoruz. Her toplumda gündelik hayatta kullanılan söz sayısı, kullanılan dilin genel söz varlığına göre düşüktür. Ancak yapılan araştırmalar gösteriyor ki, bu oran Türkiye'de çok daha düşük. Bunun nedenleri düşünüldüğünde karşımıza pek çok etken çıkıyor:

Özellikle kitle iletişim araçlarının, söz varlığını kısıtlı şekilde kullandıklarını görüyoruz. Televizyon kanallarında (Türkçe'miz konusunda duyarlı olan az sayıdaki televizyon kanalı dışındakilerde) yayımlanan haber programları başta olmak üzere her türlü programda, Türkçe'nin özensizce konuşulduğunu, kimi zaman ekranda konu başlıkları niteliğinde yer alan sözcüklerin bile yanlış yazıldığını fark ediyoruz. Kısıtlı kullanımı da bir yana bırakalım, yanlış telâffuzlar ve anlamların sözcüklere yanlış

yüklenmesi gibi durumlar dikkat çekici boyutlara ulaşıyor. Sözgelimi: eğer bir sunucu eş anlamlı iki sözcüğü yan yana kullanıyorsa, "meselâ örneğin" gibi, "gazete" kelimesini "gaste" olarak telâffuz ediyorsa veya "gözültüne almak" yerine "gözlem altına almak" diyorsa (ki bu örnekler çoğaltılabilir) bu durumda, dilimizin doğru kullanımı konusundaki endişelerin hiç de yersiz olmadığı kendiliğinden ortaya çıkıyor. Hâl böyle olunca kitle iletişim araçlarının yaptığı her türlü yanlışlık, toplumu oluşturan bireyler tarafından doğru kabul edilerek zaman içinde benimseniyor. İşin daha da acısı, ne yazık ki Türkçe'mizin inceliklerinden habersiz, onunla ilgili olarak yapılan hataları dilimizin gerçek özellikleri sanan çocuklar ve gençler yetiştirmiş oluyoruz. Anadilimiz konusunda duyarlı öğretim kurumlarının ve bilinçli ebeveynlerin etkisi, bir süre sonra ne yazık ki özellikle internet, bilgisayar, televizyon, radyo ve cep telefonu gibi araçların etkisi altında zayıf kalmaya başlıyor. Zaman içinde, yazıldığında ve konuşulduğunda ne olduğu anlaşılamayan gençlere özgü ilginç bir dil oluşuyor. İşin temelinde eğitimin olduğu yadsınamaz bir gerçek. Konuyla ilgili uzmanlar, okullardaki Türkçe eğitiminin bilişim teknolojilerinden de yararlanılarak düzenlenmesinin, gençlerimizin anadilimiz konusundaki duyarlılıklarını arttıracağını belirtiyorlar. Dileyelim ki, öyle olsun.

Senin en çok üzüldüğün konuların başında, şu yabancı kökenli sözcüklerle fazlaca hasır neşir olmamızın geldiğini biliyorum. İngilizce başta olmak üzere, yabancı kelimelerin örümcek ağı gibi karmaşık yumağına dolanıp gitmenin kaygısını taşıyorsun. Öyle ya, ne de olsa toplum olarak gelişme hâlinde olduğumuz için(!) alışveriş merkezleri başta olmak üzere çarşıda, pazarda hattâ mahallemizdeki bakkalda bile

Türkçe olmayan isimlerin yaygın olarak kullanıldığını görüyoruz. En çok da tabelâ isimleri dikkatimizi çekiyor. Kiminde tamamen İngilizce (veya bir başka milletin diline ait) isimler kullanılıyor; kimindeyse bununla da yetinilmeyip yarısı Türkçe yarısı İngilizce olan adlar tabelâlara yazılveriyor. Örneğin; yıllardır mahalleliye hizmet veren küçük berber dükkânı bir de bakıyoruz ki "The Berber" adını alıvermiş.

Bu da yetmiyormuş gibi, senin söz dizimine hiçbir şekilde uymayan bir kullanım tarzı da epeyce yaygınlaşmış durumda. Örneğin: "Divan Otel" demek yerine "Hotel Divan" adı kullanılarak görünürde çağa ayak uyduruluyor. "Cennet Manavı" demek yerine "Manav Cennet" şeklindeki kullanımla Türkçe'nin yapısının bir hayli dışına çıkılıyor. Üstelik tüm bunlar yalnızca dikkat çekmek için yapılırken, bütünün birimlerden oluştuğu gerçeği göz ardı ediliyor. Küçük damlacıkların birikerek geri dönüşü olmayan delici tahribatlara yol açabileceği hiç düşünülüyor. Anadilimizdeki en ufak bir zedelenmenin, gelecekte kültürümüzde ve özümüzde derin yaralar açacağı konusunda en küçük bir endişe dahi duyulmuyor.

Senin, yaşadığımız çağın gereklerine ve gelişimine ayak uydurmak konusunda ne kadar duyarlı olduğunu çok iyi biliyorum. Ancak, bu durumun genel kabul görmüş gelişim kavramıyla bir ilgisi olmadığının da farkındayım. Sen, sahip olduğun zenginliklerin konuşma ve yazı dilinde yetersiz görülerek, bunun yabancı kökenli sözcüklerle desteklenmesine üzüluyorsun. Seni, özentili bir dille konuşmayı marifet sayanlar tarafından ezilip geçilmek yaralıyor. Yoksa bilim, kültür ve sanat ile ilgili alanlarda başka milletlerin yayınlarının takip edilmesini, araştırmaların yapılmasını, gerekli durumlarda yazılacak yazılar veya

s e s l i anlatımlarda ilgili dalın gerektirdiği yabancı kökenli sözcüklerin kullanılmasını mantık çerçevesinde destekliyorsun. Yerine göre, özellikle bilimsel çalışmalarda, ilgili dalın Türkçeleştirilen terimlerinin kullanılmasına da destek veriyor, böylece Türkçe'nin bilim dili olarak gelişimini memnuniyetle karşılıyorsun. "Eskilerin hayâliyle yaşayıp, gözünüzü ve gönünüzü çağın yeniliklerine kapatın" diye bir şey de demiyorsun. Senin üzüntünün temelinde, çağın gereklerini hayatlarımıza katarken, özümüze ve kültürümüze ait pek çok değer gibi anadilimizi de zedelemeye çalışmamız ve senin de yavaş yavaş yaşamlarımızdan uzaklaştırılmaya çalışılmana göz yummamız yatıyor. Asıl içini yakan ise, toplum içinde belli değerlere önem vermeyenlerin ve yabancı hayranlığını, diline ve kültürüne taşıyıp bununla övünenlerin bozukluklarını görmezden gelmemiz, öyle değil mi?

Bunların dışında sen, tüm dünya dilleriyle birlikte büyük bir dil ailesinin üyesi olduğunu biliyor, bundan büyük mutluluk duyuyorsun. Bu nedenle, diğer milletlere ait dillerin öğrenilmesi konusuna da olumlu bakıyorsun. İngilizce veya bir başka yabancı dilin, sadece yabancı dil derslerinde öğretilmesi şartıyla tabi. Bunun dışında fizik, matematik, kimya vb. derslere ait bilgilerin gençlerimize Türkçe olarak öğretilmesinin dil başta olmak üzere, kültürel değerlerimizin korunması açısından büyük önem

taşıdığına da inanıyorsun. Özellikle yabancı sözcüklere bulunan Türkçe karşılıkların, yerine göre kullanılmasının seni biraz olsun rahatlatacağını biliyorum. Haberleri sunarken "arboretum" yerine "ağaç parkı", " eskort" yerine "koruma aracı" veya "viyadük" yerine "köprü yol" diyen bir sunucuya kendini daha yakın hissetmez misin? Bu konuda çok sayıda örnek verilebilir.

Galiba bize düşen en önemli görev, bu örnekleri bilmekten çok, onları yazı ve okuma dilinde yaygın olarak kullanılabilir hâle getirmek olsa gerek. Seninle ilgili konularda, yalnızca kitle iletişim araçlarının duyarlılık göstermelerini beklemek de yeterli olmayacak gibi görünüyor, ne dersin? Kulakların duymaya alıştığı, gözlerin devamlı okuduğu sözcükleri birdenbire hafızalardan silmek de mümkün değil elbette. Ayrıca artık dilimize yerleşmiş olan belirli kalıpların, senin varlığından tamamen çıkarılması da hayli zor görünüyor.

Buna karşılık, toplumda Türkçe bilincinin uyandırılması ve dilimizdeki canlılığın korunabilmesi için, özellikle edebiyata gönül vermiş kalemelerin üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri gerekiyor. Böylece, kirliliklerden arındırılmış anlaşılır bir Türkçe kullanımı sayesinde okur ve yazarların kişisel gelişimlerini

sürdürerek, toplumsal gelişime katkıda bulunmaları çok daha hızlı ve kolay olacaktır. Akıllara ve gönüllere yerleştirilecek Türkçe sevgisi sayesinde, bireysel ve toplumsal duyarlılık ve bilinç kendiliğinden oluşacaktır. Tabi ki, bunun için öncelikle yabancı hayranlığından ve yabancı sözcük düşkünlüğünden kurtulmak gerekiyor. Özellikle yazarların Türkçe'mizin kapasitesinin ve zenginliklerinin en kapsamlı anlatımlar için bile yeterli olduğuna inanmaları gerekiyor.

Sevgili Türkçe'm (iz),

Seni sana anlatmak hem zor, hem kolay...

Dışarıdan bakınca durgun bir su birikintisi, içine girince engin okyanuslar kadar derin ve keşfedilesi yanınla sana seslenmek. Tüm bunlar senin inceliklerine bürün(ebil)meyi gerektiriyor.

En iyisi şairin dediği gibi: "Türkçem, ses bayrağım." diyerek selâmlamak seni.

"Türkçe; ağızımızda, anamızın dili gibi helâl ve güzel olmalı." diye de eklemeli.

Ardından, senin varlığının ışığında, güzelliklerinin izi sürülerek yola devam edilmeli...

Soğuk Geceler

Gecenin bir vakti
Boş ve ıssız sokaklarda
Yalnızca bir başıma
Delicesine koşuyorum
Seni bulmak tek amacım
Yağmurlu ve soğuk bir hava
Üşüyorum ama yine de delicesine seni arıyorum
Yalnız kalmak daha zor
Yerler ıslak kayıp düşüyorum
Kalkıp yine boş caddelerde seni arıyorum
Sen kaçırıyorsun bense arıyorum
Aşkına asla ihanet etmeden
Takatim tükenince kadar
Soğuk gecelerde seni arıyorum

Ahmet PEKER

Canı Sağ Olana

Yazları ne değin sıcak ve kuraksa,
Kışları da öylesine çetindi köyünün.
Kuşatmasında kalırdı
Aylarca karın ve soğuşun.

İnsanlar;
Odun ve tezekle ısınan evlerinde,
Kapanır kalırlardı
Bir tutsak gibi günlerce.

Yokluk-yoksulluk,
Kış-kıyamet
Kardeşti ölümle.
Köylü için,
Yağan kar değil gökten,
Dert ve tasaydı sanki.
Çünkü
Komşunun komşuya
Gidemediği köyde,
Hastalık kol gezerdi
Yedinde ölümle.

Hastalıklar en çok bebeleri
Ve çocukları yoklardı.
O körpe bedenleri,
Daha kolay haklardı.

Kapılar;
Ne değin sıkı kapatılırsa kapatılsın;
Belki soğuk giremezdi ama
Salgın hastalıklar girerdi,
Ölüm girerdi yine de.

Halk deyimiyle;
Kepeği tükenmişse kişinin.
Yani;
Bebelerden, çocuklardan,
Yaşlılardan birinin;
Bir şey gelmezdi elden.

Çünkü
Engel yoktu “Can Alıcı”ya.
Çocuk, yaşlı demez;
Çalar tırpanını,
Alır giderdi canını sırası gelmişin.

Yaşlılar utanırlardı,
Sıra sıra dizilen
Çocuk mezarlarından.
“Ağıt evi” olurdu sırayla köy evleri.
Yaşanan acılardan en çok da,
Anaların dağlıydı yürekleri.

Çocukluğunuzda sizler de
Zaman zaman hastalanarak,
Ağız dil vermeden
Ateşler içinde yanarak,
Günler, geceler boyu
Cebelleşirdiniz ölümle.

Yaşamla ölüm arasındaki
Kıldan sayrı salıncağında;
Dünyadan habersiz,
Gider, gelirdiniz.
Yaşamak içinse,
Büyük uğraş verirdiniz.

Tülbentlerin ıslaklığı da
Almazdı ateşinizi.
Buharlaşırdı
Bedeninize değer değmez.

Analarınız;
Umarla umarsızlığın,
Umutla umutsuzluğun
Kesişim çizgisinde,
Dudaklarında duayla
Işıtırlardı günü, başucunuzda
Gözlerini kırpmadan.

Zamanla ateşinizin düşmesi,
Gözünüzü açmanız,
Ardından da:
“Ana acıktım!” Demeniz
Dünyayı bağışlardı onlara.

Analar; sevinç gözyaşlarıyla
Ellerini açarak havaya,
Kefeni yırtan siz yavruları için,
Şükrederlerdi Mevla’ya.

Kimi çocuklarsa,
Şanslı değillerdi sizler kadar.
Onlar; dünyayı tanımadan
Göç ederlerdi bir başka dünyaya.
Şimdi belki siz
Elli-altmış yıl önceyi de
Bu günkü gibi sanacak;
Doktor, hastane,
İlaç adı anacaksınız.

Oysaki
O zamanlar kışın,
Kentlere yol nerde?
Taşıt nerde?
Doktor-ilaç nerde?
Hastane nerdeydi?

Say ki onlar;
Ovaları geçilmez, dağları aşılmaz,
Kafdağı’nın ardındaki
Ulaşılmaz bir masal ülkesindeydi.

Onların yerine köylerde
Şifa Nineler vardı.
Salt hastalar değil;
Darda, bunda kalanlar da
Bir umar için onlara koşarlardı.

Sizin köyünüzde de yetmişinde,
Belki sekseninde
“Duduş’un Haçça Nine” vardı.
O da sizin köyün
“Şifa Ninesi”ydi.
Yani,
Hem hekimi, hem ebesiydi.

O yaptırdı doğumları,
Gebe kadınlara.
Bir can veda ederken akşama;
Onun elinde “Merhaba” derdi,
Yeni bir can yaşama.
“Kocakarı ilacı” da yapardı hastalarına.
Kurşun döker, “üzellik” tütütürdü
Nazar değmişlere.

Ayrıca; okuyup, üflediği
Bir suyu içirirdi
Başının ağrısı tutanlara,
Şifa niyetine.

Bir de;
Halk arasında
“Lokman Hekim İlaçları”
Olarak nitelenen
İlaçlar yapardı hastalarına,
Bildiği bitkilerden.

“Kara gün dediğin
Karıp kalmaz” ya hep.
Gün gelecek,
O da geçecektir.

Güneşin açmasıyla birlikte
Havalar ılıyacak,
Karlar eriyecek,
Yollar açılacaktır.
Kışın yerini ise,
“bahar” alacaktır günün birinde.

Sonunda;
Evlerde un-ekmek azalmış,
Yakacaklar bitmiş,
Hayvanların otu-samanı tükenmiş;
Ölenlerin yerineyse,
Bir kaç bebe eklenmiş olarak
Çıkırdı “hazan bahar”a.
Uzun sürmüş bir savaştan
Acılarla, yitimlerle, ama
Utkuyla çıkmış gibi.

Bu yıl da kırılmıştır kışın beli.
Gelecek yılaysa,
Allah kerimdi,
Canı sağ olana.
...

GEÇMİŞ İÇİMİZDE PASLI BİR TELAŞ

■ Reşit Güngör KALKAN

Biz o vakit, terli okşayıslarıyla akşamın, bölüşülmemiş, yekpare yasını tutardık. Hava, hep öyle, “keskin bir kömür kokusuyla dolar”dı, yalan değil. Yavan ağrılarımız gözde, bitmez sancımız hep dizde olurdu. Şehri kuşatan kar kokusuyla bitişikti işte hiç susmayan silah sesleri. İşte silah sesleri uzaklardan boğuk acılarla yükselerek geecenin yırtık kanatlarıyla bize kadar gelirdi. Uzayan gölgelerle birlikte, ‘siyasiler’, yani ki, o ‘karanlık adamlar’ damlardı sokaklara; duvarları baştan sona ‘halk adına’ destanlaştırır, geceyi kuşarlardı.

Biz o vakit, taşranın gece vardiyasında, fabrikalarda, emeğini hanesine feda eden babaları beklerdik ki gün ışıyınca çıkar gelirlerdi dualarla sağ salım. Gözlerinden, korkunun o derin ve uzayan çılgığı taşardı eşliğimize, sağ salım döndükleri hâlde üstelik. Kış uzar, kar kalınlaşır, ince taksimiyle radyonun bile sesi donardı. Kan donardı, kurşun... Sonra kurtarılmış mahallelerle sınırırdı sınırimız. Sınırır ve bir felaket haberiyle çığ olup düşen ocaklar sönerdi o vakit. Deli zamanlardı ya, yoksulluğun güzelliğiyle renk yoksunu adımlarımızı saklardık kara kıştan. O yüzden siyah beyazdı şarkılarımız bile. Nur Yoldaş söylerdi hep, sesinde armağan edilmiş bukleti sevinçler çağılardı, “başlar ay doğarken saltanatı sultaniyegâhın”

Biz o vakit, hep demirden sancılarla titrek sanırdık dünyayı. Neydi “Gohomeyankee” ve neydi “Tanrı Türk’ü korusun” Yumruklar inmeksizin öfkeden çatlamış hançereler arasında hilal bıyıklı ağabeylerimiz, gizli gizili ne de güzel severlerdi komşu kızlarını, unutmadık. Hepsinin mahmur türküleri vardı ve kış kadar karanlık yüzleriyle siyasi şubeden ‘beyaz haberler’i beklenirdi söz arasında. Parkalarında aynı öfkeden yapılma kızıl bir halk ağrısı vardı sonra, kımıldadıkça silkinirdi sloganları peş peşe ve yorgun zamanları yığardı ha bire.

Biz o vakit, şehri kuşatan kar kokusuyla bitişik, emeğin kutsal sevincini aşkla bölüşen kederli varoş çocuklarıydık. Yavan ağrılarımız gözde, bitmez sancımız hep dizde olurdu. İlk akşamla inerdi huzursuz saatleri endişelerin. Siyah bir beyazlıkla çevrelenmiş o katı düşleri hayat karşısında, renkli oyunlarla yaşırdık aynı sofranın bitimsiz sevincini sonra. Marşlar yükselir, alnımızda doğurgan bir umutla taşardık evlerden meydanlara. Gecekondular ayaklanırdı ve acının seyri başlardı o saat.

Biz o vakit, karanlığı umutla aydınlığa çekmek için savaşıyorduk hayatla.

Biz o baygın zamanlar içinde hep, sevmeler adına tükettik canımızdan parça parça kopan o dalgın sevgileri. İşte birden baygın kokusuyla o sevmelerden kırık dökük hatırlamaklar düşerdi içimize o vakit. Mevsim kıştı üstelik

A. Ağah Öncül

ve mağlubu olmayan bir savaş gibi girmişti aramıza bir çırpıda geçiveren o sahtiyan takvimler. Yorgun bir zaman aralığında, mahmurluğun dilimlenerek gökten ağdığı bir kış ikindisinde hem de, açık bırakılmış bir pencereydik daha çok. Her yağmur tıptısında çoğalan o acı karamuk gibi gırtlığımıza tıkanan şey, nasıl da tavsamıştı yalnızlığımıza. Nasıl da korkarak adımlardık her bir anının sedeften baskısına.

Dedim ya biz, o baygın zamanlar içinde hep, unutmalar adına kazandık cana can katan o berrak nefretleri. İşte yavaş yavaş iğreti kokusuyla o nefretlerden kalıplanan unutmaklar sıçrardı dışımıza o vakit. Mevsim yazdı üstelik ve galibi olan bir barış gibi çıkmıştı aramızdan yavaş yavaş duran o tutkulu takvimler. Dinç bir zamanda, hatırlamanın usancıyla üstelik unutarak yaz ikindisini bir de, sım sıkı kapalı bir pencereydik daha çok. Her güneş kızılığında azalan o tatlı anlar gibi gırtlığımızdan çıkan şey, nasıl da geçip gitmişti yalnızlığımızdan. Nasıl da cesaretle adımlardık her bir anının tuncdan baskısına.

Sonra işte, kederli, buruk, ağlamaya meyyal hayalhânemizde biz; her yorgun bir otobüs kalkışında, her usanç dolu vapur düdüğünde ve her taşralı tren sesinde sınanmış bulduk göçebe tutkularımızı. Buluşunca eskiyen anılarımızla birlikte biz, ne çok yaşamaklar, unutmaklar ve hatırlamaklar arasında küsülü durduğumuzu fark ettik birden. Aşkın çavlanında yıkanan umutlarımız adına üstelik ne yağmur tıptısında bekleyen rahmet, ne de üzgün taşralı yalnızlığımız kadar yaşamak, unutmak ve hatırlamak geçti başımızdan. Çünkü hatırlandıkça durulmuş bir ırmak olup hayatın karşısında, yaşamak adına üstelik hatırlayacağımız anılarımız bile hep sevmekten yana oldu, buna sevinmeli miyiz? O dalgın sevgilerle her parçamız kanayadurdu yıllar yılı, buna sevinmeli miyiz? Baygın korulardan çarparak hayata, içimizde ölenler oldu, buna sevinmeli miyiz? Göç, taze umutlarını hiç iliklemedi kalbimize, işte buna da... sevinmeli miyiz?

Bir gün geri döndüğünde, orada, uzakta, bir ateşböceği kımıltısıyla bulduğun hayat, bütün isimlerini topladı aramızdan. Sen döndün ve büyük insanlık şarkısı, ipek tınısıyla yankıdı içimizde. Çiçeklendi üstümüzü acıyla bürüyen kâinat. Sesler bölündü işte, uçucu bir evren çınlaması içinde hayat, aşkla bezedi benzimizi.

Ben işte o vakit, yorgun akşamlarıyla bir şehrin, yatık çarşılarında eğleşirdim. Erkenden yakılan kandilleriyle dükkânlar, tütsülenen dualarla kapanırdı peş peşe. Yasin koka kadim bir çeşmesinde o şehrin, gül alıp gül satan esnaf ağzında billûrlanan bismillahlarla yıkanırdı teraziler. Bereket bol, umutlar asırlık, ihtiram baki idi sinelerde yalın yürek.

Geri döndüğünde, orada, bir yıkıntı ıssızlığıyla bulduğun hayat, yorgun sayfalarını kapattı içimizde. Ne kalbimizde harlı bir cehennem telaşı, ne de ufunetsiz cennet kaygısı vardı.

Hepsi hepsi, geri dönerken bizi Allah’ın arzına yabancı kılan karanlık kalbimizdi. Yıkıntı ıssızlığıyla kalbimiz, karanlığında arzın, yongalanmış günler artığıydı sadece. Biz işte o vakit, rahmeti kesilmiş bir şehirde ve çerçilerle sınır boylarında sekban, tiksineç tadıyla üstelik ar olsun diye taşıyanlardanık gül alıp gül satan esnafı. Çeşmelerde murdar aksimiz kelepelerdi, sesimiz iğvaya meyyal genç bakireleri.

Geri döndüğünde aşk, serpilip filizlendirdiğinde sesimizi yeniden, öyle silahsız yaşamakla barışık kıldık çağlara. Dünya yeniden koşturdu harelelenen sevgini kıtalara, özlemek yeniden. Hangi sevmekle korunaklı duran ruhumuzu dünyaya, orada dehşet, orada mağrur riya, orada tatminsiz rüya bulduk bir daha. Artık silahsız yaşamakla ruhsuz bir çağı dirgenleyen ellerimiz yeniden dönebilir Allah’a! Aşk yeniden bulabilir çoğalan çocuk cesetleriyle karanlık bir coğrafyada.

Şimdi hatırladım bak, “Evlerin eski tadı yok şimdi ama” dedi, hemen önümdeki koltukta oturan hanımefendi, yanındakine. Otobüs o an, şehrin gürültüsüne bir endişe daha ekledi sanki. Hatırlıyorum... O dal uçlarına vuran ilk günışığıyla birlikte yükseldi “şen sesler korosu” eviçlerinde. Çarşafklar dürülür, yorganlar toplanır, sofralar kurulur ve radyonun kıvrılan kulağıyla birlikte, dört bir yanı dolduran

teganni eşliğinde başlardı hayat. Sabah, yorgunluğunu üzerinden atmış bir baba sevinciyle karşılardı cümle mahalleyi. Satıcıların çılgınlıklarına karışan uzun bir güneş sarmaşığı dolanırdı evlere. Evlere erkenden dolanan bereket içinde “sevmek”, bir kuş yuvasına uzanan ellerimize düşleri esenlikle emin kılınmış kokular salıverirdi o geniş avlularda. Hatırlıyorum... O erkenci mutluluk saatlerine ayarlı anneler, erkenci olmanın sevinciyle çekip çevirirlerdi evlerin cümle işlerini; sofraya toplanır, soba harlanırdı, su ısıtılır, bulaşıkların ardından oturulurdu geniş demir leğenlere birikmiş çamaşırlar için. Yani rahatlık, evin selâmetiyle kaimdi ki dişi kuş her zaman sarıp sarmalayandı evrenimizi. Öğle uykularında çoğalırdı bir de huzurun genişleyen anlamı; bütün işler bitirilip süpürgeyi başköşeye oturtuktan sonra uzanırdı başlar bir parça, mısır koçanı doldurulmuş mindere. Kış pencereli evlerde uyumak, sevgiyle sarılmaktı biraz da anılara.

“Evlerin eski tadı yok şimdi ama” diyen o içli hanımefendinin, belli ki ağzının tadı hepten kaçmış, tıpkı bizler gibi. Tadımız kaçtı ve fakat uğuldayıp duran geniş zamanlar içinde bile olsak, destansı bir yengiyile hatırlayacağız avuçlarımızdan bir kuş olup uçan o saygı ve hürmet dolu seneleri.

Cihan Karaca

Kar Yağarken

Kar yağarken
Beyaza bürünür şehrimin yokuşları
Kaldırımlarıyla yalnız
Kaldırımlarıyla aynıyız
Yuvasında huzursuzdur kuşları

Kar yağarken
Şehrimde telâşe başlar
Hayat durur damarlarında
Beyaz fırtınaya tutulurken bedeni
Üşür mabedinin şadırvanların da su
Boşalırken tarihinin üstüne
Şehrimin unutulmaktır korkusu

Zorlukların prensidir O
Meydan isteyen cengâver gibi
Aydınlığı koruyan adam
Karşısında durulmaz öfkesinin
Anadolu'mun gür sesidir O

Kar yağarken
Şehrim sana
Bahtımla geldim, gönlüne alsana
Sır gibi saklar mısın nedenimi?
Karlar örterken bedenimi
Sokaklarında kirletilirken beyaz
Umutlarım ağlar seccadelerinde
Yollarında bekliyorum bahar, yaz
Parmaklarım kesiyorken son ayaz

Kar yağarken
Bu dert yüzeysel değil, derinde
Bu dert kaynıyor içimdeki yerinde

Kar yağarken
Yüreğime doluyorken niyaz
Bu şehri beyaz
Ey şair!
Bu şehri yaz.

Mehmet Yaşar GENÇ

ÇORUM İLİNİN KADIN HALK OZANI VARLIĞI ÜZERİNE

■ İbrahim GÖSTERİR & Hasan KORKMAZ

Ülkemizde âşık sanatına yönelik çalışmalara Tanzimat (1839) sonrasında, yoğun olarak da yirminci yüzyılın ilk çeyreğini izleyen yıllarda başlanmıştır. Kadın ozanların ilgi alanına girmesi için yirminci yüzyılın son çeyreğini beklemek gerekmiştir (Çınar vd. 2008: 45).

Doğrudan doğruya kadın ozanlara yönelik yapılan çalışmalar genellikle seçki (anto-loji) düzeyindedir. Bir kadın ozanı ele alıp yaşamıyla, sanatıyla ayrıntılı olarak inceleyen çalışmalar yok denecek denli azdır. Seçki düzeyinde yapılan belli başlı çalışmalara Fazıl Yenisey'in "Bektaşî Kadın Şairlerimiz" (1946), İlkin Many'a'nın "Halk Şiirinde Ana Sesi" (1983), Bedihan Tamsöz'ün "Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi" (1994), Ezeli Doğanay'ın "Kızılbaş Kadın Şairler" (2003), Hüseyin Yurdabak'ın "Türk Edebiyatın-da Günümüz Kadın Şairleri" (2006), Ezeli Doğanay'ın "Ana Dendi Bacı Dendi Yâr Dendi (Kadın Halk Ozanları Antolojisi)" (2007), Behiye Köksel'in "20. Yüzyıl Âşık Şiiri Geleneğinde Kadın Âşıklar" (2012), Fatma Ahsen Turan - Reyhan Gökben Saluk - Özlem Ünal Ünalın adlı yazarların "Geçmişten Günümüze Sazda ve Sözde Usta Kadınlar" (2014) adlı yapıtlarını örnek gösterebiliriz.

Çorumlu kadın halk ozanları konusunda göze çarpan ilk eksiklik bugüne değin on-larla ilgili ayrıntılı bir çalışmanın yapılmadığıdır. Bu konuda kitap bütünlüğünde bir araştırma, inceleme yoktur. Kimi kadın ozanlar şiirlerini kitap olarak yayımlamış ya da seçkilerde şiirleriyle yer almışlardır. Konuya

Cihan Karaca

değinen ilk makale ise iki yıl kadar Çorum Hitit Üniversitesi'nde görev yapan M. Mete Taşhova'nındır. Taşhova, "Kadın Temsilcileriyle Birlikte Çorum'da Halk Şiiri ve Âşık Tarzı Üzerinde Tespit ve Öneriler" (2009) adlı ya-zısının bir bölümünü kadın ozanlara ayırmıştır.

Taşhova, yazısında Çorumlu kadın ozanların gerek sayı, gerekse işledikleri konula-rın çeşitliliği bakımından önem taşıdıklarını belirttikten sonra belirlediği kadın ozanlardan bazılarının adlarını

listelemiştir. Bu listede on beş kadın ozana yer verilmiştir.

Taşhova'nın listesindeki kadın ozanlar; Çorum'un merkez köylerinden Ezgilli Kevser (Bektaşoğlu), Sultan Çakmak (Teslim), Menekşe Yenigezer (Altınbaş), Fevziye Bacı (Gök-çepinar), Ayşe Çoban (Ovakarapınar), Döndü Doğan (Çanakçı), Fatma (Üçköy); Alaca ilçesinden Gülsüm Kahraman (Karatepe), Yeter Bektaş (Yeşilyurt); İskilip ilçesinden Sü-reyya Serbest; Mecitözü ilçesinden

Sürmelican Kaya (Alancık), Sevim Hardal (Sorkoğlan); Sungurlu ilçesinden Melek Kalınsazlıoğlu, Satı Tunç (Karakaya) ile Sabır Göktaş'tır (Taşhova 2009: 94-95).

Taşhova'nın bu on beş ozanlı listesindekilerden Melek Kalınsazlıoğlu ile Sabır Gök-taş'ın incelediğimiz şiirleri sanatsal açıdan bir değer taşımayacak denli zayıftır. İskilipli Süreyya Serbest (d. 1917) ise erkektir. Şair Serbestzade Ahmet Hamdi'nin oğludur. Çe-şitli yerlerde kaymakamlık, vali yardımcılığı gibi önemli kamu görevlerinde bulunmuştur (Ercan 1998: 432). 1972 yılında yayımlanan "Eski Bahçe" adlı kitabındaki şiirlerin ince-lenmesinden de halk ozanı/âşığı olmadığı anlaşılmaktadır. Benzer bir yanlış da Ezeli Do-ğanay, Sungurlu'nun Demirşeyh Beldesinde 1934 yılında doğan Ergülü Karlıkoç'u Kadın Halk Ozanları Antolojisi'ne alarak yapmıştır. Yalnızca ozanın adına bakarak yapılan çıka-rımlar kimi zaman yanıltıcı olabilmektedir.

Kadın ozanlar gündeme geldiğinde Çorum ili için de geçerli olmak üzere, üzerinde en çok durulan, sorgulanan konulardan biri kadın ozan sayısının azlığıdır. Bu konu sü-rekli tartışılmış, nedenlerine ilişkin değişik görüşler ortaya atılmıştır. Aslında başka ül-kelerdeki kadın ozanların durumu da bizdekinden pek farklı değildir.

Kadın ozan sayısının azlığının nedenlerini daha çok erkek egemen toplumda kadın olmanın güçlükleriyle birlikte düşünmek gerekir. Bu toplumsal yapının belirlediği yaşam alanlarında kadınlar ne kadar varlık göstermişlerse şiirdeki görünürlükleri de o ölçüde olmuştur. Çünkü toplumun cinsiyetçi yapısının kadın ozanların önüne yığıldığı pek çok engel vardır. En başta toplumsal, dinsel geleneklerin kadınlara yüklediği "analık", "ev kadınlığı" gibi roller âşıklık geleneğinin icrasına engel olmuştur.

Saz çalıp söylemeyi usta çırak ilişkisi içinde bir erkek ustadan öğrenmek, gece gündüz demeden başka şehirlere,

kasabalara, köylere giderek çeşitli etkinliklerde bu-lunmak kadınların bu sanatı yapmasını güçleştirmiştir.

Ayrıca yakın tarihimizde âşık sanatının öğrenildiği, öğretildiği, uygulandığı yerler olan yeniçeri ocakları, tekkeler, kahvehaneler, hanlar, kervansaraylar, düğünler, köy odaları, panayırılar, meydanlar erkekler arası iletişim, eğlence, sohbet ortamlarıdır. Dola-yısıyla kadınlar için uygun ortamlar değildir. Özellikle on altıncı yüzyılda yaygınlaşan kahvehaneler âşık sanatının uygulandığı en önemli mekânlar olmuştur. Kadın âşıklar toplumsal konumları nedeniyle bu ortamlarda kendilerine yer bulamamışlar, bir erkek mesleği olan âşıklık mesleğine katılamamışlardır (Çınar vd. 2008: 48-49; Köksel 2012: 21, 58).

Ozanlığın bir erkek mesleği olduğuna ilişkin algı evlilik yaşamlarında da kadınların karşısına çıkmıştır. Kimi kadın ozanlar saz çalmalarına izin verilmediği için sazlarını bı-rakmak durumunda kalmışlar, topluluk önünde türkü söylemek söz konusu olduğunda engellenmişlerdir. Gülsüm Kahraman örneğinde olduğu gibi sazları kırılan, ancak eşin-den ayrılarak geleneği sürdürebilen ozanlar olmuştur.

Ozanlık geleneğinin biçimlendiği on altıncı yüzyıldan bu yana âşıklara yer veren kaynaklarda, seçkilerde yüzlerce erkek sanatçının adı geçmekte iken kadın sanatçıların adının yok denecek denli az olmasının bir başka nedeni kadınların âşık tarzı şiir sanatına katkılarının göz ardı edilmesidir (Köksel 2012: 7). Oysa halk yazını kadınların sanatkar olarak en çok görüldüğü alandır. Çünkü masalların, ninnilerin, ağıtların, manilerin önemli bir bölümü kadınlarca yaratılmıştır. Özellikle ninniler kadınlara özgü bir türdür. Buna karşın kaynaklarda adından söz edilen kadın ozan sayısı çok azdır. Bu durum, özellikle Bektaşî, Mevlevî tarikat çevrelerinde gördüğümüz kadın ozanların söylediği ağıt-ların, destanların, koşmaların, türkülerin, ilahilerin, nefeslerin

anonim (yazarı bilinme-yen) hanesine yazıldığı olasılığını akla getirmektedir (Köksel 2012: 14-16, 58). Bu konu-da şairinin kadın olduğu açıkça belli olan aşağıdaki ağıtın anonimliği yukarıdaki görüşü desteklemektedir.

*Eledimeledim öllükeledim
Aynalı beşikte bebek beledim
Büyüttüm, besledim asker eyledim
Gitti de gelmedi buna ne çare?*

Yazınımızda öykücü, romancı kadın sayısı çokken, ozanın az olması öyküde, ro-manda ustalıkla gizlenebilen kişisel duyguların, yaşantıların şiirde saklanamamasının yanı sıra yüzyıllar boyunca kadını şiirin şairi değil, konusu sayan anlayışın yansımaları da ilgilidir. Erkeklerin duygularını, isteklerini açıkça anlatmalarında bir sakınca görül-mezken kadınların duygularını, isteklerini dile getirmeleri hoş karşılanmamış, hatta ya-dırğanmıştır. Divan şiirinde de benzer bir durum söz konusudur. Divan yazınında saz çalma, gezgincilik gibi zorunluluklar olmamasına karşın kadın divan şairi sayısı da çok azdır (Köksel 2012: 45, 90).

Kadınların âşıklık geleneği içinde adlarını duyurmaları daha çok 20. yüzyılın ikinci yarısına denk düşmektedir. Yüzyılın ilk yarısında değişen yaşam biçimiyle birlikte cum-huriyetin kadınlara sağladığı kazanımlar, yurttaşlar yasasıyla tanınan haklar kadının top-lum içindeki konumunu da değiştirmiş, kadın âşık sayısında görülen belirgin artışın alt-yapısını oluşturmuştur. Bu konuda 20. yüzyılda âşıklık geleneğinde ortaya çıkan de-ği-şimlerin kadın ozanlar açısından olumlu sonuçlar doğurduğunu da gözden ırak tutma-mak gerekir. Usta çırak ilişkisi yerine gelenekle ilgili bilgilerin öğrenilebileceği yazılı kay-nakların artması, saz kurslarının çoğalması, özellikle gezgin âşıklığın ortadan kalkması, bunun yerine geçen âşıklık sanatının uygulanacağı "âşıklar bayramı", "âşıklar gecesi", "âşıklar şöleni" gibi düzenlemeler, dinletiler kadınların âşık kimliğiyle toplumsal

yaşama katılmalarına olanak sağlamıştır. Yaygınlaşan elektronik kültür ortamı da hem kadın âşıkların gelenekle ilgili bilgilere ulaşmalarında hem de kendilerini tanıtımalarında kolay-laştırmış bir etki yaratmıştır. Plaklar, ses bantları (kasetler), radyo programları, televizyon kanalları, internet, sosyal medya olanakları eskiye oranla daha çok kadın ozanın sesini duyurmasını kolaylaştırmıştır.

Yine de kadın ozan sayısının günümüzdeki artışının bu denli kolayca gerçekleştiğini düşünmemek gerekir. Yaşam öykülerinden, onlarla yapılan söyleşilerden elde edilen bil-giler, kadın ozanların ortaya çıkışında aile çevresinin çok önemli bir etken olduğunu gös-termiştir. Aile içinde ya da çevresinde sazla, şiirle uğraşanların olması kadının onlardan destek alıp ozan olarak ortaya çıkışını kolaylaştırmıştır. Kadın ozanların büyük bölümü-nün dedesinin, babasının, ağabeyinin ya da amcasının, kimi zaman da eşinin ozan oldu-ğu görülmüştür. Alaca'nın Karatepe köyünden Gülsüm Kahraman'ın dedesinin cem âşığı olduğu, amcasının saz çalmasa da şiir yazdığı, dayıları ile ağabeyinin saz çaldığı bilin-mektedir. Bu durum, ozanın saza başlamasında yönlendirici, kolaylaştırıcı bir etki ya-ratmıştır (Köksel 2012: 38). Çorum'un adını en çok duyduğumuz ozanlarından Sürmeli-can'ın, Ezgili Kevser'in ailesinde de saz çalan kimseler vardı.

Ailede saz çalan, türkü söyleyen bireylerin bulunması kadın üyenin de saza, söze yönelmesinin yolunu

açar. Ona kendini geliştirebileceği bir ortamı sağlar. Yoksa köyde, kasabada, küçük kentlerde ailenin desteği, hoşgörüsü olmadan kadının saz çalıp türkü söylemesi, âşık kimliğiyle ortaya çıkması söz konusu olamaz.

Kadın ozanın ortaya çıkmasında aile çevresinden sonra en etkili durum içinde ya-şanılan sosyal, kültürel çevredir. Ozanların büyük çoğunluğunun Alevi-Bektaşî toplu-munun yoğun yaşadığı alanlardan çıkması, kadın ozan sayısının da öteki zümrelere göre çok olması üzerinde durulması gereken bir konudur. Sivas, Çukurova gibi yörelerden sonra en çok kadın ozanın yetiştiği Çorum'da Akkız Ana, Ezgili Kevser, Fevziye Bacı, Gülsüm Kahraman, Sürmelican, Şah Menevşe, Zeyno Bacı gibi ozanlar hep Alevi-Bektaşî kültür çevresinde yetişen ozanlardır. Bu durumu Alevi-Bektaşî toplumunun kadına da-ha çok değer veren, özgürlük tanıyan, kaçgöç, örtünme gibi uygulamalarla kadınla erke-ği birbirinden soyutlamayan yapısında aramak yanlış olmayacaktır. Âşıklık geleneğinin sazlı sözlü olarak uygulandığı, söylenen deyişlerin, çalınan sazların ibadet sayıldığı ce-mevlerine erkeklerle birlikte girebilen kadınlar hem bilgilerini hem de sanatlarını gelişt-irme olanağı bulmuşlardır. Hatta Reyhan Bacı örneğinde olduğu gibi buralarda zakirlik yapan kadın ozanlar ortaya çıkmıştır.

Anadolu kırsalında kaçgöçün olmadığını, kadınların erkeklerle

bağda, bahçede, tar-lada birlikte çalıştıklarını düşünürsek kadın âşıklar olgusunu yalnızca Alevi-Bektaşî kül-türüne bağlamak doğru olmaz. İlimizde bu çevrenin dışında yetişen Ayşe Çoban (Sevgi-can), Leyla Yıldırım (Leylican), Melek Bal (Serbade) gibi çok değerli kadın ozanlar vardır. Bu nedenle kadın ozanların ortaya çıkışında Anadolu'da kökleşen şiir sevgisinin müzik geleneğinin önemli bir etken olduğunu belirtmek gerekir (Köksel 2012: 36).

İrdelediğimiz nedenlerle yöremizde kadın ozanların sayısı erkeklere oranla daha az-dır. Çorumlu ozanlar üzerine yaptığımız sayım döküm çalışması sırasında bilgilerine ula-şabildiğimiz ozan sayısı dört yüzün üzerindedir. Kadın ozan sayısı ise otuz altıdır. Bu sayının erkek ozanlara oranı yüzde dokuza ancak yaklaşmaktadır.

Sürmekte olan çalışmamız sırasında kadın halk ozanı olduğunu kesin olarak belir-lediğimiz adlar şunlardır:

Adı	Ozanlık Adı	Yöresi
Akkız Sarioğlu	Akkız Ana	Serban-Çorum
Aslıhan Çetin	Aslıhan Bacı	Kılavuz-Alaca
Ayşe Çoban.....	Sevgican	Ovakarapınar-Çorum
Döndü Doğan	Döndü Bacı	Çanakçı-Çorum
Emine Özcan.....	Özcan	Salur-Çorum
Fatma/Fadime	Mırık/Fadime	Y. Körücek-Çorum
Fatma Kayı.....	-	Sarimbey-Çorum
Fevziye Temuroğlu	Fevziye Bacı	Gökçepınar-Çorum
Gülkız Aslaner	Sefil Gülkız	Koçhisar-Alaca
Gülsüm Kahraman	Sedai	Karatepe-Alaca
Hasgül Yalçın.....	Hasgül	Yeni hayat-Çorum
Kadriye Bilginer.....	-	Osmancık
Kevser Ezgili.....	Ezgili Kevser.....	Bektaşoğlu-Çorum
Kamer Metin	Kamer Bacı.....	Sorkoğlan-Mecitözü
Kıymet Çağın	-	Gökçam-Sungurlu
Leyla Yıldırım	Leylican.....	Uğurludağ
Melek Bal	Serbade	Uğurludağ
Menekşe Yenigezer	Şah Menevşe.....	Altınbaş-Çorum
Müslüme Ünver	Müslüme	Kuyumcusaray-Alaca
Naile Esen Uslu	Zeyno Bacı.....	Üçköy -Çorum
Nazan Doğan.....	-	Çorum
Nazik Coşkun.....	-	Külâh-Alaca
Nevin Satır.....	Sunayi.....	Çorum
Reyhan Bacı.....	Reyhan Bacı.....	Konaç-Mecitözü
Sakine Özdek	Özdekî.....	Yeşilova-Mecitözü
Satı Tunç	Küçük Satı.....	Karakaya-Sungurlu
Sevim Hardal.....	Sevim.....	Sorkoğlan-Mecitözü
Sibel Kıpır	Sibel	Çorum
Sultan Çakmak.....	Kul Sultan	Teslim-Çorum
Sürmelican Kaya	Sürmelican.....	Alancık-Mecitözü
Tülay Bilgin	-	Çorum
Türkan Örtten	Garip Türkan.....	Evcioptakışla-Çorum
Yeter Bektaş	Damla.....	Yeşilyurt-Alaca
Zehra Tarı	Zehra	Mislerovacı-Çorum
Zeliha Arslaner	Kuzhayatlı.....	Kuzhayat-Osmancık
Zöhre Eylem Yıldırım	Firari.....	Bozdoğan-Alaca

ÇORUM'UN UNUTULMUŞ BİR KÜLTÜREL DEĞERİ: SESSİZ VE VAKUR, BİR MENENGİÇ AĞACININ TESCİL SERENCAMI

■ Fatih ŞAHİN

Bayat ilçe merkezinde, Yatukçu Mahallesi'nin kuzey sırtlarında, mahallelinin eski, taa köy oldukları zamanlardan kalan adlandırmasıyla, “Köyün Üstü” mevkiinde, asırlardır, belki de -kesinlikle abartmıyorum- bin yıldır, zamana sessizce tanıklık eden, kiminin kökleri, kiminin gövdesi, kiminin de dallarıyla, mahalleyi ve mahalleliyi adeta sarıp sarmaladığı, ulu, görkemli, mehabetli, harikulâde birkaç ağaç vardır. Sakız ağaçları...

Tabii halk arasındaki adlarıdır bu. Sebebi de, her yıl mayıs ayında, özellikle çocukların, sevinçle dallarına tırmanarak toplayıp zevkle yedikleri ve “sakız” adını verdikleri, taneleri küçük, üzüm salkımı görünümlü, hafif ekşi, gevrek ve lezzetli meyvelerine verilen isimden mütevellit... Yoksa gerçek adları “menengiç”tir. Hatta bazıları da “çitlenbik” der. Olsun, bu ağaçlar varsın halk arasındaki adıyla bilinsin... En azından, hiç bilinmesinden iyidir. Üstelik birazdan anlatacağım maceralarından sonra, adlarının sakız mı menengiç mi yoksa çitlenbik mi olduğunun pek de önemi yok.

Yazının başlığının “Bir Menengiç Ağacının...” olmasına bakmayınız, dikkât çekmek için öyle yaz-

dım. Kaldı ki teferruatını belirteceğim üzere, bunların sayısı birden fazladır. Özellikle de 5 tanesi bir arada (beşibiryerde?), birbirine yakın olmak üzere, mahallenin değişik yerlerine yayılmış, 10'a yakın sayıda ‘sakız ağacı’ mevcut. Hele ki bunların bir arada bulunanlarının büyüklükleri, gövde çapları, yükseklikleri, köklerinin toprak üzerindeki manzarası muhteşemdir. Öyle ki Yüzüklerin Efendisi filmlerindeki anıt ağaçlara bile nal toplatır. O derece! Resimlerine bakınca bana kesinlikle hak vereceğinize eminim. Özellikle de ilk sırada olanın görüntüsü...

Birkaç kişinin ellerini birleştirmeleri suretiyle etrafı ancak dolanabilecek büyüklükte bir gövde ve çevre uzunluğu, hâliyle çap, toprağın altındakiler yanında, üstündeki devasa, adeta mahalleyi kucaklayıp koruyan, mükemmel, kalın ve heybetli kökler, on metreye yaklaşan gövde yüksekliği ve bununla mütenasip, baharda üzerinde yeşilin envaisini gördüğümüz, kış mevsiminin olanca ağırlığını da yüksünmeden üzerlerinde taşıyan kalın, büküm büküm, kimilerinin görüntüsü insanı ürkütür tarzda dallar...

İkincisi de birincisinden aşağı kalır değildir. Onun kadar geniş bir

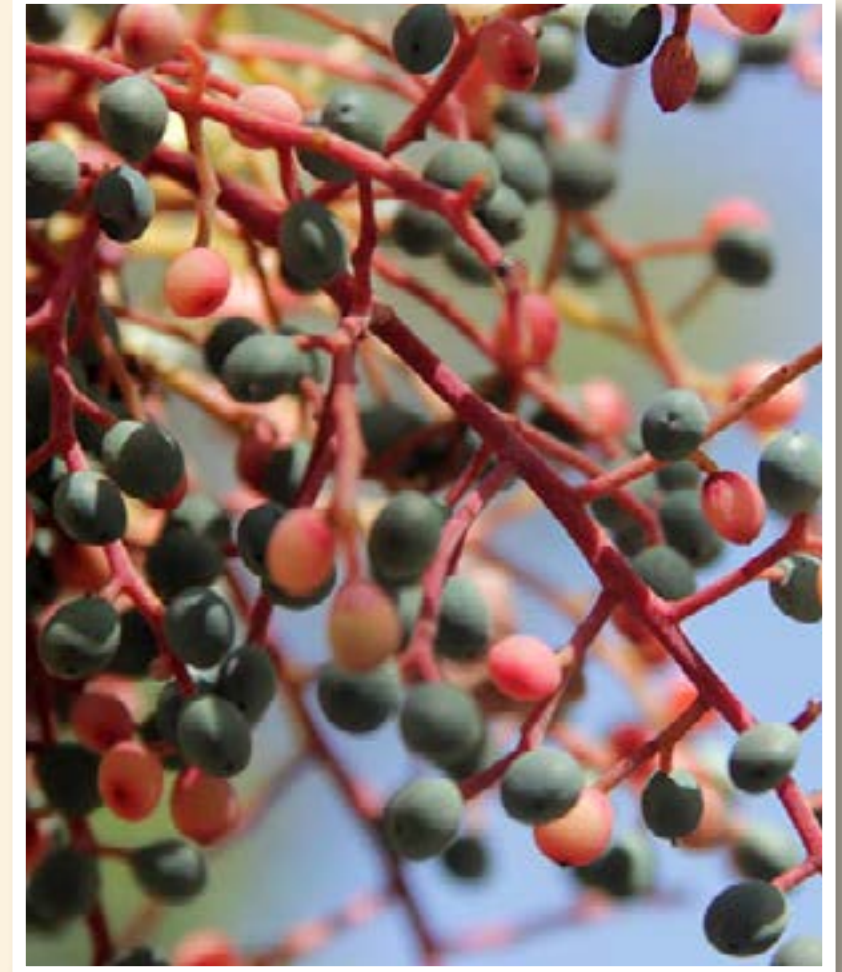
çapa sahip olmamakla birlikte, bunun da içi oyuktur. Kim bilir kaç yüzyıl öncesinden kalmadır bu oyuk? Belki bir yıldırım kavurup bırakmıştır koskoca gövdesini, belki de zaten öyledir, bilemiyorum. Kimse de bilmez ki zaten. O kadar eskilerden kalmadır zira. Kudretlidir, oyğunun içinde mahallelinin davarını (tabii bir kısmını) barındırmışlığı, onlara kol kanat germişliği vardır, kuzulara ve oğlaklara sahip çıkmışlığı, onları öğle güneşinin yakıcılığından, sert rüzgârlardan, şiddetli yağmurlardan korumuşluğu bilinir. Hatta böyle zamanlarda içinde çocuklar tarafından ateş yakılmışlığı, oyun oynanmışlığı bile olmuştur.

Kalanları da aşağı yukarı bu ikisi gibidir, onlar kadar büyük, onlar kadar yüce, onlar kadar muhteşem... Fakat nedendir bilinmez, “anıt ağaç” olarak tescillenmeyi yüzde yüz hak eden bu ağaçlar, Ahmet Kutsi Tecer'in “Orda Bir Köy Var Uzakta” isimli ünlü şiirinde dile getirildiği gibi, adeta unutulmuştur, Çorum'un artık herkesçe bilinen ünlü “İncesu Kanyonu”, “Abdullah Yaylası”, “Laçın Yeşil Gölü”, “Çatak Tabiat Parkı”, “Gölün Yazı Sulak Alanı” gibi tabii kültürel değerleri yanında, tescillenmeyi, hâliyle önce Ço-

rumlular, sonra da bütün ülke, hatta dünya tarafından bilinmeyi sessizce bekleyen, ağırbaşlı ve sabırlı bu ağaçların, üzerlerindeki unutulmuşluk, terk edilmişlik perdesini yırtarak bir gün, hem de yakınlarda bir gün açığa çıkacaklarına adım gibi eminim.

Bundan yaklaşık yirmi yıl evvel, çocukluğumdan beri bildiğim bu ağaçları “anıt ağaç” olarak tescilletebilmek, herkesçe tanınır hâle getirebilmek amacıyla, hatırladığım kadarıyla, o zamanki adı Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Başkanlığı olan ve Ankara'da yerleşik kurula mektup/dilekçe yazarak durumu anlatıp, tescil talebimi iletmıştim. Tabii ki memleketimin bir kültürel değerini koruyabilmek adına...

Gelen cevapta, ilgili birimle görüşüldüğü, isteğimin dikkate alınacağı ifade ediliyordu. Birkaç ay sonra, çalıştığım okula gelen ve İskilip Orman İşletme Müdürlüğü'nde görev yaptıklarını söyleyen iki görevliyi (biris orman mühendisi, diğeri de ziraat mühendisi veya biyolog olduğunu söylemişti, tam hatırlamıyorum) ağaçların bulunduğu yere götürdüm. Mesleklerini unutmuş olabilirim ama birisinin elindeki ‘Botanik’ kitabını adım gibi hatırlıyorum. Kitaba baktıktan sonra, ‘Hocam, bunlar sakız ağacı’ dediklerini de... Ee o kadarını ben de biliyorum muhteremler! Ağaçların etrafında alelusül birkaç tur attıktan sonra, bir rapor yaza-

caklarını, ilgili yerlere ileteceklerini söyleyerek aceleyle gittiler. Mesailer bitmişti belki de.

Gidiş o gidiş... Eminim her ikisi de şimdi bir çay ocağında veya lokalde emekliliklerinin keyfini sürüyordur.

Rapor ne mi oldu? Hani ucuz Amerikan polisiye filmlerinde, suçluları yakalamak için uğraşırken ortalığı dağıtan dedektifin amiri, onu hışımına yanına çağırıp, “Senin neyin var Jake, parçaladığın arabalar, vitrinlerini dağıttığın mağazalar, burnunu kırdığım adam... ile ilgili ayrıntılı raporunu yarın sabah masamın üzerinde istiyorum, anlaşıldı mı?” diyor ya, o hesap...

Nasıl ki bugüne kadar, o raporları masanın üstünde görmeyi başarabilen bir izleyici olmadıysa, bizim raporu da görmeyi başarabilen yok. En azından yirmi yıldır. Peki, siz gördünüz mü? Hayır dediğinizi duyar gibiyim. Neyse, çıkmayan candan ümit kesilmez!

Bizim sakız ağaçlarının tescil macerası burada bitmedi elbette. Ben de az inatçı değilim, yılmadım, mücadeleyi devam ettirmeye kararlıydım çünkü. Öyle ya, Osmancık ilçe merkezinde bulunan ve boyutları itibarıyla, bizimkilerin yanında esamesi bile okunmayacak ağaçların, 2008 yılında, ilgili kurul tarafından tescillendiğini ve bu amaçla hazırlanan plakelerin ağaçları çakılarak korumaya alındıklarını öğrendikten sonra daha da bilendim.

Bu arada, internetten araştırdığınızda, onların gövde çaplarının, büyüklüklerinin, resimlerinin eklediğim Bayat'takilerin yanında ‘minicik’ kaldığını, 600 yıllık olduğu belirtilen o ağaçların, bu yönleriyle, bizimkilerin yanında ancak küçük kardeşler olarak görülebileceğini, bizimkilerin ise ağır ağabeyler olduğunu ve onlardan en az iki kat daha yaşlı/büyük olduklarını anlarsınız. Mukayese edilebilmesi için, Osmancık Gündem İnternet Gazetesi'nin sayfasından alınan resim, size fikir verecektir.

Neyse, yıllarca Belediye yetkililerine şifahen bildirdim, hatta Belediye de bir ara bu işe el attı ama sonuç alamadı diye biliyorum, Bayat Kaymakamlığı'na e-posta gönderdim, Kültür Bakanlığı'na yeniden yazdım, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na... elektronik postalar gönderip durumu anlattım ama nafile. En sonunda, 2020 yılı Kasım ayında CİMER'e müracaat ettim. Oradan, Bayat Kaymakamlığı'na yönlendirildiği, sonucun bildirileceği belirtildi. Kaymakamlık'tan da Haziran 2021'de, yani müracaatımdan tam 7 ay sonra, ‘en kısa sürede çalışma yapılacağı’na ilişkin e-posta geldi, yine raporlama aşamasındaymış, bitince haber verirler diye düşünüyorum. Ülkemiz hakkında hazırlanan ‘Avrupa Birliği Türkiye İlerleme Raporu’ gibi önemli bir rapor herhâlde ki çalışmaları ayıldır sürüyor. □

Bu sakız ağaçları gerçekten de emsalsizdirler. Şuradan biliyorum ki Google'dan “Çorum'un anıt ağaçları” diye sorgulama yapınca, Osmancık'ta tescillenenlerden başka, herhangi bir anıt ağaç haberi çıkmıyor. Ülkemizin her tarafında ise çoğu Bayattakilerle aşık atamayacak da olsa yüzlerce tescillenmiş veya bir kenarda unutulmuş anıt ağaç var. Bizimkiler tescillenince, ilimizin yerel ve ulusal medyada haber, belki de gündem olacağını, Çorum'un bilinirliğinin artırılması için bir adım daha atılmış olacağını düşünsenize...

Buradan, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne, Çorum Belediye Başkanlığı'na, Çorum Valiliği'ne canhıraş bir şekilde sesleniyorum:

Lütfen bu güzelim, emsali bulunmaz tarihi-kültürel değerlerimizi tescilleterek korumaya alın!

Alın ki taa çocukluğumuzda, hatta büyüklerimizin de çocukluğunda... Bayramlarda, özellikle de Ramazan bayramlarında, gölgelerinde bütün mahalle çocuklarının, genç kızlarının, delikanlılarının, dedelerin, ebelerin... cümbür cemaat toplandığı, kiminin dallarına asılan büyük salıncaklarda topluca ve gülüşüp bağırarak eğlendiği, kiminin yanında kurulan “gıcirtmaç”ta (tahterevalliye benzeyen, üzerinde iki tarafından birer kişi, ortasında da bir kişi olmak üzere, üç kişinin hem dönerek ham de yukarı aşağı sallanarak eğlendiği, bir kütük üzerine çakılan çok

daha büyük bir ağaç kütüğünden oluşan ve gıcır gıcır ses çıkaran bir tür büyük oyuncak) neşeyle dönerek sallandığı, kiminin eteklerinde “aktaş” oynadığı, aynı düğünlerde veya hamamlardaki gibi kız beğenilen, gelin çekiştirilen, diplerinde çobanların azıklarını paylaştığı, mahallenin ahvalı hakkında yaşlıların hasbihal ettiği, gövdeleriyle koyun ve keçilere, dallarıyla sincaplara, sığırcıklara, çeşitli kuşlara hamilik yapan, bütün mahallenin neşesini taşımaya gücü yeten, bu asırlık tanıkları, nadide mücevherleri geleceğe sapasağlam taşıyalım, yerli yabancı herkese tanıtalım...

Dediğim gibi, bunlar aslında ülkemizin birçok yerinde bulunan menengiç ağaçları, hatta üzerlerine Antep fıstığı asılanabilir, nitekim mahalle içindeki birkaçına (bahsettiklerimize değil elbette) geçmişte ilçe ziraat müdürlüğü tarafından fıstık asılanmış ve başarılı da olunmuş ağaçlar... Her ne kadar kahvesini bilmesek de ‘sakız’ını yediğimiz, halk arasında anlatılan efsaneye göre, Hz. Ali'nin atı Döldül'ün ayak izlerinden neşet etmiş ulu ağaçlar...

Şehir Defteri'nin 3. sayısında, Mürsel Sümer'in “Zengibar Kalesi” başlıklı yazısının başında da benzer bir hususa işaret edilmekte, kaledeki bazı oyukların, Hristiyanlarla savaşıma gelen Hz. Ali'nin atının ayak izleri olduğuna inanıldığından bahsedilmekteydi. Hz. Ali'nin Anadolu'ya, hele de Çorum'a hiç uğramadığı tarihen sabit olmasına rağmen, halkımızın bu anıt ağaçlara verdiği değeri göstermesi bakı-

mından, efsanenin mühim olduğunu düşünüyorum. Her iki ilçede de özellikle yaşlılarca anlatılanların benzerlik gösterdiği söylenebilir. Eskiden Bayat'ın İskilip'e bağlı olduğu da düşünülürse...

Efsanelerin halkımızın hafızasındaki önemi de mâlûm. Öyle ki bu anıt ağaçlara atfedilen kutsiyet sebebiyle, yüzyıllardır hiçbir dalı kesilmemiştir, kesilmez, çalı çırpısı bile alınmaz, aksi hâlde, çarpılmak, “çalgun olmak” yani bizim oraların diliyle felç geçirmek işten bile değildir. Bunlar Türk mitolojisindeki “ağaç kültü”nün günümüze yansımalarıdır. Ancak, ayrıntıları bu yazının mahiyetini aşmaktadır.

Hani Tanpınar “Bursa'da Zaman” adlı ünlü ve hepimizin bildiği şiirinde:

“...Orhan zamanından kalma bir duvar,

Onunla bir yaşta ihtiyar çınar...” diyor ya, bizim sakız ağaçları da öyle bence. Çınar nasıl gücün, ihtişamın, görkemin, Osmanlı'nın sembolüyse, sakızlar da öyledir, en azından öyle olmalıdır, belki de ondan bile evveline aittir, kadim Selçuklu'nun mirasıdır, kim bilir?

Asırlardır sinesinde binlerce hatıra biriktiren, nice sevgiliye buluşma yeri olan fakat bunu ifşa etmeyi bile ayıp sayan, ketum, üzerlerine en şiddetli karların yağdığı, fırtınaların yıkamadığı, yıldırımların yakamadığı, bu yönleriyle ilçesinin gözbebeği olmayı çoktan hak eden, kökleriyle arzı, dallarıyla semayı

saran ve vakur bir şekilde, bir tepeden Bayat'ı seyreden geçmişin bu sessiz tanıkları, bu “anıt ağaçlar” devletimiz tarafından tescillenmeyi bekliyor.

Serencamları böyle işte. Aceleleri yok, 1000 yıldır yaşıyor, yıllardır da bekliyorlar, gerekirse bin yıl daha beklerler. Bunun için ağır ağabeylikten vazgeçmeleri de gerekmez. Çünkü onlar, gururludur, yalvarmaz, medet ummaz, aracı koymazlar. Ayrıca çok da sabırlıdırlar.

Benim aracılığımdan da haberlerinin olmadığına kalıbımı basarım.

UNUTULMAYA YÜZ TUTMUŞ GELENEKLERİMİZ: KOÇ KATIMI VE SAYA DOLANMA¹

■ Deniz KARAMEŞE

Şaman ve diğer Türk inançlarından kalan, Orta Asya'dan başlayıp günümüze kadar süre gelen birbiriyle bağlantılı olan ve günümüzde unutulmaya yüz tutan geleneklerin başında gelen Koç Katımı, Saya Gezme ve Beri gelenekleridir.²

Bu geleneklerin temelinde ise doğanın canlanıp kendini yenilemesi ve buna bağlı olarak da geleceğe dair umut filizlenmesi ile toplu biçimde kutlanan bir ritüeldir.

Koç Katımı;

Koç katımı Anadolu'da önemli gelenekler arasında yer alan ve günümüzde unutulmaya yüz tutan gelenekler arasındadır. Koçların sağmal koyun sürülerinden ayrıştırılması ve tekrardan sürüye katılmasının sebebiyse doğacak kuzuların tarihlerini ayarlayabilmektir. Koyunların gebelik süreleri 150 gündür. Koç katımı da buna göre belirlenerek yapılır. Bunun nedeniyse özellikle çetin geçen kış günlerinde kuzuların doğmamasını engelleyip, doğumu ilkbahara denk getirmektir. Çetin kış gününe getirildiği zaman gerek hayvanın üşümesi gerekse yiyecek bulamaması sebebiyle yaşama tutunamayacaktır.

Sürüden ayrılan koçlar katıma kadar

Cihan Karaca

diğer koçlarla birleştirilir ve ayrı bir çoban tarafından güdüme gönderilir. Bu çobana halk arasında “Koç Çobanı” denilmektedir.³ Bu vesileyle bazı yörelerde Koç Çobanı Bayramı olarak da kutlanmaktadır.

Koçlar sağmal koyun sürüsüne katılmadan evvel kimi bölgelerde 21 Hazirana denk gelen gündönümünden⁴ sonra kimi bölgelerdeyse bir-iki ay öncesinde yani Ağustos-Eylül ay-

larında sürüden ayrılır. Koç katımı ise güz mevsiminde, Ekim-Kasım aylarında yapılır.⁵ Bu nedenle bu aya Koç Ayı⁶ da denilmektedir. Koç katımı Anadolu köylüklerinde eğlence ve törenlerle kutlanır. Köy halkının önceden belirlediği bir günde davul zurna eşliğinde eğlenceler düzenlenir.⁷ Çobanlar koçlarını çeşitli renklerle boyayıp süslerler. Damat gibi hazırladıktan sonra tören eşliğinde sağmal koyun sürüsünün içlerine bırakırlar.

Kars ve çevresindeki ataerkil bir inancıya göre koç katımı sırasında eve gelen ilk gelin koça bindirilir ki, doğacak çocuğu erkek olsun.⁸ İnanış ve törelere göre benzer bir konu da koç katımı öncesinde eğer koç üstüne erkek çocuk bindirilirse döl zamanı doğacak kuzunun erkek kuzu olacağına inanılır. Tam tersi olarak da eğer kız çocuk bindirilirse doğacak kuzunun dişi olacağına inanılır.⁹ Bazı bölgelerde yine koçlar katımı giderken ilk erkek görürse doğacak kuzunun erkek; kadın görürse doğacak kuzunun dişi olacağına inanılır.

Koç katımında koçların kış ve yaz mevsimlerinin nasıl geçeceğinin habercisi olduğu konusunda da bir inanış vardır. Bölgesel inanışlara göre de değişiklik göstermektedir. Bunu belirlemede en önemli faktör koç katımında koçun ilk gittiği koyun çok önemlidir. Kars ve Sivas bölgesinde koçun ilk seçtiği koyun eğer ak koyun ise, kış uzun; çok kar yağışlı ve şiddetli geçecektir. Kara koyun seçecek olursa kışın yumuşak geçeceğine inanılır. Tokat bölgesinde de durum bunun tam tersidir. Koç, ilk kara koyun seçerse kış çetin geçecek olup, ak koyun seçerse kış yumuşak, ala koyun seçerse orta şiddetli olarak geçeceğine inanılır.¹⁰

İnanışa göre çoban koç katımı sonrası boy abdesti alınması gereklidir. Boy abdesti almadan sürünün içinden geçerse doğacak kuzuların sakat doğacağına inanılır. Koç katımının gerçekleştirildiği

gün sürünün içerisinde boş kap ile gezildiğinde ise sütlerinin kıt olacağına inanılır.

Saya Dolanma, Saya Gezme, Kış Yarısı;

Unutulmaya yüz tutan geleneklerin başında gelen ve yöreye bölgeye göre isim değişikliğine uğramış bir gelenek. Saya Bayramı, Saya Dolanma¹¹, Saya Gezme, Koyun Yüzü, Davar Yüzü¹², Çan Sallama, Kurt Dolaştırma, Töre Devşirme, Köse Arap Oyunu¹³ ve Kış Yarısı gibi ifadelerle kutlanan bir eğlence, törendir.

Saya ne demek? Saya geleneğinin geçmiş tahminen konar-göçer topluluklardan, aşiretlerden büyükbaş hayvancılık ile uğraşanların kutladığı bir tören-eğ-

lence-bayramdır. Saya ismi ise Türk ve Altay mitolojisinde “Sürü Tanrısı”¹⁴ olarak bilinen Saya Han’dan adını aldığı sanılmaktadır.¹⁵ Kimi kaynaklara göre ise Ortodoks inancına göre Hristiyanların Hazreti İsa’nın doğumu ve vaftiz edilişi geleneksel olarak haçı suya/de-nize atma yortusu olan Rümü 6 Ocak (bugün 18 Ocak) eskilerin Seb-i Sede olarak adlandırdıkları güne Saya Gecesi denilmesidir.¹⁶

Geleneğin kutlanış amacı da kimi yerlere göre değişiklik göstermektedir. Bol-luk, bereket ve uğur getirmesi amacı gü-dülerek yapılan dini temelli tören gezi ile başladığı için “Saya gezme-dolanma” adı buradan çıkar.¹⁷

¹ Yöreye bölgeye göre isim değişikliğine uğramış bir gelenek. Saya Bayramı, Saya Dolanma, Saya Gezme, Koyun Yüzü, Davar Yüzü, Çan Sallama, Kurt Dolaştırma, Töre Devşirme ve Kış Yarısı gibi ifadelerle kutlanan bir eğlence, törendir.

² Unutulmaya yüz tutan bu gelenekler ile ilgili bilgi alınan kaynak kişiler; Adnan Uysal, Örencik Köyü, Merkez, Çorum; Ali Tükengün, Kuşsaray Köyü, Merkez, Çorum; Faruk Yiğittekin, Elmalık Köyü, Orta, Çankırı; Hasan Karahan, Göcenovacı Köyü, Alaca, Çorum; İbrahim Karameşe, Kuşsaray Köyü, Merkez, Çorum; İsmail Karameşe, Kuşsaray Köyü, Merkez, Çorum; Mehmet Gökduman, Doğanözü Köyü, Kızılcahamam, Ankara; Mehmet Karameşe, Kuşsaray Köyü, Merkez, Çorum; Özcan Merdan, Kirazlıpınar Köyü, Çorum; Ramazan Ünkap, Kuşsaray Köyü, Merkez, Çorum; Süleyman Özerol, Hekimhan, Malatya; Utku Aydın, Yeşilköy Köyü, Kızılcahamam, Ankara; Veli Bayrak, Zerk Köyü, Kangal, Sivas

³ Koç çobanı güdüme götürdüğü koç sayısına göre köylüden ücret veya hak (ekin) alır.

⁴ Özerdem, Ahmet; Tarihi Kültürü Folkloruyla Karaözü, 1994, syf253-256

⁵ Genellikle 1 Ekim tarihi ile 20 Kasım tarihleri arasında gerçekleştirilir. (kultur.gov.tr)

⁶ Koyunların kuzuladığı ay genelde Nisan ayına denk gelir o nedenle de halk arasında bu aya “Döl Dökümü” denilmektedir.

⁷ Bu eğlenceler bölgeye göre töresel değişiklikler göstermektedir. Kimi yerlerde dualarla koç katımı gerçekleştirilir.

⁸ Kalafat, Yaşar; Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri – Mollaibrahimoğlu, Çiğdem; Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler (Lisans Tezi)

⁹ Bu inanış Çorum Örencik köyünde de bulunmaktadır. Kaynak kişi Adnan Uysal.

¹⁰ Mollaibrahimoğlu, Çiğdem; Anadolu Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler (Yüksek Lisans tezi) 2008

¹¹ Çorum Kuşsaray köyünde Saya Dolanma ve Kış Yarısı olarak adlandırılan bir gelenektir.

¹² Sivas Bölgesinde Davar Yüzü ve Saya Gezme olarak kutlanır. Çorum’da da bazı köylerde bu adla anılmaktadır.

¹³ Çorum’da da bazı köylerde bu adla anılmaktadır. Ozulu, Abdulkadir; Çorum’da Oyun Eğlence Folklorumuzdan Örnekler, 2013, syf57

¹⁴ Sürü Tanrısının hayvan sürülerini her türlü beladan koruduğuna ve kollayıp gözettiğine inanılır. Sürü Tanrısı Moğallar da Zaya Han veya Yaya Han olarak geçmektedir.

¹⁵ wikipedia.org

¹⁶ And, Metin; Dionisos ve Anadolu Köylüsü, Elif Yayınları, 1977

¹⁷ Tekerek, Nurhan; Köy Seyirlik Oyunları, Seyirlik Uygulamalarıyla 51 Yıllık Bir Amatör Topluluk: Ankara Deneme Sahnesi, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 24. sayı, 2007, s77

Saya geleneği Çorum¹⁸, Sivas, Tokat, Yozgat, Malatya, Erzurum, Elazığ, Kars, Tunceli, Mersin, Antalya, Aydın, Manisa, Denizli gibi Anadolu'nun birçok bölgesinde sürdürülmüştür.

Kimi yerlerde koç katımından yüz gün sonra kutlanır. Buradaki amaç ise 150 gün gebelik süresi olan koyunların 100 günde hamile ve kuzuların ana karnında tüylenmeye başladığına inanılır.¹⁹

Kimi yerlerde ise kışın soğuk günlerinin geçtiğinin habercisi olarak değerlendirilir.²⁰ Dondurucu soğukların azalacağı için kış için ayrılan yiyecek ve yakacakların orantısı yapılır. Eğer kış için ayrılan yakacak ve özellikle hayvanlar için hazırlanan yemlik saman yarıyı geçmişse tedbir alınmasının da habercisidir.

Anadolu'nun birçok köyünde kutlanan ve günümüzde unutulmaya yüz tutan ve hatta unutilan bu gelenek saya dolanma olarak hemen hemen her yerde aynı sistem uygulanmaktadır. Kutlanış biçimi olarak köy seyirlik oyunlar eşliğinde gerçekleştirilir. Oyunlar daha çok toplum ve inanç açısından gerçekleştirilir, sanat kaygısı taşımamaktadır. Köy seyirlik oyunlarda ise bölgeye yöreye göre değişiklikler göze çarpmaktadır. Saya geleneği muayyen zamanlarda Anadolu'nun bir çok köyünde kutlandığı ve kutsandığı için ritüel kökenli köy seyirlik oyunlarının örnekleri arasındadır. Her ne kadar yöreye bölgeye göre

kısmi değişiklikler olsa da amaç ve dilek aynıdır. O yıl için bolluk ve bereket dileğinde bulunulur.

Oyunların çıkış amacı köylünün yaşantısının daha iyi olması, top raklarının verimliliğinin artması, hayvanlarının çoğalması, doğanın canlanması amacıyla ortaya çıkmıştır. Fakat günümüze gelene kadar çıkış nedeni unutulmuş ve sadece eğlenmek amacıyla yapılmaya devam etmiştir.²¹

Saya geleneğine katılan “Sayacılar” olarak nitelendirilen kişilerin bir görevi vardır. Yöreye, bölgeye göre karakterler değişiklik göstermektedir. Genel olarak bu karakterler Kadı, Kâtip, Dede, Gelin, Deve, Arap, Tilki, Toplayıcı, Ambarcı, Pazarlıkçı gibi karakterler etkinlikte ana unsurdur.²² Oyunlarda yöreye, bölgeye göre benzerlik gösterdiği gibi farklılıklarda göstermektedir.

Kadı; Sayacıların temsilcisidir. Ağzı laf yapan, şakacı bir yetişkin kişi seçilir. Kendine bir kıyafet hazırlanır. Sırtına çoban abası giyer, elinde sopası ile her evin kapısını çalar. Bu yöreye göre değişiklik de gösterir.

Kâtip; Kadı'nın yazıcısı görevindedir. Kendine has kıyafeti olmasa da her Sayacı gibi absürt kıyafet giyer. Kadı gezdiği evlerden evden ne almayı gözüne kestirdiyse kâti-be “Yaz bakalım kâtip...” diyerek almak istediğini ve planladıkları yiyeceklerden eksik olanları yazdırır. Hane sahibi uygun görürse

kâtibin yazdığını verir. Eğer elinde yok ya da başka bir şey verecekse araya pazarlıkçı girebilir.

Dede; Yüzü un ile beyazlatılır. Ak sakal takılır. Beline ve göbeğine bir nesne konarak hem kambur hem de göbekli imajı yaratılır. Karakterin amacı geçmiş, eskiyi ve yaşlılığı simgelemesidir.

Gelin (-ler); Erkekler kadın kıyafetleri giyerler. Bu kıyafetler genellikle kına kıyafeti olur. Gelin veya gelinler önceden belirlendi ise elleri bir gün önce kınalanır. En fazla üç gelin olabilir. Köy seyirlik oyuna renk katan ve en çok ilgi gören karakterdir. Karakter bereketi, dölle-necek olanı simgeler.

Arap; Eli yüzü gözüken yerleri odun karası ile siyaha boyanır. Başına siyah renkli bir külah takılır. Külahında üstüne beyaz renkte bir püskül veya tüy takılır. Karakter kış mevsimini simgelemektedir.

Tilki; Diğer Sayacılar göre daha ez belirgin bir kıyafet giyer. Bir nevi güvenlik görevlisidir. Görevi ise gelenek gereği Sayacı gelinleri kaçırmaya çalışın olursa kollamak ve takip etmektir.

Toplayıcı (ambarcı, heybeci, erzakçı); Sayacılar ev ev gezerken evden toplanan yağ, bulgur, un, yumurta veya mahsul (arpa, buğday) veya hut nakit parayı teslim alan kişilerdir.

Pazarlıkçı; Ev ev dolaşırken kadı ile hane sahibinin anlaşamama du-

rumunda arayı bulan kişi görevindedir.

Tören/oyun elbette yöreye bölgeye göre değişiklik gösterebileceği gibi kimi köyler kendine özgü oyunlarda türetmişlerdir. Saya geleneğinde köy seyirlik oyun çeşitleri vardır. Çoban-sürü ilişkisini kapsayan ve bolluk-bereket amaçlayan oyunlardır. Bunlar Dede Oyunu (Elazığ), Şişman Oyunu (Sivas), Fattik Oyunu (Erzurum/Aşkale) gibi oyunlardır. Oyun içerisinde ölüp-dirilme (kış-yaz), ak-kara (bolluk-kıtlık) çatışmaları işlendiği gibi gezilerek yiyecek toplama ve toplu halde yemek yeme konuları da işlemektedir.²³

Her katılımcının ellerinde koyun çanları bulunmalıdır. Köyün bir ucundan diğer ucuna kadar ayırt etmeksizin²⁴ tüm evler ziyaret edilir. Kapıya gidene kadar davul zurna eşliğinde oyunlar oynanır. Kapıya varınca herkes aynı anda çanları çalar ve Sayacıların temsilcisi Kadı köylünün kapısını tokmakla çalar. Komşu çıktığında mani eşliğinde gönlünden ne koparsa onu ister. Maniler yöreye göre değişiklik göstermektedir.

“Saya saya sekize,
İndi gitti dokuza,
Verenin oğlu olsun,
Yolumuza yoldaş olsun,
Vermeyenin kızı olsun
O da çatlasın patlasın ölsün”²⁵

“Sayacı geldi sakının

23 Karadağ, Nurhan; age - Tekerek, Nurhan; agm

24 Kimi bölge ve yöreye göre köyün tüm hanesi değil sadece sürü sahiplerinin hanelerine gidilir.

25 Çorum Kuşsaray köyünde söylenen manidir.

26 Karadağ, Nurhan; age

27 Duman, Suat; Gelenekler, Saya Geleneği, Sivas Gezi Rehberi

28 Kars ve Iğdır yöresinden Fahrettin Kızıoğlu tarafından derlenen manidir.

29 Bu gelenek bölgeye göre değişiklik gösterebilir. Kimi yerlerde toplanan yiyecekler bolluk ve bereket getirmesi, sağlıklı doğum sağlaması için hayvan yemlerine katılır. Bazı bölgelerde de sadece çobanlar arasında eğlence düzenlenerek yenilir içilir.

30 Çorum Kuşsaray köyü bu geleneği Kış Yarısi etkinliği olarak düzenlemiş ve 1989 yılında yapılan Saya Gezmesinde toplanan gelir ile

Kuşsarayspor kulübünü kurarak köy futbol takımlığından “Amatör Küümü” takımında uzun süre sahalarda yer almıştır. 2009 yılında yapılan saya Gecesinde ise gelirini Kuşsaray Eğitim Fonuna bağışlamıştır.

Demir tarak takının
Verenin bir oğlu
Vermeyenin bir kızı olsun
Onu da Allah elinden alsın

Sayacı geldi duydunuz mu?
Selam verdik aldınız mı?
Ya verin hakkımızı
Ya kırarız kapınızı”²⁶

“Selam verdim selvi gelin,
Selamımı aldın mı?
Sayacı geldi, duydun mu?
Sağlak koyunu sağdın mı?
Sağlak koyunun anası,
Düü... dedi, meledi mi?
Çarpa çarpa yaladı,
Nenem kürdü, koyun otluğa durdu!
Ay karanlık gecede,
Görmüşsündür kurdu, koyun!
Ağ baldır yârim, koyun!”²⁷

“Döldökümü bin olsun
Veren evler şen olsun
Sevindirin bizleri
Gününüz ağ gün olsun

Veren eller sağ olsun
Damağınız çağ olsun
Sayacıyı sayanın
Oğlu kızı çoğ olsun”²⁸

Her hane sahibi gönlünden ne koparsa veya Sayacılar ne istemişse verirler. Yiyecek dışında toplanan ekinler (buğday, arpa vb.) satılır. Toplanan yiyeceklerle ek olarak yiyecekler alınır. Ortak bir gün belirlenir, köy halkıyla birlikte bir gün düzenlenir ve eğlence eşliğinde yenilir.²⁹

Özellikle bu geleneğin son demlerinde yapılan bu etkinliklerde toplanan gelir; maddi durumu iyi olmayan kişilere, köy bütçesine veya farklı sosyal işler amacıyla kullanılmaktadır.³⁰

“

RÜZGAR Uçurtmamı rüzgâr yırttı dostlarım!

Gelin duvağından kopan bir rüzgâr...

Bu rüzgâr yüzünden bulutlar yarım;

Bu rüzgâr yüzünden bana olanlar... 91

O ceviz dalları, o asma, o dut,

Gül gül, mektup mektup büyüyen umut...

Yangından yangına arda kalmış tut.

Muhabbet sürermiş bir rüzgâr kadar.

Sezai KARAKOÇ

18 Çorum'da geçmiş yıllarda çokça kutlanan gelenek son 10 yılda sayısı yok olma düzeyine gelmiştir. Son yapılan gelenek ise Kış Yarısi adı altında Kuşsaray köyü 2009 Şubat ayında, Arpaöz köyü 2017 Ocak ayında, Babaoğlu köyü 2018 Ocak ayında gerçekleştirilmiştir.

19 Sinmez, Çağrı Çağlar; Yiğit, Ali; Sivas Folklorunda Davar Yüzü (Saya Gezme) ve Koç Katımı Töreni - kultur.gov.tr

20 Çorum, Kuşsaray köyü, Arpaöz köyü, Babaoğlu köyü - Kayseri, Sarioğlu, Karaözü köyü - Sivas Kangal, Zerk köyü; “Kış Yarısi” olarak kutlamaktadır. Çorum Ahmetoğlu köyü, Çorum Kılıçören köyü, Çorum Laçın Çamlıpınar köyü, İkizce köyü, Karasoku köyü, Yeşilpınar köyünde de geçmişte benzer kutlamalar yapılmıştır.

21 Çıblak, Nilgün; İçel - Mut Çömelek Köyü Köy Seyirlik Oyunlarından "Saya Oyunu", Karadağ, Nurhan; Köy Seyirlik Oyunları, İş Bankası Yayınları, 1978

22 Karadağ, Nurhan; Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 1995, sayı 12 - Özerdem, Ahmet; age - Sinmez, Çağrı Çağlar; Yiğit, Ali; agm.

ORADA BİR KÖY VAR: ELVAN ÇELEBİ

■ Mennan Tarık TÜFEKÇİ

Anadolu'da bir köy düşünün; Öyle bir köy ki Amasya'nın, Çorum'un hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun temellerinin oluştu-
rulmasında etkili olmuş, geliş-
mesinde, büyümesinde, rol almış
önemli kişilerin soyu hep bu köye
dayanmaktadır.

Daha önce hepsinin eserlerini ve yaptıklarını tek tek biliyordunuz. Fakat hepsinin bir soydan olduk-
larını ve kökenlerinin Elvan Çelebi
köyüne dayandığını bilmiyordun-
uz.

Anadolu'nun Türkleşmesinde öncü
olmuş, Devletin üst kademelerinde
görev yapmış, ilimle uğraşmış, her
nesilde en az bir kişinin kitap yaz-
dığı, eser bıraktığı bu Elvan Çelebi-
li sülalelerin fertlerinden bazıları-
nın adları, görevleri ve eserlerini
okuduğunuzda O da mı? Elvan Çe-
lebi soyundanmış demekten kendi-
nizi alamayacaksınız.

Elvan Çelebi'nin Atalarının ye-
tiştirdiği halifelerden en ünlüleri
Hacı Bektaş-ı Veli ve Şeyh Edeba-
li'dir.

Dedeleri Karamanoğulları Beyli-
ği'nin kurucularından Muhlis Pa-
şa'dır. Elvan Çelebi Menâkıbu'l-Ku-
dsiyye adlı kitabı yazmıştır.
Tekkesinde yetişen Halifeleri vası-
tası ile iki ırmak arasında (Yeşil
ve Kızıl) tekkelerin kurulmasına
vesile olmuştur.

Babası Âşık Ali Paşa 1300'lerde
Sivas Valisinin danışmanı idi. Âşık
Paşa-zade Meşhur tarihçi Şeyh
Ahmet Çelebi; İlk Osmanlı tarihi-
ni yazan kişidir. Elvan Çelebi'de
doğmuştur. İstanbul'a ilk Yerleşen
Türk ailelerdendir. İstanbul'da ya-
pılan ilk mescitlerden ve çeşmeler-

Beray Tüfekçi

den birini yapmıştır. Ünlü tarih-
çiler Hammer, Halil İnalcık... Hep
onun eserini kaynak göstermiş ve
alıntılar yapmışlardır.

Padişahlara hocalık yapmışlar, on-
larla seferlere katılmışlardır. Hat
sanatının kurucularından olan
şeyh Hamdullah; Aynı zamanda
okçuların da piridir. Elvan Çelebi
soyundandır. Bu soydan gelenler
yazmayı çok sever. Her nesilde
eser vermiş, en az bir kişi vardır.
En çok eseri Deli Müftü lakaplı
Hacı Ahmet Feyzi yazmıştır.

Çorum'un ilk kütüphanesi ve daha
sonrakilerin kurucusudurlar. Kur-
makla kalmamış kendi eserleri ile
de kütüphaneleri doldurmuşlardır.
Çorumlu dergisini çıkaran Eşref
Ertekin'in Ataları Elvan Çelebi-
dir.

Çorum Şeriye sicillerinde çocukla-
rına onlarca kitap miras bırakan
yegâne sülaledir.

Bu soydan gelenlerin devlet ka-
demelerinde aldıkları görevler;
Anadolu defterdarı, Baş defterdar,
Beylerbeyi, Emir, Anadolu Valisi,
Amasya Valisi nişancısı, Amasya
Kalesi Dizdarı, Kayseri Sancak
Beyi, Kars Beylerbeyi, Mecitözü
ve Zünnun kadılığı, Amasya'daki
ve Çorum'daki hatta İstanbul'da
zaviyelerin ve tekkelerin Şeyhlik-
leri, Mirlivâ, Alaybeyi, Çorum San-
cağı beyi, hatta Vezir olanlar dahi
vardır.

Çoğunluğu; Müftülük, Müderrislik,
hattatlık, kadılık, imamlık, hatip-
lik, şeyhlik ve vakıf müteveli üye-
liği yapmıştır. 1300-1500 yılları
arasında yaşayan ve bu soydan

olan Elvan Çelebililer Amasya'da,
Elvan Çelebi'de ve Vakıf'a bağlı
köylerde ikamet etmişlerdir. İstan-
bul'un fethinde kılıç sallayanlar-
dan Âşık paşa-zade Derviş Ahmet
Âşık-i soyu ise İstanbul'u tercih
etmiştir. 1600-1800 yılları arasın-
da ise Elvan Çelebililer Çorum'u
tercih etmişler ve çoğunlukla Emir
Ahmet, Uç, Camii kebir mahalleleri
çevresinde ikamet etmişlerdir. Bu
soydan gelen ve Çorum'a yerleşen
Elvan Çelebililerden, bilinenlerin
en meşhurları, lakap olarak; Tek-
keli Hoca-zadeler, Leblebici oğulları
ve mütevellilerdir. Çorum'daki El-
van Çelebililerden bazıları; Leblebi-
ci oğulları soyundan olanlar; İbnil
müderriş Abdullah Vahdi, Müderriş
Mehmet Yesari, Müderriş Ömer Şa-
kiri, Müderriş Mustafa Zarifi, Mü-
derriş Mustafa, müftü Hacı Osman,
Müftü Hacı Ali Arif, Müftü Hacı
Ömer, Hacı Ahmet Feyzi Lakabı Deli
Müftü'dür.

Bu sülaleden gelenler hep içimizde
idiler. Onlar bazen bir kale komu-
tanı, bir cami imamı, köy muhtarı,
Belediye başkanı, Coğrafya veya
müzik öğretmeni, Kütüphaneci,
yazar, şair, asker olarak Çorum'a
hizmet ettiler ve etmeye de devam
ediyorlar.

Mustafa Vazih bu soydandır.

Kara Müftü dahi bu soydandır.

Beyler Çelebi; Çorum Bey (Güpür)
hamamını, Osmancık Bey camini
yaptıran kişidir.

Yusuf Bahri bu soyla Akrabalık bağı
kurmuştur.

Tekkeli Hoca-zadeler den en meşhu-
ru Eşref Ertekin'dir.

İhsan Sabuncu oğlu ise anne tara-
findan Elvan Çelebilidir.

Abdulkadir Ozulu'nun soyu Elvan
Çelebi'den kız almıştır.

Nefesoğulları veya Nefisoğulları,
En'am Beyoğulları, Kadioğulları, Pi-
roğulları, Mütevelliler, Hatipoğulla-
rı, Evliyaoğulları, Ahidedeoğulları,
Abdurrahmanoğulları, Duralioğul-
ları...

Elvan Çelebi sülalesinin Elvan Çe-
lebi'deki akrabaları; Mütevelliler,
Emir Ahmetler, İmamoğulları, Ha-
sanoğulları, Kadılar ve bu sülalele-
le akrabalık bağı kuran tüm Elvan
çelebili aileler; Feyzullahoğulları,
Tüfekçioğulları...

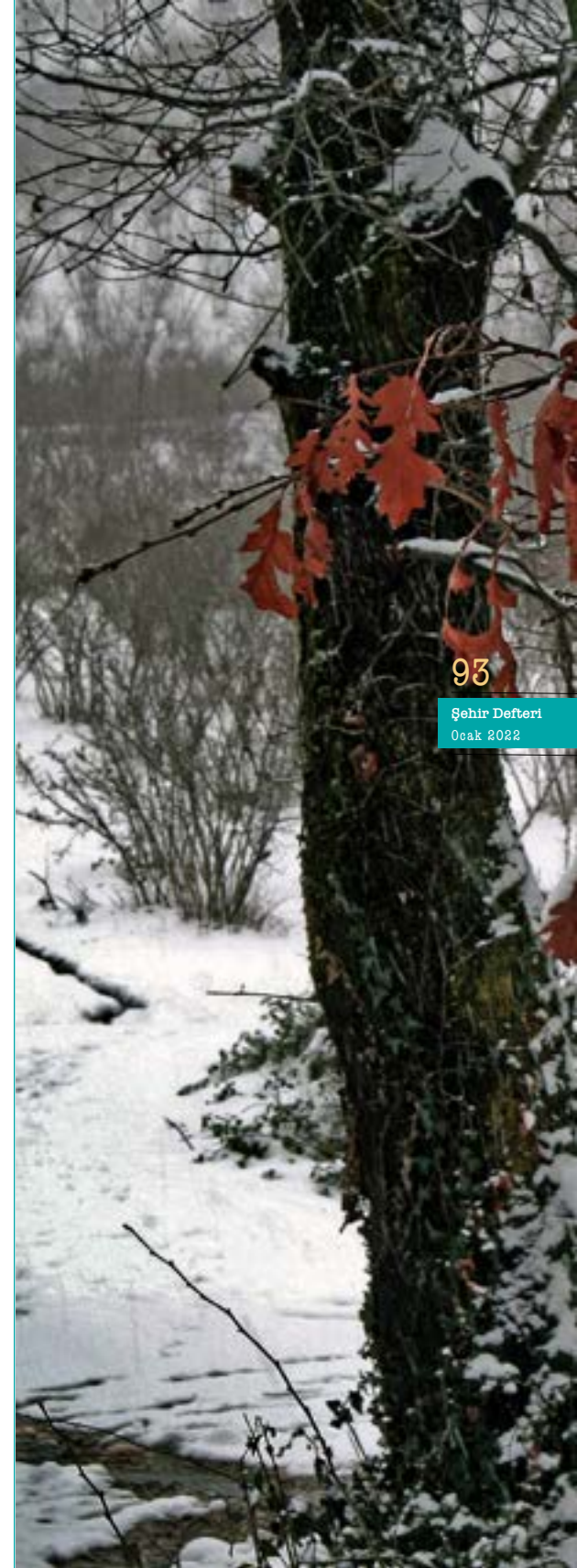
Elvan Çelebi sülalesi ile akraba-
lık bağı kuran Çorumlu aileler;
Alaybeyoğulları, Kurdoğulları, Ve-
lidedeoğulları, Damatoğulları, Sey-
dimoğulları, Tur Çelebi sülalesi,
Abbasoğulları, Sabuncuoğlu...

Elvan Çelebi köyünde sadece Elvan
Çelebi ve Dedesi Muhlis paşa yat-
mamaktadır. Köyün içinde değişik
yerlerde yedi, sekiz dede mezarı ve
makamı da vardır. Öksürük Dede,
Isırgan Dede, Arap Dede, Mehmet
Dede, Dedici Dede, Adsız Dede...

Elvan Çelebi sülalesinin yaşadığı
yerler; Tüm Amasya ve Kale Ma-
hallesi. Çorum, Mecitözü, köyler;
Kayı, Oluz, Kışlacık, Ayaz, Danın,
Avukat, Alören, Horgu...

Abdal Ata, Balım Sultan, Şeyh Mus-
tafa; Elvan çelebinin kardeşi, (Men-
nane) Miyane Sultan; Elvan Çelebi-
nin kız kardeşi? dahi bu soydandır.

Kaynak: Elvan Çelebi halkı ve El-
van Çelebi sülalesinin fertlerinin
yazdığı eserler.

BİZİM TÜRKÜMÜZ

Dr. Mehmet GÜNEŞ

Efendi Barutçu Ağabeyime

Gökyüzünü çadır, güneşi tuğ yapan bir ecdat... Orta Asya bozkırlarından Anadolu yaylasına ezgiler taşıyan kopuz... Yıllar yılı gönül sazımızın tellerinde gezinen mızrap; dile gelip anlatsın bizi... Anlatsın, Altay Dağları'nın derin vadilerinden seslenip; nazlı Tuna'nın suladığı topraklarda yankılanan türkülerimizi...

Çin Seddi'nden Viyana kapılarına, Moskova steplerinden Yemen'e kadar hükümfermâ olan gönül coğrafyamızın dört bir yerinden, binlerce yıllık tarihimizin derinliklerinden çağlayan türkülerimiz... Eşsiz zenginliklere dil-beste olan; kültürümüze renk, duygularımıza âhenk veren türkülerimiz...

Bizim türkülerimiz; mâziden hâle, hâlden istikbâle uzanan kültür köprüsünü; bir dut dalından, bağlamanın telinden, mızrabın elinden ve dizelerin dilinden oluşan dört temel direk üzerine kurmuştur. Hâl böyle olunca tevârüs edilmiş bir asâletin bütün letâfetini en yalın hâliyle, ama en güzel bir biçimde anlatan bizim türkülerimiz; zamanın sinesinde demlenirken târifsiz güzelliklerin yansıdığı bir muammanın sırrıyla hemhâl olur ve her yanımızı esrarlı bir şafak ışıyla saran gönül dünyamızın sönmeyen yıldızları hâline gelir.

Türk Milleti'nin; duygularındaki enginliği, iç âlemindeki zenginliği ve dünyaya bakışındaki güzelliği, en mükemmel bir biçimde türkülerimiz terennüm ederken, ruh dünyamızın şifrelerini de ortaya koyar. Türkülerimiz bir başka özelliği ise; şâir bir milletin kendi yüreğine doğru yürümesiyle işittiği âşına seslerden ve sevdâ gergefinde doyumsuz bir aşkla dokuduğu ışıklı nağmelerden oluşan bir şehriyin olmasıdır.

Türkülerimiz, sözlerindeki zarâfet, makamındaki güzellik, yorumdaki mârifet ve icrâ edilışindeki ihtişâm sebebiyle dinleyenleri kendisine hayran bırakır. Bahar mevsimlerindeki

Cihan Karaca

hudâyî nâbit mîsâli açan kır çiçeklerine benzeyen bizim türkülerimiz, kültür dünyamızın en güzel güllerinin derildiği müstesnâ bir gülşendir.

İçimizi yakan türküler başımızda boz dumanlar tüttürür. Teselli verirken bile elemin bir başka burcunda gönlümüzü mesken tutturur. Aşkın hudut tanımayan coşkusu, ahde vefânın ne demek olduğunu ve insanoğlunun gem vurulamayan duygularını ancak türkülerimiz anlatabilir. Bir sanat şahıkası olan türkülerimiz; bizim kültürümüzün turkuaz renklerini yansıttığı ve bizim insanımızın her hâlini terennüm ettiği için binlerce yıldan beri dilden dile dolaşır, nesilden nesile ulaşır. Türkülerimizin zamana bu denli mukâvemet göstermesi; bizim türkülerimizin duygu penceresinden ömür rüyâsını seyreden bir hayat destânı olmasındandır.

Türkülerimiz, karanlığı titreten bir şafak olur kimi zaman... Kimi zaman gecelerin ağaran saçlarına yakılan türküler, seher vakti yapılan duâlar gibi içimizi titretir. Bu sebeple olsa gerek, güneşin yedi renginin üstüne sayısız duygu tayfları düşüren türkülerimiz; kirpiklerimizi ıslatırken, göz bebeklerimizden parılayan bir ışık şülesi yansıtır âsûmâna...

En çorak gönülleri yeşerten bir ışık seli... “Anamızın ağzımızdaki ak sütü” olan güzelim Türkçemizin doyumsuz

dizeleri... Ve dilimizde rengârenk açan çiçekler; bizim türkülerimiz... Ruh kökümüz, kültür mayamız; “Gök kubbede bir hoş sadâ” olan mahyalarımız... Adımız, andımız, maksadımız, maksûdumuz, ağız tadımız ve bizi, “Biz” yapan gönül sesimiz; bizim türkülerimiz...

Gözlerinde hünkâr tuğrasına özlemin gülümsediği, bakışlarına Evlâd-ı Fâtihan hüznünün çöktüğü, kalbini; “Ülkü denen nazlı gelinin” yaktığı, “gönülleri birleşen, uzaklarda dertleşen” insanımızın yürek yangını, bizim türkülerimiz...

Gurbet ve hasretin iç içe girdiği, sevinç ve coşkunun el ele verdiği, hüsrânın hüzzama, tarihin destana dönüştüğü ezgiler... Gidip de dönmeyenlerin, gelip de görmeyenlerin, gözü yaşlı anaların, garip kalan sılaların anlatıldığı dizeler... Yârinden, yârânından ayrılanların, “Öz yurdunda garip” kalanların, “Vatanda gurbet”i yaşayanların, bahtının rüzgârında savrulanların, Yunus gibi aşk özünde Hakk'ı bulanların, imanının, inancın, sevincin, kıvancın, fitratın, tabiatın, kısacası hayatın aynasıdır bizim türkülerimiz.

Desen desen, nakış nakış, ilmik ilmik bir Türkmen kilimi gibi zamanın gergefinde dokunan ve millî kültürümüze tuğrasını vuran dizeler... Bâzen hikmetli bir dörtlük, bâzen hazin hazin söylenen bir ağıt, bâzen bir cenk havası, bâzen

bir koçaklama, bâzen de içli bir gurbet türküsü olan ezgiler... Bir Azeri mahnısı, bir Kırım türküsü, bir Kerkük hoyratı, bir Rumeli havası, bir Yozgat Sürmelisi, bir Kırşehir bozlağı, bir Urfa gazeli, bir Antep güzellemesi, bir Erzurum tatyanı, bir Harput gazeli, bir Maraş uzun havası, bir Diyarbakır ağıtı, bir Trakya karşılaşması, bir Karadeniz mânisi, bir Ege zeybeği olan türkülerimiz.

Bâzen fazilet erbâbının muhabbetinden feyz alan bir nasihat olur... Bâzen “Yemen Türküsü” gibi bizi yakıp kül eder... Yaralı gönlümüzü şeydâ bülbül, sinemizi şerha şerha yol eder bizim türkülerimiz.

Gazâ meydanlarından inşâ ettiğimiz medeniyete; hükümrân olduğumuz denizlerden serhat boylarına kadar, kitâbesi okunmayı bekleyen bir tarihin içinden türkülerimiz yankılanırdı... “Nal seslerinin kısarak sesine” karıştığı o muhteşem mâzimizde; gülbank çekilip kös vurulurken, mehterânın Tekbir aldığı duyulurdu. “Kur’ân’da zafer vâdediyor Hazreti Yezdan” sedâlarıyla yer gök inlerdi. Fethi Mübin aşkına, “Bir gün gemiler dağlara tırmandı denizden...” Ve bir çağ kapanırken, yeni bir çağa kavuşan insanlık, insanlığı öğrendi bizden...

Zaman geçti, güneş kemâle erdi, zevâl devri başladı. Estergon Türküsü dilden dile dolaşırken “gönlümüzü sinsi bir fırak kemirdi.” “Yine şahlanıyordu kolbaşının kıratı”, lâkin Kırım’da güneş batıyordu; mahzun ve bizden habersiz... “Koca Çınar” tarih olurken, gün batımından “Çanakkale içinde vurdular beni” diye bir türkü yayıldı. Yıllar yılı Çanakkale’de, Sarıkamış’ta, Kafkaslarda, Kütü’l-Amâre’de, Galiçya’da, Trablusgarp’ta, Mısır’da, Balkanlarda, Yemen’de, Kıbrıs’ta her zaman vurulan biz; koltuğa kurulan hep başkaları oldu, ne yazık ki...

Ve şimdi “Çankaya yokuşunda” söylediğimiz marşı terennüm ederken “Çırpınırdı Karadeniz” dizelerinde aşka gelir bizim türkülerimiz. Mukaddes sancakların altında boy verip destanlaşanların, “Can özünden besmeleyi çekerek”, “Mekke’nin tevhit nûrunda yıkananların”, Malazgirt’ten Dumlupınar’a; “Ya Allah!.. Bismillah!.. Allâh-ü Ekber!..” nidâlarıyla yol

bulanların, “Tuna’da abdest alıp, Çin Seddi’nde namaz kılmayı” düşleyen ozanların dilindeki kutsal mefkûrelerdir bizim türkülerimiz.

“Âsûmânın fânusuna” sığmayan bizim türkülerimiz öyle bir ışık şülesidir ki, gönülden gönüle yayılır sessizce... Zaman ve mekân ötesine taşınır bir muammânın sırrı içinde... Sılanın hasreti, gurbetin derdi bir başka duygusalılıkta dile gelir bizim türkülerimizde...

İçimizde yaşanan gurbeti, gurbetin hasret tüten acısını, gariplik duygusu veren yalnızlığını, sıldan gelen yâr kokulu, memleket kokulu esintilerini tâ yüreğimizin başında türkülerimizle duyarız. Zâten gurbet; atayurdumuz Uluğ Türkistan’dan ayrılırken düçar olduğumuz ve yıllar yılı dindiremediğimiz bir sızıdır, bizim yüreğimizde... Bu sebepten olsa gerek bir başka dokunur sılayı yâd eden, gurbeti anlatan türküler bize... Anadolu’nun ıstırabı gurbet türkülerinde kendini belli eder, sıla diye ifâdesini bulan memleket hasreti boğazımıza düğümlenen uzun havalarda yoğunlaşır ve gönül yangınlarımız da “üç harf, beş nokta” diye târif edilen, kar beyaz sevdâları anlatan “aşk” türkülerinde dile gelir.

Aşk; bir fânîye fedâ edilemeyecek kadar değerli bir duygu olduğu için, “aşk-ı mecâzî”, “Aşk-ı Hakiki”ye yol bulduğu zaman ebedileşir. Türkülerimizde, İlâhî aşka giden yolun beşerî sevginin tekâmülüyle meydana geldiği, bu olgunluğu veren dergâhların rahlesinde insanımızın “Hüs-n-ü Aşk”ı bulduğu ve “Yeşil köşkün lambası”nın İlâhî aşkla yanmaya karar kıldığı anlatılır anlatılmasına, ama bizler; ya çok geç anlarız, ya da ‘bize ayrılan vakti’ gaflet içinde zamanı katlederek geçirir ve göçüp gideriz hayata geliş gayemizin ne olduğunu bile anlamadan veya anlayamadan...

Gönül kumaşı ipekten olan insanımızın duygu gergefindeki bir sevgi demetidir bizim türkülerimiz... Varlığın sebebi sevgidir, “Vâreden”e sevgiyle ulaşılır ve sevgilerin en yücesi olan Muhabbetullah’ı bulursunuz bizim türkülerimizde... Yesevi’nin “Hikmet”lerinde... Yunus’un muzun “İlâhî”lerinde...

Bizim türkülerimiz; nûrânî sözlerden örülmüş bir taç olup, onulmaz gönül yaralarına şifâ dağıtan bir ilaçtır. Tefekkür çiçeklerinin açtığı hazinelere tevârüs eden bizim türkülerimiz; hâtıralarımızın beşiği, irfânımızın ışığı, annelerimizin ninnisi, ninelerimizin ilâhisidir... Hakk’a sevdalıların “Gül” kokan “Nefes”i ve Kevser Irmağı’nın kalbimizde çağlayan sesidir bizim türkülerimiz...

Netice olarak bizim türkülerimiz; hayatın her kesitinden, tarihimizden, coğrafyamızdan, inancımızdan, ruh kökümüzden, değer yargılarımızdan, hayatı kavrayış biçimimizden, töremizden, gelenek ve göreneklerimizden, folklorumuzdan, yaşantımızın her bölümünden ve ömrümüzün her mevsiminden pasajlar taşıyan mükemmel âbidelerdir. Bizim türkülerimiz, modern çağın metalik gürültülerinden meydana gelen; yılan tabiatlı, timsah ruhlı, kaktüs görünümlü pozitivist dünyadan yükselen bir ses kirliliği olmadığı gibi; aklı putlaştıran, aşkı öldüren duygu fakiri bir nota karmaşası da aslâ değildir.

Hâsılı bizim türkülerimiz; sazin söze, sözün saza Türk’çe düşünüp, Türkçe söylediği muazzam kitâbelerdir. Bizim türkülerimiz; turkuaz desen ve motifleriyle, bize has ifâde ve dizeleriyle, bizi anlatan muhtevâ ve müktesebâtıyla, gönül burçlarımızda dalgalanan “ses ve söz bayrağımız”ın en güzel, en nâdide, en anlamlı ve en hikmetli dizeleridir.

Bütün bu ifâdelerin hatm-i kelâmı; bizim türkümüz, bizim Türk’ümüzdür... Bu yüzden olsa gerek âşıkların dilinden; “Türk’üz türkü çağırırız.” dizeleri yıllar yılı hiç düşmemiştir. Ve gönül sazımızın tellerinden dile dökülüp zamanın sinesinde demlenerek türkü olan ve hazin bir hicranla Türk’ü söyletip kalbimize dokunan her melâl; bizim hüznümüzdür, bizim ülkümüzdür, bizim türkümüzdür...

Selâm olsun hâlimize ve hüznümüze âşına olan nesillere; melâlimizi ve merâmımızı anlayanlara, ülkümüzü ve türkümüzü hakkıyla bilenlere ve “akleden kalp” ile idrâk edenlere...

"ABDÜLMUTTALİB" ROMANI HAKKINDA

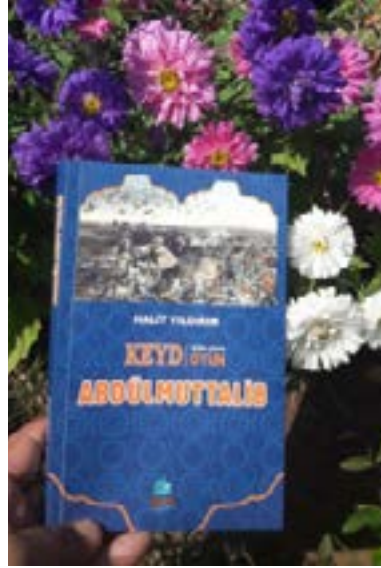
■ İlkey COŞKUN

II Abdülmuttalib - Keyd Boşa Çıkan Oyun-" Yazar Halit Yıldırım'ın 2021 yılında Yafes Yayınları aracılığıyla okurla buluşturduğu eseri. 256 sayfa hacmindeki eser Fil Suresi meali ile başlıyor ve Fil Suresi tefsiriyle sonlanıyor.

Peygamber Efendimizin dedesi olan Abdülmuttalib'in de babası olan Haşim'in (Muttalib) Mekke yöneticiliği demek olan Dâr-ün Nedve idareciliği 490'lı yılları ile başlıyor. Mekke Emiri olan Abdülmuttalib (Şeybe'nin) mücadelesi, yine Abdülmuttalib zamanında yaşanan Ebrehe ordusunun Kâbe'yi yıkma teşebbüsü, ebabillerin bu orduyu bozguna uğratması, Peygamber Efendimizin babası Abdullah, Peygamber Efendimizin doğumu ve kısa bir süre sonra da Abdülmuttalib'in ölümüyle roman nihayet buluyor.

Hiz. İbrahim ve Hiz. İsmail'e varıncaya kadar, Hiz. Musa ve Hiz. İsa Peygamberleri de içine alacak şekilde konular ele alınmaktadır. Her ne kadar çok bilinmeyen bir zaman dilimi de olsa anlatılanlar, kutsal metinler, söylenceler üzerinden romanın şekil aldığı görülmektedir. Roman'da geçen her ismin ilgili kültürü, dini anlayışı ve milliyeti yansıttığı da görülmektedir.

Abdülmuttalib romanın da Arap, Hristiyan ve Yahudi dininden, kültüründen, yaşantısından örnekler veriliyor. Habeşistan, Yemen, Irak gibi çevre ülkeleri de bu listeye dâhil edebiliriz. Mekke başta olmak üzere Medine (Yesrib), Taif, Gazze, Redman, Kulleys gibi yerler daha çok yer bulmaktadır

romanda. Kaylûle, bedevî ve hadarî kültürü, sazandeler, hanendeler, rakkaseler, su kırbaları, rida, hılf anlaşması, münâfere olayı, Mekke de bulunan putlar, yedi kollu şamdan, Hristiyan ve Yahudilerin münazaraları, yeni mühdediler, kukuletalı yoldaşlar, fal okları, amannâmeler, kutsal menorahlar ve daha birçoklarını sıralayabiliriz. Haşim (ekmek ufalayıcı), Abdülmuttalib (Muttalib'in kölesi), Şeybe (Beyaz saçlı) Keyd (sinsi entrikalar) gibi birçok isimlerin anlamlarına kadar yer verilmesi Arap dili ve edebiyatı üzerine de çalışıldığına bir işareti adeta.

"Herkes mayasını hükmünü yaşar", "Rahmani işlere şeytanın uşaklarını karıştırma" gibi birçok nasihat nüvesi, sosyal içerikli mesajlarla da kitap da karşılaşmak mümkün. Abdülmuttalib'in ölümü üzerine çocuklarının beyit, ağıt yakması ve Ebrehe'nin bozguna uğraması üzerine Nüfeyl'in irticalen şiir söylemesi de çok anlamlı olmuş. Yazarın ayrıca şair de olması etkin olmuştur bu duruma. Devlet

yönetimine yönelik ince nüansları da görmek mümkün.

Roman'ın geçtiği 5. yüzyılın sonları ile 6. yüzyılda, İslamiyet öncesi dini ve kültürel anlayışların çok iyi irdelenerek ele alındığı görülmektedir. Gerek Kâbe'nin korunması gerekse de Peygamber Efendimizin geleceğine yönelik işaretler, kutlu doğumu engellemeye yönelik entrikalar merak duygusunu okura verecek şekilde işlendiği görülmektedir. Keyif alarak, bilgilenecek okuduğum güzel bir eser. Okunmasını tavsiye ederim.

KAR

Sezai KARAKOÇ

Karın yağdığını görünce
Kar tutan toprağı anlayacaksın
Toprakta bir karış karı görünce
Kar içinde yanan karı anlayacaksın

Allah kar gibi gökten yağınca
Karlara sıcak sıcak saçlarına değince
Başını önüne eğince
Benim bu şiirimi anlayacaksın

Bu adam o adam gelip gider
Senin ellerinde rüyam gelip geçer
Her affın içinde bir intikam gelir gider
Bu şiirimi anlayınca beni anlayacaksın

Ben bu şiiri yazdım âşık çeşidi
Öyle kar yağdı ki elim üşüdü
Ruhum seni düşününce ısıdı
Her şeyi beni anlayınca anlayacaksın